

ara lleida

Revista del Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida
Número 51 · Any 2021

A person wearing a backpack and ski boots stands on a snowy mountain slope, looking towards a range of jagged, snow-capped mountains. The scene is set in a winter environment with evergreen trees in the foreground and middle ground.

Temps de neu

Ara Lleida, tant i tan a prop! Viu l'hivern

**AUTÈNTICA
DIFERENT
NATURAL**

**Pirineu
i Terres de
Lleida**

GAUDEIX AMB RESPONSABILITAT
INFORMAT SOBRE LES MESURES DE PREVENIÇÃO
DE LA COVID-19 I SEQUEIX LES INDICACIONS

aralleida.cat

LLEIDA APOSTA PEL TURISME SOSTENIBLE

La sostenibilitat és el valor de referència que ha de guiar l'activitat social, econòmica i mediambiental del nostre territori. Ja ben entrats en el segle XXI, factors com l'amenaça del canvi climàtic o la crisi sanitària de la COVID-19 exigeixen un replantejament urgent de les estratègies turístiques que passa ineludiblement per la implementació d'un model respectuós amb el medi ambient.

La demarcació de Lleida ha assumit des de fa temps aquest repte i tots els agents del món turístic, des de les administracions a les empreses privades, han apostat fort per aquest model. A més, el tarannà rural del territori, amb els immensos paratges naturals de les comarques de muntanya i els fèrtils espais agraris de les comarques de la plana, ha afavorit el desenvolupament d'un turisme responsable, respectuós amb l'entorn i gens massificat.

El territori de Lleida és el marc de diversos projectes que tenen la sostenibilitat com a eix vertebrador, com queda ben palès a l'ampli reportatge que trobareu en aquesta revista. De fet, tot el contingut de la publicació evidencia que la demarcació lleidatana ja camina en la direcció correcta.

Així, a l'article sobre l'esquí comprovareu que la gran oferta en aquest àmbit facilita una pràctica tranquil·la de l'esport blanc, sense aglomeracions, mentre que l'oferta complementària d'activitats permet als visitants una interessant aproximació a la cultura, el lleure i la gastronomia de les comarques de muntanya.

El reportatge sobre la floració al Segrià, les Garrigues, l'Urgell i la Noguera és un clar exemple de turisme sostenible: la mateixa activitat agrària dona peu a un extraordinari espectacle que atreu any rere any visitants d'arreu.

En l'àmbit paisatgístic trobem dues atractives propostes que casen perfectament amb l'anomenat turisme de natura i amb una de les principals activitats associades: el senderisme. Es tracta del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici, la joia de la corona dels espais naturals lleidatans, i el Congost del Mu, tota una perla per descobrir.

En molts casos associem la sostenibilitat amb el reciclatge. I, en certa manera, la recuperació d'antics equipaments preindustrials o protoindustrials, com salines, serradores o molins hidràulics, tot i que amb finalitats turístiques, esdevé un "reciclatge" d'un patrimoni que cal conservar. El reportatge sobre el turisme industrial al Solsonès n'és un clar exemple.

Finalment, a l'article sobre l'Alt Urgell trobareu en clau enciclopèdica els aspectes més destacats d'una comarca també ideal per a un turisme relaxat on el visitant hi pot trobar una mica de tot: natura en estat pur, història i tradicions, patrimoni monumental, pobles amb molt encant i bona gastronomia.

Us animem a assaborir els reportatges d'aquesta revista i, per descomptat, a submergir-vos en l'experiència de gaudir, sense presses i amb voluntat de descoberta, de les múltiples i atractives propostes que us ofereixen les comarques de la plana i el Pirineu de Lleida.

Joan Talarn i Gilabert
President de la Diputació de Lleida i del Patronat de Turisme

Lleida apuesta por el turismo sostenible

La sostenibilidad es el valor de referencia que ha de guiar la actividad social, económica y medioambiental de nuestro territorio. La demarcación de Lleida ha asumido este reto y el sector turístico ha apostado fuerte por este modelo. El territorio leridano es el marco de diversos proyectos que tienen la sostenibilidad como eje vertebrador, como queda bien patente en el reportaje sobre el tema que encontraréis en esta revista.

Igualmente, en el artículo sobre el esquí comprobaréis que la gran oferta en este ámbito facilita una práctica tranquila del deporte, sin aglomeraciones y respetuosa con el entorno. El reportaje sobre la floración es un claro ejemplo de turismo sostenible: la propia actividad agraria da pie a un extraordinario espectáculo.

A nivel paisajístico encontramos dos atractivas propuestas que casan perfectamente con el llamado turismo de naturaleza y el senderismo. Se trata del Parque Nacional de Aigüestortes i Estany de Sant Maurici, la joya de la corona de los espacios naturales leridanos, y el Desfiladero del Mu, toda una perla por descubrir.

Por otra parte, el reportaje sobre el turismo industrial en el Solsonès es un claro ejemplo de recuperación para uso turístico de antiguos equipamientos preindustriales, como salinas, aserraderos o molinos hidràulicos. Por último, en el artículo sobre el Alt Urgell encontraréis en clave enciclopédica los aspectos más destacados de una comarca también ideal para un turismo relajado.

Lleida commits to sustainable tourism

Sustainability is the reference value that must guide social, economic and environmental activity in our territory in the future. The territory of Lleida has taken up this challenge and its tourism sector has made a strong commitment to this model. In fact, Lleida province is a destination for several projects that have sustainability as their central axis, as is made clear in the report on this subject that you will find in this magazine.

Similarly, in the article on skiing, you will note that the great offer in this area favours the relaxed enjoyment of this sport, without crowds and respecting the environment. The report on flowering of the fruit trees is also a clear example of sustainable tourism, with agricultural activity giving rise to an extraordinary spectacle.

In the case of scenery, we find two attractive proposals that fit in perfectly with what is known as nature tourism and hiking. These are: the Aigüestortes i Estany de Sant Maurici National Park, which is the jewel in the crown of Lleida's natural spaces; and the Congost del Mu gorge, which is a pearl just waiting to be discovered.

On the other hand, the report on industrial tourism in El Solsonès provides a clear example of the recovery of old, pre-industrial facilities, such as salt pans, sawmills and hydraulic mills, for touristic uses. Finally, in the article on L'Alt Urgell, you will find an encyclopaedic reference to the most outstanding features of a comarca (local district) which is also ideal for a more relaxing form of tourism.

Lleida mise sur le tourisme durable

La durabilité est la valeur de référence qui doit guider l'activité sociale, économique et environnementale de notre territoire. La région de Lleida a relevé ce défi et le secteur mise fortement sur ce modèle. Le territoire de Lleida est le cadre de divers projets qui s'articulent autour de la durabilité, comme en témoigne le reportage sur la question que vous trouverez dans ce magazine.

De même, dans l'article sur le ski, vous constaterez que le vaste éventail de possibilités dans ce domaine facilite une pratique tranquille du sport, sans attroupements et dans le respect de l'environnement. Le reportage sur la floraison est un exemple clair de tourisme durable : l'activité agricole donne tout naturellement naissance à un spectacle extraordinaire.

En termes de paysage, on trouve deux activités qui sont parfaitement adaptées au tourisme dit de nature et de randonnée. Il s'agit du Parc national d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici (Lac Saint-Maurice), le joyau de la couronne des espaces naturels de la région de Lleida, ainsi que de la gorge del Mu, une véritable perle à découvrir.

Par ailleurs, le reportage sur le tourisme industriel au Solsonès témoigne de la récupération à des fins touristiques d'anciens équipements préindustriels tels que les sources d'eau saline, les scieries ou les moulins à eau. Enfin, l'article sur l'Alt Urgell décrit au format encyclopédique les aspects les plus remarquables d'un district tout aussi adapté au tourisme tranquille.

Lleida fomenta eth torisme durable

Eth desenvolupament durable ei eth valor de referència qu'a de guiar era activitat social, economica e mediambientau deth nòste territòri. Era demarcacion de Lleida a assumit aquest desfi e eth sector toristic a decidit promocionar fòrtament aquest mòdel. Eth territòri lheidatan ei er encastre de diuersi projèctes qu'an eth desenvolupament durable coma eish articulador, coma se hè patent en reportatge sus eth tèma que trobaratz en aquesta revista.

Atau madeish, en article sus er esquí comprovaratz qu'era grana auèrta en aquest sector facilita ua practica tranquilla der espòrt, sense aglomeracions e respectuós damb er entorn. Eth reportatge sus era florason ei un exemple clar de torisme durable: era pròpia activitat agrària da lòc a un espectacle extraordinari.

En domèni paisatgistic que trobam dues iniciatives atractives que mariden perfectament damb eth torisme de natura e eth senderisme. Que son eth Parc Nacionau d'Aigüestòrtas e Estanh de Sant Maurici, era joia dera corona des espacis naturaús lheidatans, e er Estret del Mu, tota ua pèrta tà descurbir.

De un aute costat, eth reportatge sus eth torisme industriau en Solsonès qu'ei un exemple clar de recuperacion entà us toristic d'antics equipaments preindustrials, coma salines, ressècs o mòles idrauliques. Finaument, en article sus er Alt Urgell trobaratz en clau enciclopèdica es aspèctes més remercables d'ua comarca tanben ideau entà un torisme relaxat.

DIRECCIÓ I EDICIÓ

Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida

DIRECCIÓ DE CONTINGUTS

Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida

TEXTOS:

Els seus autors i Serveis de Comunicació Lleida

FOTOGRAFIA:

Els seus autors i arxius del Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida

FOTOGRAFIA DE PORTADA:

Raquetes al Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici (Espot. Felipe Valladares)

MAQUETACIÓ:

Agència de Comunicació Itaca

TRADUCCIÓ:

Malcolm Hayes

CORRECCIÓ:

Jordi Vidal

IMPRESSIÓ:

Impremta Pagès

Dipòsit Legal:

© de les fotografies, les il·lustracions i els textos: els autors. És prohibida la reproducció total o parcial dels continguts d'aquesta publicació sense l'autorització de l'editor i de l'autor

Si vols rebre la revista Ara Lleida on-line ho pots sol·licitar a:
www.aralleida.cat/revista

06 ESQUIAR EN TEMPS DE PANDÈMIA

24 TURISME SOSTENIBLE A LLEIDA. INICIATIVES EXISTENTS, REPTES PENDENTS

38 ROSA INFINIT. L'ESPECTACLE NATURAL DE LA FLORACIÓ DELS ARBRES FRUITERS A LA PLANA DE LLEIDA

50 ENCICLOPÈDIA UNIVERSAL (I CONDENSADA) DE L'ALT URGELL

62 QUAN L'AIGUA MOVIA EL MÓN. SALINES, MOLINS HIDRÀULICS I POUS DE GEL: EL SOLSONÈS RECUPERA EQUIPAMENTS EMBLEMÀTICS DEL SEU PATRIMONI PREINDUSTRIAL

74 DESCOBRINT EL CONGOST DEL MU

84 PARC NACIONAL D'AIGÜESTORTES I ESTANY DE SANT MAURICI. 65 ANYS DE RECONeixEMENT A L'EXCEL·LÈNCIA NATURAL

98 OFICINES DE TURISME

ESQUIAR EN TEMPS DE PANDÈMIA

La COVID ha afectat molts aspectes de la nostra societat. Els esports de neu no en són una excepció, ja que les estacions d'esquí han fet un gran esforç per garantir la màxima seguretat aquest hivern a les seves instal·lacions. Però una cosa és clara: no serveix de res si entre tots no som responsables

Text: Iñaki Delaurens

Fotos: Aranexperience, Defoto, estacions d'esquí, Gorka Martínez, Javi Alonso, Montgarri Outdoor, Pyrenees Heliski, Torisme Val d'Aran, Txema Trull / Olympus, Val d'Aran Photo

Baqueira és el centre hivernal més gran de tot el Pirineu, amb més de 162 quilòmetres esquiables.

La major part del temps en una estació d'esquí es passa a l'aire lliure, baixant per les pistes

Els orígens de l'esquí d'avui dia els trobem al pirineisme del final del segle XIX. A Catalunya hi va haver un moviment excursionista molt important impulsat des de les principals ciutats amb un objectiu de descoberta geogràfica i revaloració del patrimoni etnogràfic, sobretot a les muntanyes.

Es comença a parlar d'esports d'hivern a les primeries del segle XX, amb ascensions per esquiar o baixar amb trineu. Unes pràctiques esportives per a alguns urbanites curiosos d'aleshores que les societats de muntanya ja empraven en el seu dia a dia d'antany. I és que les travessies entre pobles damunt d'uns esquís o un

trineu de fusta per transportar menjar o altres productes per al bescanvi era un hàbit intrínsec dels pirinencs.

Però anem al gra. En aquests més de cent anys l'esquí ha canviat i sembla que en menys d'un hagin passat dècades. La inesperada Covid ens va aixafar el final de la temporada passada, però el món de l'esquí no permetrà que ho faci una altra vegada. Va ser un estiu de feina dura. A més d'implementar una sèrie de mesures preventives vigents tot l'hivern, la digitalització de serveis ha fet un salt important per fer dels esports de neu una pràctica segura.

Per a aquesta temporada, l'ACEM (Associació Catalana d'Estacions d'Esquí i Activitats de Muntanya) i ATUDEM (Asociación Turística de Estaciones de Esquí de Montaña) han treballat conjuntament per crear un protocol unificat. Aquest protocol se suma a les mesures que cada estació ha aplicat per iniciativa pròpia, com per exemple han fet, entre altres, Baqueira o Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya (FGC), que gestiona sis estacions del Pirineu, tres d'elles a Lleida.

A l'estiu vam veure que la gent vol muntanya. Que estima el Pirineu. La recerca d'espais oberts, l'allunyament

Totes les estacions apliquen les mesures preventives recomanades per Sanitat i, alhora, segueixen els protocols de l'ACEM i ATUDEM.

de les ciutats massificades i el retorn i la reconexió amb la natura van ser la tendència predominant. Per això no és estrany que aquest hivern augmentin modalitats més minoritàries dels esports de neu per buscar aquells espais menys explorats i concorreguts. Segui l'esquí de muntanya o les raquetes, sembla que encara que les estacions funcionin a ple rendiment, hi haurà més persones que explorin nous horitzons, noves muntanyes.

Vam viure una tardor amb neu a les muntanyes que miren cap al nord. Al setembre alguns afortunats es van calçar els esquís de muntanya

per gaudir d'una primera aventura alliberadora després del confinament i mesos de restriccions.

Tot just encetada la temporada de neu, hem de tenir una cosa clara. Per esquiar el màxim possible, la incidència de la Covid ha de ser baixa o en certa manera controlable. Les estacions han fet la seva feina i la coneixerem a fons línies més avall. 519 quilòmetres esquiables entre alpí i nòrdic ens esperen aquest hivern al Pirineu lleidatà. El començament de temporada va ser incert, ple de dubtes i amb ajornaments del tret de sortida. Finalment es va fer el 14 de desembre en el conjunt de les

estacions catalanes, d'una manera progressiva i gradual amb limitacions d'aforament en funció de l'àrea oberta per evitar aglomeracions i només amb compra de forfets on-line i anticipada.

Aquesta pandèmia ens han tocat de prop i les economies de muntanya han d'aguantar i mirar de passar aquest hivern com sigui amb totes les precaucions. Perquè una cosa hem de tenir clara: podem gaudir de la neu si, com a persones i usuaris que som d'aquesta societat, respectem les mesures preventives dintre i fora de l'estació, en la nostra rutina diària, a la ciutat i a la muntanya.

Estacions d'esquí alpi

Els premis World Ski Awards han reconegut, per tercer any consecutiu, el complex de Boí Taüll com la millor estació d'esquí de l'Estat.

Baqueira Beret, Boí Taüll, Port del Comte, Tavascan, Espot Esquí i Port Ainé ofereixen un total de 352,40 quilòmetres de domini esquiable

Sis són les estacions d'esquí alpi que fan de l'oferta de l'Alt Pirineu i Aran una de les més potents i completes de l'Estat, com també de les més atractives d'Europa. Baqueira Beret, Boí Taüll, Port del Comte, Tavascan, Espot Esquí i Port Ainé ofereixen un total de 352,40 quilòmetres de domini esquiable. Difícil de rebutjar, que es diu aviat. I és que cada hivern centenars de milers de persones es calcen els esquís en algun d'aquests complexos de llarga tradició.

Al Pirineu lleidatà hi ha fins a tres estacions d'esquí gestionades per

FGC: Boí Taüll, Espot Esquí i Port Ainé. Boí Taüll disposa de les cotes més altes de la serralada, des dels 2.020 fins als 2.751 metres, i la seva orografia orientada cap al nord és sinònim d'una neu excel·lent durant l'hivern. Per cert, el complex ha estat reconegut per tercer any consecutiu com la millor estació d'esquí de l'Estat en el decurs de l'edició 2020 dels premis World Ski Awards. Entre profunds boscos al costat del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici hi ha Espot Esquí, una estació amb el segell de qualitat "Destinació de Turisme Familiar". I sota l'ombra del Pic de l'Orri s'amaga Port Ainé, amb molt

bona neu, envoltada pel paratge del Parc Natural de l'Alt Pirineu.

El director de Turisme i Muntanya de FGC, Toni Sanmartí, recorda que "l'any passat estàvem fent una temporada extraordinària i l'aturada abans de temps la va deixar en bona o acceptable. Nadal, gener i febrer van funcionar molt bé i esperàvem una gran Setmana Santa amb molta neu, però no en vam poder gaudir".

Des de FGC els darrers anys s'ha potenciat molt la compra electrònica, incloent-hi el lloguer d'esquís, forfets o la pujada amb cremallera. Així doncs, s'estalvien passar per l'atenció

Espot Esquí és una de les tres estacions del Pirineu lleidatà que gestiona Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya.

al client, ja que amb un codi mòbil unes màquines expenen el producte adquirit. De la mateixa manera a la mateixa app es poden comprar serveis i hi ha tota la informació i els contactes que es puguin requerir.

"Les estacions d'esquí són un motor important per al territori –argumenta Sanmartí–. Hi ha pobles molt petits que depenen de l'esquí i si nosaltres obrim també ho fan hotels, restaurants i comerços. El que ens fa por és que les restriccions de mobilitat ens arruïn la temporada. Sempre que puguem estarem oberts respectant la legalitat i les mesures preventives."

L'estació més al nord de tot el Pirineu lleidatà és Baqueira Beret. Entre les muntanyes de la Val d'Aran i les Valls d'Àneu, és el centre hivernal més gran de tots, amb més de 162 quilòmetres esquiables. El seu director general, Alex Barés, diu que "l'any passat l'afluència va ser molt bona, perquè tot i que no va nevar gaire, en fer bon temps va pujar molta gent. Tancar abans del previst es va notar en l'àmbit d'ingressos i vam deixar de fer una temporada històrica".

Fa anys que l'estació aranesa treballa en la digitalització dels serveis, com els forfets. Aquest hivern tots ells

són recarregables, inclosos els d'un dia, per evitar així passar per taquilla més d'una vegada o caps i s'ha recollit prèviament a l'hotel. Una altra de les novetats és la finalització de la bassa de Beret, que permet produir molta neu en poques hores.

Tot just començada la temporada, un dels reptes de Baqueira Beret és gestionar els accessos a l'estació per reduir cues i riscos davant la COVID. Per això coordinen les quatre entrades a Baqueira, Orri, Beret i Bonaigua. "Potser és una mica més incòmode que altres anys, però hem de buscar un equilibri entre confort i seguretat", apunta Barés.

Les excursions amb raquetes són habituals a Port Ainé, una estació envoltada per l'espectacular paratge del Parc Natural de l'Alt Pirineu.

Enguany s'ha potenciat molt la compra electrònica, incloent-hi el lloguer d'esquís, forfets o la pujada amb cremallera

Un dels aspectes més importants per a l'estació de l'Aran és assegurar l'activitat de l'esquí. Per això, minimitzen l'après-ski dintre de les seves instal·lacions i el servei a algunes cafeteries que s'acostumaven a massificar. "Hem de ser flexibles i saber-nos adaptar al que vingui perquè qui vulgui esquiar ho pugui fer –explica Barés–. És un any difícil, amb dal·tabaixos, però treballem perquè l'estació estigui oberta i la gent hi pugui pujar."

Baixem fins a la Catalunya central, fins al Solsonès. Allà s'hi troba l'estació d'esquí alpí Port del Comte, amb pistes amples i pendents per a tots els nivells. Acompanyada d'un gran bosc de pi negre, disposa de més de 40 quilòmetres de circuits de raquetes. Albert Estella és el seu director: "La temporada passada ens va afectar la COVID des del principi perquè va ser

un any que no va nevar gaire i quan va caure la nevada forta estàvem en ple rendiment. Tancar un mes abans penalitza molt quan la temporada ha començat tard. Però, tot i que va haver-hi menys neu, la gent va pujar perquè feia bon temps".

En plegar de cop al març, a l'estiu no van fer tanta inversió com altres anys, sobretot en canons productors de neu artificial. Això sí, des de fa temps aprofiten biomassa del bosc i l'escampen per les pistes amb l'objectiu que creixi l'herba, on la neu aguanta més temps que no pas a la roca.

Com que de moment no tenen els serveis digitalitzats, a Port del Comte doble serveis com taquilles o lloguer d'esquís per evitar que es formin cues, controlant en tot moment l'aforament als espais tancats.

Estella explica que "abans ens preocupava si nevava i si podíem fer neu.

Ara cal afegir-hi la COVID. Cal veure quins trams deixen sortir la gent de casa i del municipi, després si podem obrir els bars. Nosaltres hem treballat al màxim per tenir-ho tot a punt, però cal respectar les normes. Ja fa molts mesos que estem en aquesta situació i la gent sap què pot i què no pot fer. Així que hem d'apel·lar a la responsabilitat de les persones".

Al bell mig del Parc Natural de l'Alt Pirineu, el refugi de la Pleta del Prat és la base de Tavascan, estació d'esquí alpí, nòrdic, de muntanya i raquetes. El seu cap d'explotació, Víctor Perisé, exposa que tancar el 13 de març no va suposar un gran problema perquè "normalment tanquem el 31. Una mica sí que ens va afectar perquè el refugi també funciona per a la gent que fa raquetes i esquí de muntanya, que sí que allarguen la temporada".

Aquest hivern aquest complex del nord del Pallars Sobirà disposa d'una nova sala polivalent, el segon edifici

A l'estació de Port del Comte aprofiten biomassa del bosc i l'escampen per les pistes perquè creixi l'herba, on la neu aguanta més temps que no pas a la roca.

de l'estació junt amb el refugi, que es destina a activitats escolars i cursos de formació. A més, si fins a aquest any per recollir el forfet on-line calia passar per la taquilla, han desenvolupat un sistema per recollir-lo a una màquina dispensadora i evitar cues.

Les estacions s'han estat preparant per ser espais lliures de COVID-19 des del mes d'abril

"Penso que la gent està apostant per l'esquí de muntanya i les raquetes per allunyar-se de les massificacions –augura Perisé–. A l'agost vam veure que es buscaven llocs aïllats i creiem que l'hivern segueix aquesta tònica. Tots els esports hivernals a l'aire lliure augmenten el nombre de practicants i a nosaltres ja ens va bé perquè és el nostre públic."

Des de Tavascan expliquen que "des de l'abril les estacions hem estat preparant-ho tot per ser un espai segur contra la COVID. Estem preparats i ho volem fer bé, respectant tots els protocols. Esperem que des de dalt no arribi el moment en què ens diguin que s'ha de tancar tot. Contra això no podríem fer-hi res".

A l'estació de Tavascan es pot practicar l'esquí alpí, nòrdic, de muntanya i raquetes.

Paratges d'esquí nòrdic

A la Cerdanya, l'estació d'Aransa, amb unes excel·lents vistes de la serra del Cadí, disposa de circuits d'esquí nòrdic i de raquetes per a totes les edats.

El Pirineu de Lleida ofereix també una gran oferta d'esquí nòrdic amb 167 km de pistes

L'Alt Pirineu i Aran també disposen d'una gran oferta d'esquí nòrdic gràcies a l'espectacularitat dels seus boscos i muntanyes i l'encant dels refugis. Sant Joan de l'Erm, Tuixent-la Vansa, Virós-Vallferrera, Lles de Cerdanya i Aransa són les cinc estacions nòrdiques de la demarcació que sumen 146 quilòmetres de circuits d'esquí de fons, que sumats als 21 que aporten Beret i Tavascan constitueixen una oferta variada i completa tot l'hivern.

En aquests centres hivernals hi tenen un paper important les raquetes de neu. Principal oferta complementària de l'esquí nòrdic, disposen de circuits a les cinc estacions esmentades a més de Tavascan, Port del Comte i Espot, superant els 140 quilòmetres al Pirineu lleidatà.

Les estacions d'esquí de fons han treballat conjuntament a través de Tot Nòrdic, la mancomunitat d'esquí nòrdic del Pirineu, en la creació dels protocols preventius de la COVID de cara a aquest hivern. Així, s'han dedicat molts esforços a modificar els espais de taquilles, escoles

d'esquí i els lloguers per evitar cues, separar zones comunes, dissenyar i adaptar sentits de circulació, habilitar àrees en bars i restaurants i implementar el sistema de venda per Internet del forfait de dia i el lloguer de material.

Ens endinsem al Parc Natural de l'Alt Pirineu. Entre les comarques de l'Alt Urgell i el Pallars Sobirà, s'hi amaga el complex nòrdic de Sant Joan de l'Erm. El nucli de l'estació és el refugi de la Basseta, d'on surten travessies que creuen boscos d'abet, bedoll i pi negre. Per primera vegada en els últims vint anys, la concessió de l'estació és municipal i es gestiona des de l'Ajuntament de Castellbò.

Marc Puigsubirà, nou responsable del centre, explica que "la concessió ens va arribar a la tardor i la idea per a l'hivern era fer dues opcions circulars per als circuits de raquetes amb l'objectiu que la gent eviti creuar-se".

Com la majoria d'estacions, a Sant Joan de l'Erm també volen digitalitzar serveis, tant forfets com llo-

guer d'esquís, per evitar contactes i oferir una experiència segura. El punt de recollida del material llogat se situa al pàrquing perquè les cues siguin més esglaonades i no s'acumuli gent en un mateix punt.

"No crec que estigui venint més gent a practicar esquí de fons, però els clients que són fidels sí que pugen més", diu Puigsubirà, que apunta: "Som un ajuntament petit però en els pròxims anys farem una inversió important per millorar l'estació. Amb la COVID no és el moment idoni, però som conscients que ho hem de fer, així que quan hagi passat això haurem de seguir millorant. Per ara ja s'ha preparat tot per donar la màxima seguretat als clients, però també cal que ells siguin responsables".

Situada a la cara nord del massís del Port del Comte i amb unes vistes magnífiques del Pedraforca trobem l'estació d'esquí nòrdic Tuixent-la Vansa. El seu director, Albert Nadal, rememora que la temporada passada van tancar el 12 de març perquè "vèiem a venir la COVID i la

Al març, les pistes de Lles de Cerdanya acolliran els campionats d'Espanya d'esquí nòrdic.

neu tampoc era del tot bona. Així que vam prendre aquesta decisió per parar contagis". Tot i haver de cloure abans del previst, admet que "els números de la temporada van sortir".

Encetada la temporada, respecte a la feina que van dur a terme l'estiu passat el director de Tuixent-la Vansa diu que "va ser normal, com si no hi hagués cap pandèmia". Nadal explica que "fa dos anys vam engegar un projecte per eixamplar les pistes, que vam finalitzar aquest estiu. Abans feien quatre metres d'ample i ara en fan set, cosa que permet augmentar la distància de seguretat entre esquiadors de tres a cinc metres". El motiu d'aquesta ampliació és guanyar comoditat per al patinador clàssic i augmentar la capacitat. En el nou paradigma de pandèmia aquestes mesures també fan que sigui un escenari més segur.

Telematitzar els serveis de l'estació és una altra de les millores. Pel que fa al restaurant, la zona de taules s'ha ampliat força i per evitar creuaments de persones hi ha un circuit de sentit únic i un servei de

comandes per no haver d'entrar a dins.

"Ens preocupa que hi hagi més restriccions a la mobilitat -confessa Nadal-. Si la gent no es pot desplaçar, tots els esforços no serveixen de res. Nosaltres intentem que se segueixin les mesures i es mantinguin distàncies socials. Suposo que en algun tram de la temporada ens han de confinar, però confiem a poder treballar."

Anem fins al Parc Natural de l'Alt Pirineu. En aquest entorn de conte del Pallars Sobirà hi ha el refugi del Gall Fer, centre principal de l'estació nòrdica Virós-Vallferrera. El seu director, lu Escolà, recorda que tancar abans de temps "ens va afectar perquè era quan teníem la millor neu de tot l'any. Els caps de setmana estàvem plens, teníem moltes reserves i tot just acabàvem de proveir la maquinària de combustible quan vam haver de tancar".

"Aquesta pot ser una bona temporada perquè s'ha vist que la gent té ganes de muntanya -argumenta

L'Ajuntament de Castellbò gestiona l'estació de Sant Joan de l'Erm.

Escolà-. A la tardor es va continuar pujant els caps de setmana i el fet de no haver d'agafar telecadira ho fa bastant segur perquè no hi ha cues. Molta gent es vol allunyar de la massificació de les estacions d'alpí i apostar pel nòrdic o l'esquí de muntanya."

En aquest complex del Pallars Sobirà han adaptat els espais perquè els clients no hagin d'entrar a llocs tancats. Han digitalitzat serveis de taquilles, sigui per comprar el forfait o per llogar material. Això sí, la venda de forfets de temporada ha caigut perquè la gent està a l'expectativa de com evoluciona la pandèmia.

El director de Virós-Vallferrera diu: "Si les estacions d'alpí es massifiquen i els obliguen a tancar, tenim el temor que ens fiquin al mateix sac. Nosaltres ho estem enllestit tot amb mesures preventives per estar preparats. Però tenim molts dubtes, ja que la temporada pot anar molt bé o no menjar-nos un torrat".

Lles de Cerdanya se situa al domini nòrdic més gran de l'Estat, on hi

ha la major oferta de circuits per a senderisme i raquetes de neu. També és un punt de trobada per a esquiadors de muntanya que volen gaudir del cim de la Tossa Plana. El director de l'estació és Ramon Sellés, que admet que "la temporada passada vam tancar precipitadament i ens va afectar molt. Teníem bona neu i reserves per al març de grups escolars que no havien pogut venir abans".

Des de l'any passat a Lles han treballat per homologar les pistes amb la Federació Internacional d'Esquí (FIS) de cara a acollir competicions nacionals i internacionals. Per a aquest hivern han aconseguit la catalogació desitjada i al final de març es preveu que s'hi disputin els campionats d'Espanya d'esquí nòrdic. A l'estiu també van treballar en la digitalització de serveis perquè la gent pugui, per exemple, comprar el forfait des de casa.

"Aquest és un esport que es practica a l'aire lliure, sense massificacions, així que tenim molts números perquè vingui molta gent a l'hivern, com

L'estiu passat va finalitzar l'eixamplament de les pistes a Tuixent-la Vansa.

Al complex de Virós-Vallferrera es pot practicar l'esquí nòrdic enmig de l'impressionant Parc Natural de l'Alt Pirineu.

va passar a l'estiu", apunta Sellés, que reconeix que "tothom està a l'expectativa per veure què passa amb la COVID, però nosaltres no tenim telecabines ni telecadires i les pistes són amples. És un entorn segur".

El director de Lles conclou que "la gent té hàbits i s'ha de donar vida a altres sectors. No sabem com evolucionarà la temporada, però esperem que si s'han de posar restriccions, es tingui en compte les diferències entre les estacions de nòrdic i d'alpí, ja que per infraestructura i aforaments nosaltres podem mantenir les mesures preventives més fàcilment".

Finalment, també a la Cerdanya s'hi troba l'estació d'Aransa, enllaçada amb Lles per la seva part alta. Amb

unes grans vistes de la serra del Cadí, aquest complex disposa de circuits d'esquí nòrdic i de raquetes. Des d'Aransa se segueixen els protocols que s'han treballat i establert a Tot Nòrdic per evitar la propagació del virus.

Un interrogant gegant corona els cims del nostre Pirineu. Ja hem començat la temporada i veiem que les estacions han fet els deures; ara ens toca a nosaltres. Per la nostra salut, gaudi i economia, hem de respectar les normes al màxim. No es pot pretendre canviar la mentalitat d'una societat en pocs mesos, però hem de creure en la nostra capacitat de sacrifici per superar la COVID en tots els àmbits. Podrem seguir esquiant si el nostre comportament és exemplar. Que la pandèmia no ens amargui la neu.

Més informació:

Baqueira Beret (la Val d'Aran)	973 63 90 00	www.baqueira.es
Boí Taüll (l'Alta Ribagorça)	973 69 62 64	www.boitauill.cat
Espot Esquí (el Pallars Sobirà)	973 62 40 58	www.esportesqui.cat
Port Ainé (el Pallars Sobirà)	973 62 11 99	www.portaine.cat
Port del Comte (el Solsonès)	973 49 23 01	www.portdelcomte.net
Tavascan (el Pallars Sobirà)	973 62 30 00 / 665 67 01 93	www.tavascan.net
Aransa (la Cerdanya)	973 29 30 51	www.aransaesqui.cat
Lles de Cerdanya (la Cerdanya)	973 29 31 00	www.lles.net
Sant Joan de l'Erm (l'Alt Urgell)	973 29 80 15	www.santjoandelerm.com
Tuixent-la Vansa (l'Alt Urgell)	973 05 80 18	www.tuixent-lavansa.com
Virós-Vallferrera (el Pallars Sobirà)	654 75 72 21	www.facebook.com/RefugiGallFer.VirosVallferrera/
Tot Nòrdic	973 35 15 11	www.totnordic.com

Els trineus arrossegats per gossos és una de les originals activitats que es poden practicar al Pirineu de Lleida.

Què podem fer després de l'esquí?

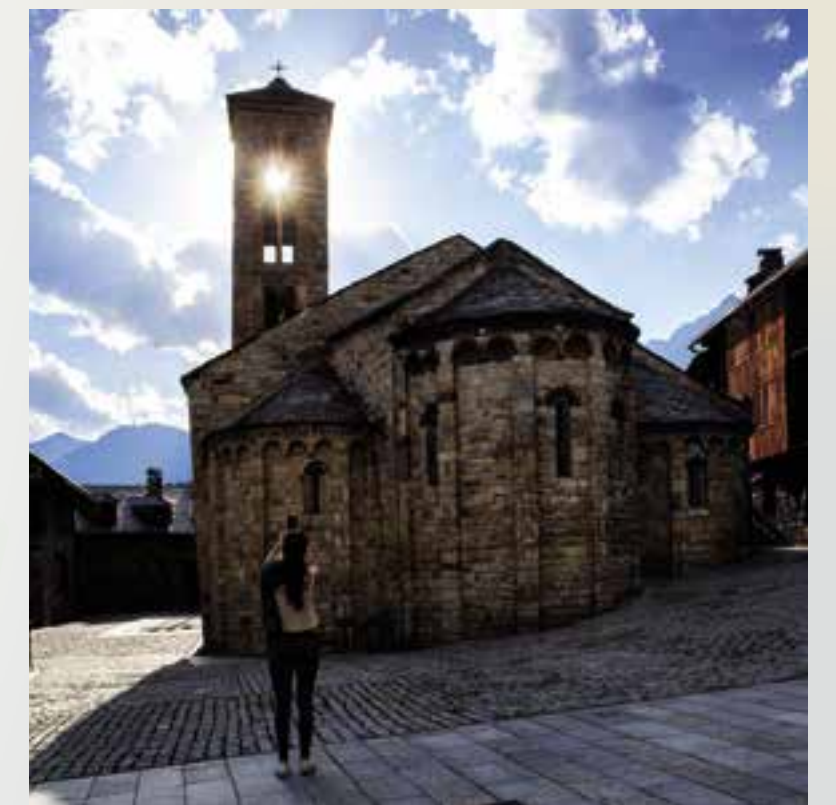
L'après-ski es troba afectat directament per la COVID, ja que potencia les relacions socials. Els negocis complementaris als esports de neu ho saben i per això també han preparat els seus espais i serveis perquè siguin segurs.

Anar a esquiar no és només calçar-se unes posts als peus i baixar per la neu. L'experiència va més enllà. I l'après-ski té un paper destacat. L'esbarjo després d'estar hores pentinant la neu és revitalitzant. Anar de compres, a prendre unes tapes o relaxar-se amb aigües termals. Aquestes activitats de lleure i diversió no es poden obviar. O sí? En la situació actual de pandèmia l'après-ski es vigila amb lupa. Si les estacions han extremat les mesures de prevenció, aquestes activitats complementàries tenen el focus damunt pel simple flux de persones que comporten, a vegades en espais petits.

Al final del 2020 les esglésies romàniques de la Vall de Boí han complert vint anys des que es van incloure en el Patrimoni Mundial de la UNESCO. Des d'aleshores més de dos milions de persones han visitat aquest tresor format per vuit esglésies i una ermita. La més concorreguda és Sant Climent de Taüll amb el mapping del seu pantocràtor original, que es pot veure al MNAC. Gent de tot el planeta

les ha visitat; per exemple, en els últims anys, s'havia notat un increment considerable de japonesos. La família feudal dels senyors d'Erill estarien orgullosos que, gairebé mil anys després d'impulsar aquest patrimoni, curiosos de tots els racons facin milers de quilòmetres per veure el seu llegat.

Però les visites a aquest patrimoni romànic dels segles XI-XII, que destaca pel seu excel·lent estat de conservació, s'han hagut de regular arran de la pandèmia. S'ha disminuït el temps a l'interior dels temples i s'ha potenciat l'entorn per poder fer les rutes en exterior i tenir així un producte més segur davant la COVID.

Imprescindible la visita a les esglésies romàniques de la Vall de Boí.

Mirant el cel (Reserva Starlight) a l'estació d'Espot, a 2.000 m d'altitud.

Patinatge al Palai de Gèu de Vielha.

Les termes de la Baronia de Les són un excel·lent refugi per gaudir d'un merescut descans després d'una esgotadora jornada d'esquí.

Un altre patrimoni, relacionat directament amb la salut i el benestar, és l'oferta termal al Pirineu Lleidatà. Àmplia i de qualitat, és un excel·lent llegat de l'època romana que es manté ben viu. El balneari de Caldes de Boí, els Banhs de Tredòs, les aigües termals d'Arties, les termes de Les, el balneari de Sant Vicenç o, a la plana, l'Oca Rocallaura. Aquesta sempre ha estat una de les opcions més preferides per combinar amb l'esquí.

Centres i establiments s'han adaptat a la situació actual, amb mesures preventives i de control rigorós

Molts d'aquests centres s'han preparat per al nou paradigma, on la reserva prèvia i altres mesures preventives i de control són obligatòries. Sens

dubte, han condicionat els espais perquè siguin tan segurs com es pugui. Tot i això no es pot assegurar que aquest plaer infinit per al nostre cos després d'una jornada d'esquí es pugui repetir aquest any o almenys tot l'hivern. Tot dependrà, com sempre, de la incidència de la COVID.

Sense deixar de banda els plaers –aquests potser menys terrenals–, aixequem la vista al cel i ho fem des dels miradors astronòmics d'Espot, Vilaller i la Vall de Boí. Aprofitant la certificació del Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici com a Destinació Turística i Reserva Starlight el 2018, s'han potenciat espais per valorar la qualitat del cel nocturn. Espot el té dintre de l'estació d'esquí, a dos mil metres d'altitud. A Vilaller el mirador dels estels es troba ubicat al cap del poble. I en el cas de Boí, se situa al costat de l'ermita romànica de Sant Quiric de Durro.

Però si parlem del cel, no hi ha millor lloc per contemplar-lo i quedar-se bocabadat que el Parc Astronòmic Montsec. Cal fer uns quilòmetres després de la jornada d'esquí, sí, però paga la pena. Situat als afores del municipi d'Àger, entre les comarques de la Noguera i el Pallars Jussà, és un dels millors llocs del món per fer observació astronòmica i gaudir de les estrelles. I és que la serra del Montsec ha estat reconeguda per la Fundació Starlight com un dels indrets amb unes condicions d'observació astronòmica excepcionals, tant per les seves condicions meteorològiques com per la baixa afectació de la contaminació lumínica.

Com tots els equipaments dels quals parlem, el parc s'ha vist afectat per la COVID i va haver de tancar l'entrada al públic general amb les restriccions del novembre. Així que dependrà molt de la situació del risc de contagi el poder efectuar algunes de les visites que ofereixen al llarg de l'hivern.

Esperem que la pandèmia no ens privi de veure algunes de les millors vistes de l'univers.

Deixem el cosmos i tornem a tocar de peus a terra. Patinar sobre el gel és una altra activitat complementària a l'esquí, sobretot per fer amb família. Si els petits encara tenen energia després de la neu, poden passar una tarda força divertida sobre el gel. El Palai de Gèu de Vielha és un equipament històric i molt apreciat per tots els visitants de la Val d'Aran, que, a més, ofereix altres activitats com rocòdrom o piscina.

També aquestes instal·lacions van haver d'abaixar la persiana al novembre. Per anar a gaudir del patinatge sobre gel cal tenir en compte la reducció d'aforament en els diferents espais del centre i també la cita prèvia. Aquesta és una tònica dominant en totes les activitats après-ski per garantir uns mínims de seguretat.

Cuina i pobles amb encant

Arties ha estat la primera població de l'Aran que ha aconseguit la distinció de Poble amb Encant, atorgada per l'Agència Catalana de Turisme.

Malgrat que Ferran Adrià va afirmar al seu dia que "les tapes són la millor xarxa social", avui per desgràcia hem d'evitar relacionar-nos amb persones de fora dels nostres cercles més íntims. Aquí no li agrada fer un beure, unes tapes o degustar un bon àpat en bona companyia després de la jornada d'esquí? L'oferta de restauració, bars i cafeteries en aquest sentit és extensa a tot l'Alt Pirineu i Aran.

A qui no li agrada fer un beure, unes tapes o degustar un bon àpat en bona companyia després de la jornada d'esquí?

Un exemple: a Vielha, els dimarts se celebra el 'pintxopote', mossets especials, aprofitant el llarg repertori de locals de tapes de la capital de l'Aran, una tradició que també s'ha implantat en altres pobles de la vall. El plaer de tastar la rica gastronomia de muntanya –olla aranesa, trinxat, girella, embotits, formatges, caça, bolets, etc.– és, doncs, un altre dels al·licients de l'après-ski.

Aquí el problema el trobem en les restriccions que s'apliquen a l'hostaleria, un dels sectors més sensibles a les conseqüències de la COVID, justament pel seu rol com a potenciador social que deia el xef Adrià. En tot cas ens haurem d'abrigar molt, perquè les terrasses tenen un paper important davant les reduccions d'aforament.

Cal alimentar el cos, però també l'ànima. Així, de vegades per gaudir del viatge és suficient amb passejar pels pobles. Conèixer-los a peu amb calma, pel simple fet de caminar i desconectant de tot. En aquest sentit, són infinits els indrets màgics del Pirineu Lleidatà. I és que la majoria de municipis no superen els mil habitants i els seus carrers mantenen intacta l'essència del passat.

Un altre plaer: degustar la saborosa gastronomia de muntanya i les delicadeses del "pintxopote" en diverses poblacions de la Val d'Aran.

Els bucòlics paisatges de muntanya i el seu excels patrimoni romànic són un atractiu únic per al visitant.

A la Val d'Aran es troba el seu caràcter més rural a Bausen o Canejan, i més modern, però amb encant, a Arties, Unha o Bagergue. Cal dir que Arties ha estat la primera població de l'Aran que ha aconseguit la distinció de Poble amb Encant atorgada per l'Agència Catalana de Turisme.

Precisament Taüll, a l'Alta Ribagorça, va ser el primer nucli a assolir aquesta catalogació. A la Cerdanya lleidatana hi ha Prullans, una localitat on es respira pau i els paisatges d'alta muntanya són un regal. Al Pallars Jussà, la situació geogràfica de Llimiana és envejable, situada damunt d'un turó rocós i amb unes vistes increïbles del pantà de Terradets. Al Pallars Sobirà, al poble de Farrera s'hi respira l'atmosfera rural d'altres temps per mitjà de les seves esglésies

i cases de pedra enmig d'un entorn muntanyenc de conte; o la Vall de Cardós, un municipi enclavat en un paratge idíl·lic amb nombroses rutes. A l'Alt Urgell, vorejant Andorra, Os de Civís, amb una aura embriagadora, és un poble d'una singularitat única, ja que per carretera només s'hi pot accedir a través del Principat. I un llarg etcètera de pobles amb encant que poden ser la delícia dels esquiadors en les seves passejades entre pista i pista.

Així mateix, no podem oblidar que les destinacions del Pirineu tenen una oferta de *shopping* intrínseca de la muntanya. Sortir de compres és una altra combinació factible fora de l'estació d'esquí. Més enllà d'algun nucli que pot tenir les típiques marques que veuríem a les grans

El shopping en botigues carregades d'història i tradició és una altra de les activitats a practicar

ciutats, l'essència d'aquests paratges es respira en aquelles botigues amb caràcter i història.

Pensades per cobrir les necessitats dels forasters, amb tota mena de material per a la pràctica esportiva a la muntanya, abrics per al fred de veritat, productes típics de la zona, etc., respiren l'atmosfera del pirineisme en els seus fonaments. Una experiència màgica en què també cal tenir en compte els nous límits d'aforament.

L'altra muntanya

Motos de neu, heliesquí, excursions amb raquetes... desenes d'activitats alternatives a l'esquí, guiades per experts professionals.

L'experiència a la neu no s'acaba amb l'esquí i molt menys dintre de l'estació. La neu ofereix activitats de tota mena en plena natura per descobrir nous horitzons. Des de pujar un cim amb un guia fins a escalar al gel, passant per passejades amb raquetes, a les muntanyes de la demarcació de Lleida hi ha 133 empreses per fer-vos viure una aventura nova que ni tan sols havíeu somiat.

El ventall és molt ample. Sense anar més lluny, es poden provar diferents modalitats d'esquí, com el telemarc, l'heliesquí, el freeride, l'splitboard o el de muntanya, també conegut com a skimo. Totes elles permeten viure l'esquí més en consonància amb la natura i allunyats de les aglomeracions.

Els circuits inclusius mereixen un apartat especial, ja que les persones amb dificultat de mobilitat no sempre poden gaudir de la natura. Amb la neu l'escenari canvia. Així doncs,

totes aquelles persones que, per limitacions de mobilitat, no poden moure's per la muntanya a l'estiu, a l'hivern les seves possibilitats es multipliquen en aquest sentit.

L'alpinisme és una altra de les opcions. Aquí tenen un paper important els guies. Després dels confinaments, cal mirar de no perdre el cap a la muntanya. Si no es té experiència, la contractació d'un guia és una de les millors decisions que es poden prendre. I cal no oblidar que qualsevol activitat a l'alta muntanya requereix un tipus de material i una preparació física i mental mínima. Així, es pot gaudir de l'escalada en gel, excursions de neu, expedicions i fins i tot l'ascensió a algun cim.

Per gaudir d'espais oberts no sempre cal apuntar tan alt. Una passejada amb raquetes també pot ser molt enriquidora, sobretot si per exemple també es fa interpretació de rastres a la neu. Sense treure-us

les raquetes ho podeu combinar amb el biatló, un esport que a poc a poc guanya cada vegada més adeptes als Pirineus. O també es pot provar una ruta fotogràfica si sou amants de les càmeres o visualització de fauna com cérvols, isards, esquirols, picots o cabirols.

Més de 130 empreses ofereixen activitats complementàries a la neu al llarg de tot el Pirineu lleidatà, des d'escoles d'esquí, heliesquí, visualització de fauna i busseig sota el gel, entre altres opcions infinites

Els més petits poden optar pels jardins o casetes de neu i quan creixin una mica... per les escoles d'esquí.

És la millor manera d'aprendre a esquiar, sota el guiatge de monitors, experts professionals que els ajuden a familiaritzar-se amb la neu i a gaudir-ne. Activitats esportives, culturals o de lleure per crear records fantàstics que mai oblidaran.

I les alternatives no s'acaben aquí. Si voleu una bona dosi d'adrenalina, es pot conduir una moto de neu o provar una experiència més relaxada com els passejos amb trineu. Una opció molt original és fer busseig sota el gel. També es pot optar per un viatge amb globus per observar la immensitat de les nostres muntanyes en bona companyia. Imaginar ser un esquimal i construir un iglú amb família o amics o directament jugar un partit d'hoquei-neu. En fi, si un es queda tancat sense saber què fer a la muntanya aquest hivern, no serà per falta d'oportunitats. Al Pirineu us espera l'altra muntanya.

AYMAR NAVARRO. Rider del Freeride World Tour “A la muntanya, si vols, no et creues amb ningú”

Aquest aranès nascut a Les és un dels millors freeriders del món.

Com la resta d'amants de la neu, el 13 de març Aymar Navarro (Les, 1989) va haver d'aparcar els esquís. Ja havia posat el punt final a les competicions del Freeride World Tour (FWT), però tenia altres projectes a la muntanya que la pandèmia li va tombar. Amb la temporada encetada, l'aranès manté les ganes intactes però amb molta prudència, sobretot pels grans interrogants que envolten la COVID.

Com es manté un esportista de màxim nivell durant el confinament de la primavera?

No t'enganyaré, va ser molt difícil. Una de les coses més positives que m'ha aportat el fet d'haver-me format en l'esquí alpí, a més de la tècnica, és la rutina per organitzar-me, preparar entrenaments i ser constant. A més, per a l'esport que practico, la majoria d'exercicis eren de força amb el meu propi cos i els podia fer a casa.

Amb molta imaginació, suposo...

Doncs sí, des de fer sèries d'escalada amb uns piolets a la façana de l'edifici, a saltar a la tanca del garatge o fer circuits d'agilitat amb les marques del terra per aparcar cotxes. Aleshores tenir això va ser un privilegi.

Com va ser la primera sortida post-confinament?

A mitjan maig feia dies que mirava si quedaria neu a la muntanya quan

aixequessin el confinament. La nit abans em vaig preparar tot el material: per córrer, anar amb bici, escalar i esquiar. Vaig sortir de Vielha pedalant fins a la cabana del Puntet, vaig córrer amb els esquís a l'esquena fins a la base del Fontfreda, vaig escalar-lo i allà hi havia dues canaletes amb neu que em van permetre acomiadar la temporada amb un gust menys amarg. I tot sense incomplir cap norma, ja que va ser dintre del municipi.

Aquest hivern tornes a competir en l'elit mundial del freeride?

Al final sí, tot i que vaig tenir algun dubte. No era per falta de ganes, ni de competició, però quan vaig rebre la invitació hi havia una part del circuit del FWT que es feia fora d'Europa. Haver d'anar al Japó i al Canadà suposa fer una quarantena de quinze dies tancat en un hotel sense poder sortir-ne per veure si estàs contagiats. Ni la resta de riders europeus ni jo ho vèiem factible.

Finalment, l'organització ha optat per fer un circuit al nostre continent que segueix una sèrie de prevencions segures que no són tan restrictives.

Sembla que la gent tenia ganes d'esquiar?

Aquest estiu ja s'ha vist que la gent té ganes de sortir de la ciutat. Si la pandèmia ho permet, per descomptat que hi haurà gent a les estacions d'esquí. Però també n'hi ha que es volen allunyar dels espais massificats. Ja se sap que per Nadal o els ponts hi ha molta gent; doncs potser val més optar per uns esquís de muntanya i així estar tranquil. En aquest sentit hi ha moltes opcions. A la muntanya, si vols, no et creues amb ningú.

Vas esquiar a la tardor...

Vaig fer alguna sortida aprofitant les nevades de la tardor a la Val d'Aran. Però també molta més gent. Vaig fer una ruta per la zona d'Argulhs i,

en tornar a la cara nord, el pàrquing de Bonaigua estava ple de cotxes i el d'Orri el vam trobar a la meitat. Sobta aquest canvi perquè fa deu anys no hi hauria hagut gaire gent. Molts es queixaven perquè ara n'hi havia molta, però precisament és el que et deia. Tens més llocs on anar i que no et molesti ningú.

No tothom coneix la muntanya per anar-hi...

Cal animar la gent a provar-ho, però amb cap. Primer has d'anar als llocs que coneixes. Si t'agrada i vols provar una mica més, és tan fàcil com contractar un guia que t'acompanyi a indrets nous. Ficar-te en una muntanya que desconeixes, on no saps si hi haurà neu o en quina qualitat, és jugar-te la pell. Al Pirineu tenim guies que ho treballen dia a dia. Contractar-ne un en grup surt bé de preu, l'experiència serà molt millor i sense el temor d'haver de patir accidents.

Presentació virtual de la campanya de neu 2020/2021

El Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida, conjuntament amb els representants de les estacions d'esquí i l'ACEM, van fer el 22 de desembre una presentació virtual de la campanya de neu 2020/2021, en la qual es va posar de manifest que les estacions d'esquí del Pirineu de Lleida són espais segurs davant la COVID-19, en acollir activitats que es desenvolupen en grans espais a l'aire lliure, a més del fet que s'ha dut a terme un gran esforç per poder gaudir de la neu amb les màximes garanties sanitàries per evitar contagis. L'acte va comptar amb la presència de Joan Talarn, president de la Diputació; de Rosa Pujol, vicepresidenta del Patronat, i dels diferents representants del sector.

Els centres hivernals lleidatans han invertit un total d'onze milions d'euros en obres relacionades amb el manteniment de les infraestructures i la renovació d'equipaments, malgrat que la situació sanitària ha frenat algunes grans inversions. Les estacions d'esquí són un dels principals motors econòmics i socials del Pirineu. A la temporada 2019/2020 el seu impacte econòmic directe sobre el territori va ser de 209 milions d'euros, tot i que la campanya va acabar un mes abans del previst a causa de la pandèmia i que no hi va haver activitat durant la Setmana Santa. El sector de la neu genera uns 10.000 llocs de treball, dels quals 2.500 directament vinculats a les estacions.

Esquiar en tiempos de COVID

El COVID ha afectado muchos aspectos de nuestra sociedad. Los deportes de nieve no son una excepción, ya que las estaciones de esquí han hecho un gran esfuerzo para garantizar la máxima seguridad este invierno en sus instalaciones. Para esta temporada, las asociaciones ACEM y ATUDEM han trabajado conjuntamente para crear un protocolo unificado, que se suma a las medidas que cada estación ha aplicado por iniciativa propia, como en el caso de Baqueira o Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya, que gestiona tres complejos invernales del Pirineo de Lleida. Seis son los centros de esquí alpino que hacen de la oferta del Alt Pirineu y Aran una de las más potentes y completas del Estado, con un total de 352,40 kilómetros de dominio esquiable: Baqueira Beret, Boí Taüll, Port del Comte, Tavascan, Espot y Port Ainé, mientras que Sant Joan de l'Erm, Tuixent-La Vansa, Virós-Vallferrera, Lles de Cerdanya y Aransa ofrecen un total de 146 kilómetros de circuitos de esquí de fondo, que se suman a los 21 que aportan Beret y Tavascan. Además, el Pirineo de Lleida cuenta con 133 empresas dedicadas a la oferta complementaria al esquí, con actividades como salidas con raquetas, excursiones y paseos en trineos tirados por perros, motos de nieve, excursiones a caballo o a pie, quads, heliesquí y vuelos panorámicos en helicóptero, por citar solo algunas, con un amplio y profesional equipo de monitores que ofrecen estos servicios. Y después de la jornada de esquí... nada mejor que un sinfín de propuestas de ocio, deporte, senderismo, gastronomía, etc.

Skiing in times of COVID

The Covid crisis has affected many aspects of our society and snow sports are no exception to this. In fact, the ski resorts have made great efforts to guarantee the maximum possible safety at their facilities this winter. For this ski season, the associations ACEM and ATUDEM have worked together to create a unified protocol which adds to the measures that each organisation has applied as part of its own initiative. This has been the case of Baqueira and Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya, which manage three of the winter sports complexes in the Lleida Pyrenees. Six of the ski resorts are alpine ski centres, making the offer of the High Pyrenees and Aran one of the most powerful and complete in the whole of Spain, with a total skiable area of 352.4 kilometres: Baqueira Beret, Boí Taüll, Port del Comte, Tavascan, Espot and Port Ainé. Meanwhile, Sant Joan de l'Erm, Tuixent-La Vansa, Virós-Vallferrera, Lles de Cerdanya and Aransa offer a total of 146 kilometres of cross-country skiing circuits, in addition to the 21 km at Beret and Tavascan. The Lleida Pyrenees also have 133 companies dedicated to providing complementary activities as alternatives to skiing. These include such activities as: snowshoe outings, dog sleigh excursions and rides, snowmobiles, excursions on foot and on horseback, quads, heliskiing and panoramic helicopter flights, just to mention some of the options available. Then there is a large, professional team of monitors who help provide these services. And after a long day's skiing... there is nothing better than to enjoy an almost endless number of leisure, sporting, trekking, gastronomic and other proposals.

Skier à l'ère de la Covid

La Covid a affecté de nombreux aspects de notre société. Les sports d'hiver ne font pas exception, car les stations de ski ont fait de gros efforts pour assurer une sécurité maximale cet hiver dans leurs installations. Pour cette saison, les associations de stations de ski catalanes et espagnoles ACEM et ATUDEM ont travaillé de concert pour créer un protocole unifié, qui vient s'ajouter aux mesures que chaque station a appliquées de sa propre initiative, comme c'est le cas de Baqueira ou de la société Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya, qui gère trois stations d'hiver dans les Pyrénées de Lleida. Il existe six stations de ski alpin qui positionnent les installations des Hautes-Pyrénées et du Val d'Aran parmi les plus performantes et les plus complètes d'Espagne, avec un total de 352,40 kilomètres de domaine skiable: Baqueira Beret, Boí Taüll, Port del Comte, Tavascan, Espot et Port Ainé, tandis que Sant Joan de l'Erm, Tuixent-La Vansa, Virós-Vallferrera, Lles de Cerdanya et Aransa offrent 146 kilomètres de circuits de ski de fond en tout, qui s'ajoutent aux 21 disponibles à Beret et Tavascan. En outre, les Pyrénées de Lleida comptent 133 entreprises qui se consacrent à des activités complémentaires du ski, telles que les sorties en raquettes, les excursions et promenades en traîneaux tirés par des chiens ou en motoneige, les excursions à cheval ou à pied, en quad, l'hélisti et les vols panoramiques en hélicoptère, pour n'en citer que quelques-unes. Le tout grâce à une grande équipe professionnelle de moniteurs qui assurent ces services. Et après la journée de ski... rien de tel que de disposer d'un vaste éventail d'activités liées aux loisirs, aux sports, à la randonnée, à la gastronomie, etc.

Esquiar en temps de Covid

Era Covid qu'a afectat a força aspèctes dera nòsta societat. Es esports de nhèu non son pas ua excepcion, ja qu'es estacions d'esquí an hèt un gran esfòrc entà garantir era màger seguretat aguest iuèrn enes sues installacions. Tad aguesta sason, es associacions ACEM e ATUDEM an trabalhat amassa tà crear un protocol unificat, que s'ahig as mesures que cada estacion a aplicat per iniciativa pròpia, coma en cas de Baqueira o Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya, que gestione tres complèxes iuernaus deth Pirenèu de Lleida. Que son sies es centres d'esquí aupin que hèn dera auferça deth Naut Pirenèu e Aran ua des mès potentes e completes der Estat, damb un totau de 352,40 quilomètres de domèni esquiable: Baqueira Beret, Boí Taüll, Port del Comte, Tavascan, Espot e Port Ainé, mentre que Sant Joan de l'Erm, Tuixent-La Vansa, Virós-Vallferrera, Lles de Cerdanya e Aransa aufrissen un totau de 146 quilomètres de circuits d'esquí de hons, que s'ahigen as 21 qu'apòrten Beret e Tavascan.

Ath delà, eth Pirenèu de Lleida compde damb 133 empreses dedicades ara auferça complementària ar esquí, damb activitats coma gessudes damb raquetes, excursions e passejades en luges tirades per cans, mòtos de nhèu, excursions a shivau o a pè, quads, eliesquí e vòls panoramiques en elicoptèr, per citar-ne sonque bères ues, damb ua ampla e professionau equipa de monitors qu'aufrissen aguesti servicis. E dempús dera jornada d'esquí... arren de milhor qu'ua infinitat d'opcions de léser, esport, senderisme, gastronomia, etc.

TURISME SOSTENIBLE A LLEIDA

INICIATIVES EXISTENTS, REPTES PENDENTS

El sector turístic viu moments convulsos i el turisme sostenible emergeix com una oportunitat per afrontar la sortida de la crisi. Diverses iniciatives públiques i privades a la demarcació de Lleida ja hi aposten, però cal consolidar aquest model i que turistes i visitants se'l facin seu.

Text: Xavi Basora

Fotos: Ajuntament de Soses, Arcadi Castelló, Birding Lleida Expedicions, Boumort Indòmit, Cal Rossa, Cal Calsot, Consell Comarcal de les Garrigues, FGC, Gemma Pla (Camina Pirineus), Globus Kontiki, Jordi Clariana/360lab, Jordi Peró (Epicentre), Oriol Clavera, Rafael López-Monné, Salvador Ribas

L'estany d'Ivars i Vila-sana, la iniciativa més paradigmàtica de recuperació d'una zona humida a Lleida.

Il·lustració: Yotin Inkammoon

Amb la pandèmia de la COVID-19, el món del turisme viu una crisi sense precedents i estan emergint nous reptes que cal afrontar. En aquest context de reinvençió turística, un vell conegut, l'anomenat turisme sostenible, s'està posicionant com una condició irrenunciable per a la recuperació del sector. Per això, és un bon moment per revisar què implica aquest concepte, què s'està fent a la demarcació de Lleida i què caldria abordar sense més demora.

En aquest context de reinvençió turística, un vell conegut, l'anomenat turisme sostenible, s'està posicionant com una condició irrenunciable per a la recuperació del sector

El passat mes de setembre, la revista *Descobrir Catalunya*, la principal capçalera de viatges en llengua catalana, presentava un manifest per un nou model de turisme al servei del país. En poques setmanes més de 1.000 persones s'hi van adherir. El nou model, diu el manifest, "és vital i és possible, partint de la màxima del turisme responsable i sostenible: un bon lloc per viure és un bon lloc per visitar". De les cinc grans mesures que es proposen, la primera és "incorporar els criteris de sostenibilitat en les polítiques de turisme" ja que "el planeta ho necessita i la societat ho exigeix".

El reconegut expert en turisme José Antonio Donaire ha explicat en diverses conferències recents que podríem estar entrant en "l'era de l'ètica". El Centre Espanyol de Turisme Responsable ho expressa

en termes semblants: "En aquest moment d'incertesa estem davant d'un canvi de paradigma de la indústria turística mundial cap a un paper més rellevant dels valors i del propòsit en les empreses turístiques". I no només les empreses, sinó que els mateixos visitants respondran a un perfil "més compromès, més conscient i amb uns valors cada vegada més alineats amb la sostenibilitat". Segons apunten els experts, allò que ja s'intuïa abans de la pandèmia sorgirà amb més força quan aquesta pandèmia acabi.

La mateixa Organització Mundial del Turisme va emetre el passat setembre la declaració de Tbilisi per una recuperació sostenible del turisme. L'OMT considera la paralització mundial com una oportunitat per reconduir el sector cap a un futur més sostenible i inclusiu. Sostenible, diu la declaració, "per a les persones, per al planeta i per a la prosperitat", que no deixen de ser les tres dimensions del turisme sostenible: la social, l'ecològica i l'econòmica.

Aquestes reivindicacions i previsions coincideixen amb un estiu i una tardor preocupants per l'elevada freqüentació turística que han patit alguns paratges naturals emblemàtics del país, també a les comarques de Lleida. Les imatges d'una llarga cua per arribar al cim de la Pica d'Estats durant el pont de l'Onze de Setembre—compartides pel mateix Parc Natural de l'Alt Pirineu—es van tornar virals. Nombrosos mitjans

de comunicació se'n van fer ressò i es va generar un gran debat social, amb entitats com la FEEC (Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya) reclamant noves mesures de regulació (vegeu requadre).

A aquestes imatges cal afegir-ne d'altres que es van reproduint els darrers anys al congost de Mont-rebei, un paratge fascinant que ha viscut un augment considerable de visites. Malgrat el sistema de regulació implementat—que requereix reservar amb antelació una plaça a l'aparcament—, en certs dies o caps de setmana l'afluència pot arribar a ser tan gran que, un cop ple el pàrquing, els visitants deixen els cotxes al llarg de la pista d'accés i provoquen situacions de col·lapse amb els riscos que això comporta.

Segons ha explicat la Generalitat de Catalunya, la sobrefreqüentació de l'estiu passat va generar un seguit de disfuncions en els espais naturals protegits, com ara el bany no autoritzat en estanys, gorgs i torrents, l'acampada sense autorització en zones i horaris no permesos, la presència creixent de gossos sense lligar, l'acumulació de deixalles fora dels punts de recollida, la massificació d'autocaravanes en aparcaments amb pernòctacions il·legals, o l'augment d'activitats de circulació motoritzada recreativa amb comportaments poc respectuosos.

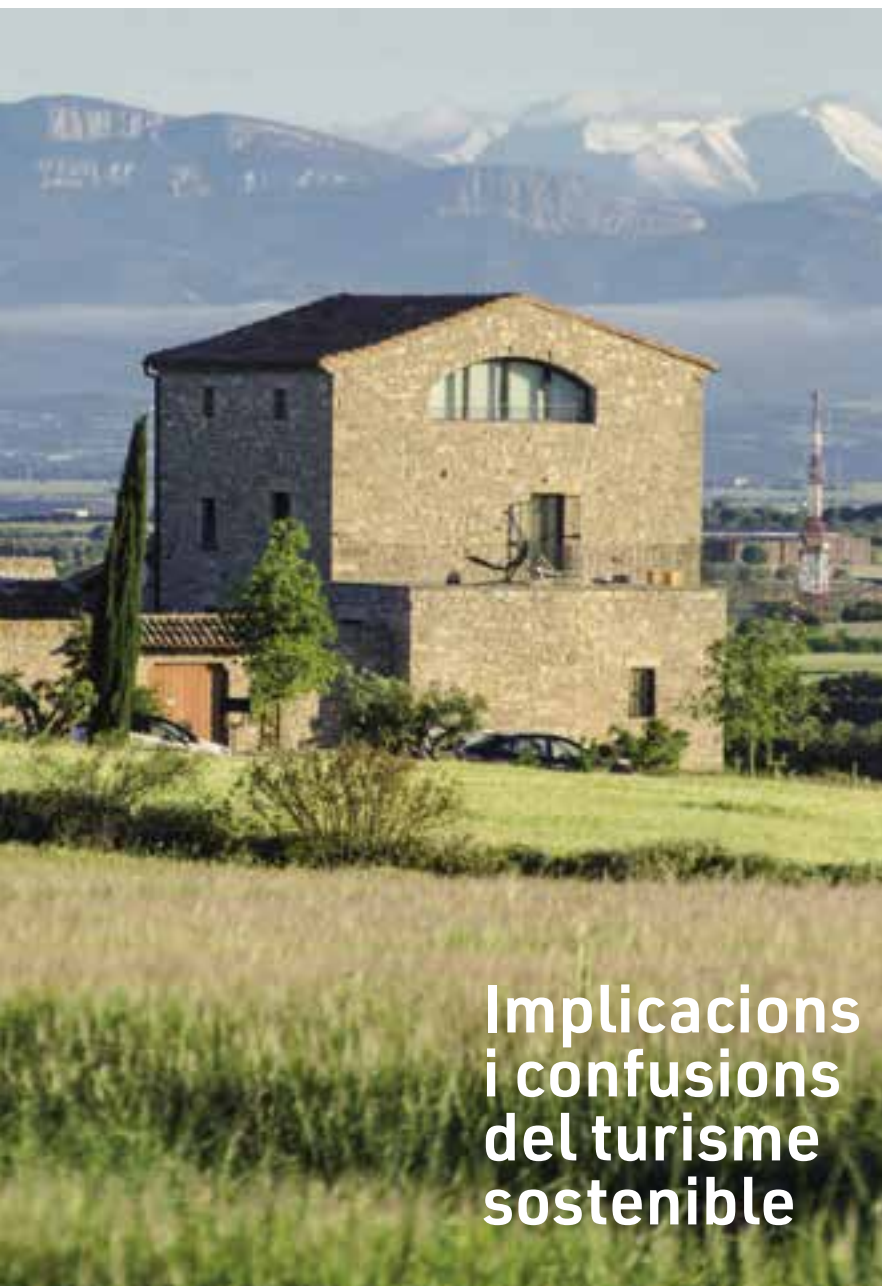
L'accés regulat a paratges naturals emblemàtics

Des de fa anys que espais naturals protegits lleidatans com el Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici o l'Artiga de Lin (a la Val d'Aran) tenen els accessos principals regulats. En el primer cas, amb un servei de taxis locals que surten de Boí i Espot i, en el segon, amb un tren turístic que funciona durant l'estiu. Un altre cas seria el del congost de Mont-rebei, que requereix reserva prèvia per poder-hi aparcar, si bé s'està treballant per aplicar noves mesures que millorin els resultats.

L'estiu passat i aquesta tardor nombrosos espais naturals del país han patit problemes de massificació turística i s'ha posat sobre la taula la necessitat de regular més accessos a més dels que ja estaven regulats. El director del Parc Natural de l'Alt Pirineu, Marc Garriga, diu en un article recent que "no s'ha de deixar demorar més el problema, debatre-ho amb els propietaris, ajuntaments i entitats implicades, cercar la millor proposta de consens,

planificar-la i implementar-la, i després fer-ne un seguiment per millorar-la". El biòleg Carles Castell explica en un altre article que cal "reduir els usos més intensos, agressius i inapropiats en el medi natural i afavorir, per contra, les activitats més suaus que no generen gairebé impacte".

En tot cas, abordar aquesta situació requereix diversos tipus de mesures en paral·lel: regular—que no prohibir—els accessos i les zones d'aparcament en els dies de més previsió de visitants (i sobre la base d'un coneixement acurat de cada indret); campanyes continuades de sensibilització per explicar la necessitat i els beneficis dels sistemes de regulació i també per fomentar actituds cíviques durant les visites a la natura, i incrementar el personal d'informació, educació i vigilància dels espais naturals protegits. I tot plegat sense perjudicar la població local i cercant sempre el consens amb les administracions locals i els agents turístics del territori.

Implicacions i confusions del turisme sostenible

Alguns allotjaments, com la Torre del Codina (a l'esquerra), Cal Rossa (a la dreta, a dalt) o Cal Calsot (a la dreta, a sota) són un exemple de renovació de cases pairals amb criteris de sostenibilitat

Des de fa més de vint anys, la sostenibilitat és un dels reptes i objectius del turisme

Des de fa més de vint anys, la sostenibilitat és un dels reptes i objectius del turisme. Ara bé, aconseguir que el turisme sigui sostenible no és gens fàcil. En primer lloc, per la naturalesa general del concepte, que dificulta aplicar-lo en la gestió quotidiana de les empreses o les destinacions. A aquesta falta de concreció cal afegir-hi l'allau de conceptes relacionats amb el turisme sostenible (turisme responsable, turisme slow, turisme verd, ecoturisme, turisme de proximitat, etc.), que poden generar una certa confusió entre turistes i entre empreses i destinacions.

Cal aclarir que turisme sostenible i responsable són conceptes quasi equivalents que sovint s'utilitzen indistintament. El professor Francesc Romagosa, cap de recerca de l'Escola

de Turisme i Direcció Hotelera de la UAB, explica que el turisme responsable "té moltes similituds –i comparteix molts principis– amb el turisme sostenible, si bé posa més èmfasi sobre el component ètic o de conducta de les empreses i els turistes".

Tal com explica Anna Torres, investigadora i professora titular de l'Escola Universitària d'Hoteleria i Turisme CETT-UB, "la realitat evidencia que en el sector turístic el significat real de la sostenibilitat sovint es menysté i s'associa amb modalitats com l'ecoturisme o el turisme rural. Per això, cal aclarir que els principis de la sostenibilitat han de guiar qualsevol espai o producte turístic".

Així doncs, qualsevol modalitat turística –com ara el turisme actiu, el turisme

rural o el turisme cultural– hauria d'incorporar pràctiques i compromisos a favor de la sostenibilitat. L'ecoturisme, per la seva banda, és una modalitat que incorpora aquests principis en la seva pròpia definició i que té per objectiu observar la natura en totes les seves manifestacions (paisatges, fauna salvatge, flora, geologia, etc.), incloent el patrimoni cultural associat.

El professor Romagosa també destaca que avui dia, després de més de tres dècades d'ús del concepte de sostenibilitat, moltes persones confonen encara aquest terme amb l'ecologia o el "verd", mentre que la sostenibilitat –com s'ha explicat abans– es refereix no només a la dimensió ambiental, sinó també a les dimensions econòmica i social.

Tenim diverses maneres per aterrar, a la pràctica, el que comporta el

Il·lustració: Yotin Inkammoon

Alguns principis pràctics del turisme sostenible

Minimitzar els impactes ambientals, socials i culturals negatius de l'activitat turística.

Involucrar els residents en les decisions que afecten les seves vides i els seus modes de subsistència.

Generar el màxim de beneficis econòmics per a la població local i procurar la millora del benestar de les comunitats d'acollida.

Proporcionar experiències més agradables per als turistes a través de connexions significatives amb la població local i una comprensió més gran de les qüestions ambientals i culturals de les destinacions.

Fer contribucions positives a la conservació del patrimoni natural i cultural, i a la preservació de la diversitat mundial.

Proporcionar accés a persones amb discapacitat.

Ser culturalment sensible, i generar respecte i orgull entre turistes i amfitrions.

turisme sostenible. En el requadre adjunt es recullen alguns dels principis fonamentals d'aquesta filosofia. També es poden repassar els requisits concrets que han d'assumir les empreses i destinacions que vulguin acreditar-se amb alguna de les múltiples certificacions de turisme sostenible.

Aquests principis comuns cal afegir que cada destinació sol tenir uns reptes propis, ja que treballar per la sostenibilitat turística en una ciutat com Barcelona o en una zona de muntanya com les Valls d'Àneu requereix aproximacions diferents. En el cas de les empreses passaria el mateix, ja que poc tenen a veure una petita casa rural o una agència de viatges local amb un gran hotel costaner o un operador turístic internacional.

Com demostrar el compromís: certificacions de sostenibilitat turística

Les Valls del Sió-Llobregós són una zona de caràcter esteparí que pertany als Espais Naturals de Ponent.

L'aran va ser la primera destinació de muntanya a rebre la certificació Biosphere, el gener del 2014

Des de fa temps, empreses i destinacions turístiques han apostat per les certificacions com una via per demostrar i garantir a la demanda el seu compromís amb la sostenibilitat i també com un catalitzador per impulsar canvis interns vers aquest nou model.

Una de les certificacions més conegudes és Biosphere, segell adscrit al Global Sustainable Tourism Council (GSTC) de la UNESCO i que atorga l'Institut de Turisme Responsable. Catalunya, la ciutat i la província de Barcelona i la Val d'Aran, entre altres, ja disposen d'aquesta certificació. En el cas de l'Aran, va ser la primera destinació de muntanya a rebre aquesta acreditació, el gener del 2014.

La demarcació de Lleida també s'ha proposat obtenir la certificació Biosphere. Aquest propòsit pretén posicionar el Pirineu i les Terres de Lleida com una destinació turística

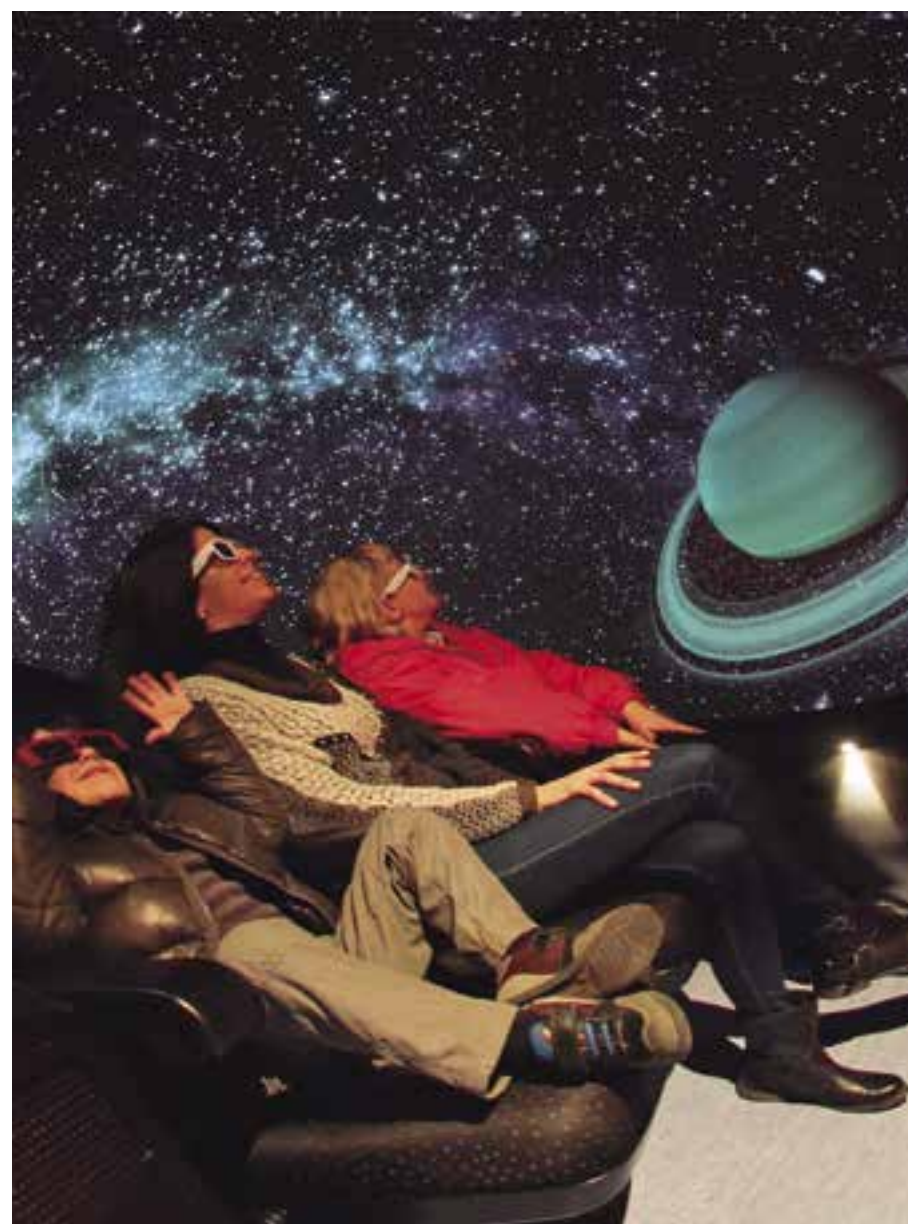
sostenible de referència i també donar-li més visibilitat a escala mundial. A la vegada, és una aposta per consolidar el desenvolupament turístic sostenible del territori, un fet que revertirà en el mateix sector turístic, en els turistes i en els residents locals.

Són diversos els requisits que haurà de complir la demarcació per obtenir aquesta certificació. En l'àmbit ambiental, per exemple, cal fomentar un ús respectuós del medi natural, reduir la petjada de carboni a través d'una mobilitat turística més sostenible o disposar d'eines per prevenir la contaminació de rius i llacs. En l'àmbit econòmic, cal aconseguir que les poblacions locals es beneficiïn tant com puguin de l'activitat turística. En l'àmbit social, calen polítiques d'igualtat de gènere en el sector turístic o promoure activitats turístiques saludables. Aquests són només uns pocs exemples dels molts

requisits que han de complir les destinacions Biosphere.

A una altra escala, el passat mes d'octubre la comarca del Pallars Jussà va ser escollida per l'associació internacional Green Destinations com una de les 100 destinacions turístiques mundials més sostenibles de l'any 2020, reconeixement que a l'Estat espanyol només tenen sis territoris més. Aquest rànquing, elaborat anualment, serveix per mostrar actuacions d'èxit, compartir bones pràctiques i reconèixer la feina i la promoció del turisme sostenible a les destinacions escollides.

L'exemple de bones pràctiques associat a la candidatura del Pallars Jussà va ser el projecte Gratitude Pallars, impulsat per l'associació Marques de Pastor i el Consorci Leader Pirineu Occidental. La iniciativa promou que empreses turístiques, població local i visitants contribueixin voluntàriament

El Centre d'Observació de l'Univers és situat al Montsec, un dels millors paratges del món per observar el cel.

Turisme paleontològic: visita guiada a petjades de dinosaure des del Museu de la Conca Dellà.

en iniciatives de conservació i recuperació del patrimoni natural i cultural rural. Això s'aconsegueix amb eines de micromecenatge i de compensació de la petjada ecològica, que permeten aportar recursos per gestionar microreserves (petits espais amb una elevada biodiversitat) o recuperar camins tradicionals, entre altres projectes.

En un àmbit més específic, tot i que amb una relació directa amb el turisme sostenible, destaquen dues altres certificacions. La primera és el Geoparc Orígens, designat per la UNESCO l'any 2018 i que inclou tots els municipis del Pallars Jussà, part de la comarca de la Noguera (Àger, Camarasa i Vilanova de Meià), el municipi de Baix Pallars al Pallars Sobirà i el de Coll de Nargó a l'Alt Urgell. Els geoparcs són territoris amb una rellevància geològica internacional que, entre altres objectius, contribueixen al

desenvolupament sostenible del territori estimulants la creació d'empreses i aprofitant les oportunitats del geoturisme i l'ecoturisme.

D'altra banda, la serra del Montsec i el Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici són dos dels millors llocs del món per observar les estrelles. Aquests cels estrellats han estat designats com a Reserva i Destinació Turística Starlight, un segell avalat per la UNESCO. El Parc Natural de l'Alt Pirineu també presenta una qualitat lumínica excel·lent i, juntament amb el Parc Nacional, aspiren a convertir-se en la zona més gran d'Europa continental amb protecció lumínica.

Tots aquests tipus de certificacions –i d'altres– comprometen les empreses i destinacions que les adopten, però cal destinar més esforços per donar-les a conèixer al públic. Al cap i a la fi, qui ha de valorar l'esforç que

impliquen –i escollir atenent-se a aquests criteris– som tots nosaltres quan actuem en qualitat de visitants i turistes. Diversos estudis apunten que alguns mercats turístics, com l'alemany o el britànic, comencen a ser força exigents en aquest sentit. Al nostre país, però, encara no ho som tant, si bé amb la crisi derivada de la COVID-19 la tendència podria canviar.

Diversos estudis apunten que alguns mercats turístics, com l'alemany o el britànic, comencen a ser força exigents en l'àmbit de les certificacions

L'Epicentre del Pallars Jussà és el punt d'informació turística de la comarca i l'espai on s'expliquen els valors del seu patrimoni cultural i natural.

Ferm compromís del sector turístic del Pirineu i les Terres de Lleida amb la sostenibilitat

El Parc d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici, la natura en estat pur.

El Patronat desenvolupa un pla per potenciar el turisme sostenible a la demarcació i convertir Lleida en una destinació sostenible líder en turisme d'interior i de muntanya

Malgrat els reptes pendents, la demarcació de Lleida disposa de nombroses iniciatives, en diversos àmbits, que treballen per un model turístic que avança vers la sostenibilitat.

El Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida s'ha dotat del Pla estratègic de turisme del Pirineu i Terres de Lleida 2019-2022, un full de ruta alineat amb els 17 objectius de desenvolupament sostenible (ODS) que Nacions Unides va incloure en la seva Agenda 2030. Aquest Pla pretén potenciar el turisme sostenible a la demarcació i convertir Lleida en una destinació sostenible líder en turisme d'interior i de muntanya.

Altres territoris, com la Cerdanya, el Pallars Jussà o la Val d'Aran, també impulsen plans estratègics turístics

amb la sostenibilitat com a eix central. En el cas cerdà, el Pla, d'elaboració recent, aposta per gestionar el turisme a fi d'aconseguir que "el seu impacte millori la conservació, restauració i regeneració dels espais naturals, agrícoles, culturals i patrimonials".

Algunes iniciatives privades de la comarca ja fa temps que treballen per la sostenibilitat. Un referent seria el Cerdanya Eco Resort, un complex situat a Prullans amb diversos tipus d'allotjaments i que utilitza el 90% d'energia renovable, disposa d'hort ecològic, minimitza el consum d'aigua i col·labora en projectes socials. A més, donen a conèixer la natura pirinenca amb experiències i guies locals. Al Pallars Sobirà destaca MónNatura Pirineus, un equipament amb allotjament situat en un entorn natural privilegiat (Planes de Son),

amb un ampli programa d'educació ambiental i certificat amb el Distintiu de Qualitat Ambiental de la Generalitat de Catalunya.

A una altra escala, allotjaments com Cal Calsot (a Montellà de Cadi), Cal Rossa (a Taús, Alt Urgell) o la Torre del Codina (a cavall de l'Urgell i la Segarra) són una bona mostra de com renovar antigues cases pairals, pallers o quadres d'animals amb criteris de sostenibilitat. Autoproducció d'energies renovables, mesures d'eficiència energètica, ús de fusta pirinenca, calefaccions amb terres radiant o sistemes de recollida d'aigües pluvials són algunes de les inversions que han assumit aquests negocis per reduir el seu impacte en el planeta.

D'allotjaments que porten la sostenibilitat al seu ADN n'hi ha cada dia

Boumort Indòmit és una cooperativa que organitza experiències ecoturístiques úniques, com recórrer els camins d'antics ramats transhumants.

més i repassar-los tots seria tasca impossible. Alguns dels que hem esmentat, i molts altres, també destaquen per abastir-se amb productes d'horts propis –en algun cas ecològics– i per apostar pel producte local en els seus àpats. I és que cuinar i, al mateix temps, donar a conèixer els productes agroalimentaris de proximitat és un altre dels pilars del turisme sostenible. Casa Leonardo, de Senterada, o hotels com el Terradets (també al Pallars Jussà) o Can Boix de Peramola (a l'Alt Urgell) serien bons exemples en aquest sentit.

Els allotjaments no són els únics agents privats del sector turístic que actuen a favor del canvi de model. Les empreses d'activitats i agències de viatges que comercialitzen productes i paquets turístics també han de tenir un paper important: sensibilitzant els

seus clients, promovent el producte local, oferint la possibilitat d'accedir a la destinació amb mitjans de transport col·lectiu –i, per tant, menys contaminants–, creant experiències basades en el coneixement i el gaudi respectuos del patrimoni natural i la cultura local, etc.

D'empreses d'activitats que promouen un turisme sostenible n'hi ha unes quantes, algunes de més consolidades i amb més trajectòria, d'altres de creació recent. Totes, però, estan patint amb força la crisi turística derivada de la pandèmia. A l'àmbit del Prepirineu lleidatà hi treballa Pirineu Emoció, una agència de viatges que comercialitza la ruta a peu del Cinquè Llac –reconeguda amb diversos premis nacionals i internacionals de turisme responsable– i altres productes de senderisme. També al

Diversos paratges de la plana de Lleida són idonis per al turisme ornitològic.

Gratitud Pallars, un projecte que vol reforçar els vincles entre les persones i els valors del territori a través de la protecció de la natura i la recuperació de patrimoni.

El celler de Raimat ha engegat el projecte d'espai natural visitable més gran del país dins d'una finca vinícola.

A la plana, algunes empreses aposten pel turisme cultural, com les visites a les construccions de pedra seca.

El pantà d'Utxesa, inclòs en els Espais Naturals de Ponent, exemple d'intervenció humana que ha esdevingut important hàbitat per a moltes espècies aquàtiques i aus migratòries.

Prepirineu, Boumort Indòmit és una nova cooperativa que ofereix experiències d'ecoturisme per a famílies, fotògrafs i senderistes en un dels espais naturals més feréstecs i poc coneguts del país.

Si deixem les muntanyes i baixem a la plana lleidatana, aquí trobem empreses que aposten per productes com el turisme ornitològic, la fotografia de fauna, el fruiturisme, l'oleoturisme —que disposa d'un nou pla de promoció de la Diputació de Lleida— o el turisme cultural —amb la pedra seca i els castells de frontera com a elements singulars—. Entre altres, destaquen empreses i iniciatives com Horitzons Natura, Birding in Spain, Bird Photo Tours, Birding Lleida, Photo Logistics o els Sentits de Vallbona.

També destaca el projecte del celler Raimat, al Segrià, que convertirà 700 hectàrees de la seva finca en un parc

de natura visitable on el públic podrà descobrir centenars d'espècies de fauna i flora de gran valor. Aquest parc, que preveu obrir la primavera del 2021, disposarà d'un centre d'interpretació i de rutes per recórrer a peu o en bicicleta.

Les mateixes administracions públiques de la demarcació, a més d'elaborar plans estratègics, també impulsen projectes i actuacions en favor de la sostenibilitat turística. Un dels més recents és "EPirEMed-Experiències Pirinenques, Emocions Mediterrànies", coordinat per diverses institucions catalanes i franceses, que vol crear experiències turístiques sostenibles i transfrontereres i promocionar, de manera diferenciada i avantatjosa, les empreses que disposin d'una certificació de sostenibilitat o de qualitat turística. Un projecte similar és Med Pearls, destinata crear productes de slow tourism —que no deixa de

Les administracions públiques de la demarcació, a més d'elaborar plans estratègics, també impulsen projectes i actuacions en favor de la sostenibilitat turística

ser una altra manera d'anomenar el turisme sostenible— en zones de baixa densitat turística. En el projecte hi participen diversos països mediterranis i, a escala de Catalunya, s'han escollit tres comarques, una de les quals és les Garrigues, amb un gran potencial per la seva riquesa natural i cultural.

En l'àmbit de la mobilitat turística sostenible, les administracions també

hi treballen des de fa temps. El Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici fa 11 anys que cada estiu ofereix "el Bus del Parc", un servei que permet arribar en transport públic a les principals localitats d'accés a l'espai protegit. Uns 3.500 usuaris solen utilitzar aquest servei cada temporada. Altres iniciatives d'interès en aquest àmbit són el projecte europeu Last Mile (que avalua solucions en zones rurals d'interès turístic que permetin a les persones visitants i residents cobrir l'últim tram del recorregut de forma sostenible) o el GPS Tourism, que ha permès fer inversions importants al Pallars Jussà i al Pallars Sobirà per millorar la connectivitat fluvial i promocionar el Tren dels Llacs, un excel·lent producte turístic operat per Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya que uneix Lleida amb la Pobla de Segur.

El Tren dels Llacs, un excel·lent producte turístic que ha millorat la connectivitat amb el Prepirineu de Lleida.

També en l'àmbit de la mobilitat sostenible, cal destacar aquells projectes públics que fomenten el senderisme, una modalitat turística que produeix zero emissions i permet un contacte íntim amb l'entorn. Aquí destaquen el projecte Camina Pirineus (a l'Alt Urgell) o la iniciativa Camins Tradicionals dels Pirineus, que promou la Diputació de Lleida i pretén configurar una xarxa de camins no motoritzats —d'uns 800 km— que connecti les comarques de l'Alt Urgell, la Cerdanya, el Pallars Sobirà, el Pallars Jussà, l'Alta Ribagorça, la Noguera, el Solsonès i el territori d'Aran. Finalment, cal conèixer l'excel·lent tasca que porta a terme, des del 2014, la Taula de Camins de l'Alt Pirineu i Aran impulsada per l'IDAPA.

L'IDAPA, en col·laboració amb diversos agents públics i privats, impulsa el projecte Camins de l'Alt Pirineu i Aran per mantenir i promocionar aquest patrimoni tradicional.

Al sector de la plana lleidatana, molts dels projectes amb finançament públic van destinats a recuperar i revalorar turísticament zones humides, ja que s'hi troben espècies singulars de gran atractiu ecoturístic i són uns paisatges que contrasten amb l'entorn de secà. La iniciativa més paradigmàtica és la recuperació de l'estany d'Ivars i Vila-sana, situat al Pla d'Urgell, una autèntica joia per als afeccionats al turisme ornitològic. A una escala més petita, també cal mencionar la recuperació dels aiguamolls de Rufeia, situats al municipi de Lleida.

Una altra iniciativa referent és Espais Naturals de Ponent, un projecte impulsat per diverses entitats locals —i finançat per la Generalitat de Catalunya i la Unió Europea— que fomenta l'ecoturisme en 20 àrees d'interès natural que combinen ambients de secà amb zones humides (com el mateix estany d'Ivars i Vila-sana o el pantà de Sant Llorenç de Montgai).

Alguns dels espais de secà més anomenats són Mas de Melons, Belianes-Preixana o la Vall del Sió.

El turisme ornitològic és l'activitat estrella en aquests espais, amb un augment constant de visitants, molts procedents de països anglosaxons i del centre i nord d'Europa.

Totes aquestes iniciatives de sostenibilitat turística —tant públiques com privades, tant de la muntanya com de la plana— són bons exemples que demostren que aplicar pràctiques i assumir compromisos que afavoreixin el planeta i les persones no va renyit amb la prosperitat ni amb el progrés, ans al contrari.

Més informació:

Patronat de Turisme
de la Diputació de Lleida
Web: www.aralleida.cat
Tel. 973 24 54 08

Vol en globus per la Conca de Tremp, una de les activitats que es poden practicar al territori del Geoparc Orígens.

El poble de Querforadat, a l'Alt Urgell, dins la xarxa de senders del projecte Camina Pirineus.

Turismo sostenible en Lleida

Con la pandemia del COVID-19 el mundo del turismo vive una crisis sin precedentes y emergen nuevos retos que hay que afrontar. En este contexto el llamado turismo sostenible se está posicionando como una condición irrenunciable para la recuperación del sector. Desde hace tiempo, empresas y destinos turísticos del Pirineo y las Tierras de Lleida han apostado por las certificaciones como una vía para demostrar y garantizar a la demanda su compromiso con la sostenibilidad. Es el caso de Biosphere, un sello que la Val d'Aran fue el primer destino de montaña en recibir, en enero de 2014. El pasado octubre la comarca del Pallars Jussà fue elegida por la asociación internacional Green Destination como uno de los 100 destinos turísticos mundiales más sostenibles del año 2020. La certificación Geoparc Orígens, designada por la UNESCO en 2018, incluye todos los municipios del Pallars Jussà, parte de la Noguera, el municipio de Baix Pallars en el Pallars Sobirà y el de Coll de Nargó en el Alt Urgell. Los cielos estrellados de la sierra del Montsec y el Parque Nacional de Aigüestortes i Estany de Sant Maurici han sido designados como Reserva y Destino Turístico Starlight, un sello avalado por la UNESCO. En la demarcación de Lleida están germinando multitud de iniciativas públicas y privadas, de la montaña y el llano, que demuestran que aplicar prácticas y asumir compromisos que favorezcan al planeta y las personas no va reñido con la prosperidad ni con el progreso.

Sustainable tourism in Lleida

With the Covid-19 pandemic, the world of tourism has experienced an unprecedented crisis and new challenges have emerged that must now be combated. Within this context, what is commonly known as "sustainable tourism" is positioning itself as a necessary condition for the recovery of the sector. For some time now, the companies and tourist destinations of the Pyrenees and the Lands of Lleida have opted for establishing a form of certification as a way to demonstrate and guarantee their commitment to sustainability. This is the case of Biosphere, a badge of honour that the Val d'Aran was the first mountain destination to receive, in January 2014. Then, last October, the comarca (local district) of El Pallars Jussà was selected by the international association Green Destination as one of the world's 100 most sustainable tourist destinations in 2020. UNESCO officially recognised Orígens as a Geopark in 2018. This status extends to all of the municipalities in El Pallars Jussà, part of La Noguera, the municipality of Baix Pallars in El Pallars Sobirà, and that of Coll de Nargó in L'Alt Urgell. The starry skies of the Sierra del Montsec and the Aigüestortes i Estany de Sant Maurici National Park have been designated a Starlight Reserve and a Starlight Tourist Destination, which are further stamps of quality recognised by UNESCO. In the territory of Lleida, numerous private and public initiatives have germinated, both up in the mountains and down on the plain, which seek to demonstrate that applying practices and accepting commitments that favour the planet and its people is not incompatible with either prosperity or progress.

Tourisme durable dans la région de Lleida

Avec la pandémie de Covid-19, le monde du tourisme connaît une crise sans précédent qui engendre de nouveaux défis à relever. Dans ce contexte, le tourisme dit durable se positionne comme une condition indispensable à la relance du secteur. Depuis un certain temps déjà, les entreprises et les destinations touristiques des Pyrénées et des Terres de Lleida misent sur la certification comme un moyen de démontrer et de garantir leur engagement en faveur de la durabilité. C'est le cas du label Biosphere, que le Val d'Aran a été la première destination de montagne à recevoir, en janvier 2014. En octobre dernier, le district du Pallars Jussà a été choisi par l'association internationale Green Destination comme l'une des 100 destinations touristiques mondiales les plus durables en 2020. Attribuée par l'UNESCO en 2018, la certification Geoparc Orígens (Géoparc Origines) comprend toutes les communes du Pallars Jussà, une partie de la Noguera, ainsi que la municipalité de Baix Pallars dans le Pallars Sobirà et de Coll de Nargó dans l'Alt Urgell. Le ciel étoilé du massif montagneux du Montsec, ainsi que le Parc national d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici ont été classés Réserve et Destination touristique Starlight, label approuvé par l'UNESCO. La région de Lleida voit germer de nombreuses initiatives publiques et privées, tant en montagne qu'en plaine, qui démontrent que recourir à des pratiques et à des engagements en faveur de la planète et des hommes n'est pas incompatible avec la prospérité ou le progrès.

Torisme durable en Lleida

Damb era pandèmia dera Covid-19 eth mon deth torisme viu ua crisi sense precedents e gessen nauí desfisi que cau afrontar. En aguest contèxte, eth torisme durable se posiciona com ua condicion irrenonciable entara recuperacion deth sector. Ja hè temps qu'empreses e destinacions toristiques deth Pirenèu e es Tèrres de Lleida an trigat era via des certificacions entà demostrar e garantir ara demanda eth sòn compromís damb era durabilitat. Qu'ei eth cas de Biosphere, un sagèth qu'era Val d'Aran siguec era prumèra destinacion de montanha en recèber, en gèr deth 2014. Eth mes d'octobre passat era comarca deth Pallars Jussà siguec trigada pera associacion internacionau Green Destination coma ua des 100 destinacions toristiques mondias mès durables der an 2020. Era certificacion Geoparc Orígens, designada pera Unesco en 2018, includís toti es municipis deth Pallars Jussà, part dera Noguera, eth municipi de Baix Pallars en Pallars Sobirà e eth de Coll de Nargó en Alt Urgell. Es cèus esteladi dera serrada deth Montsec e eth Parc Nacionau d'Aigüestòrtres e Estanh de Sant Maurici an estat designadi Resèrva e Destinacion Toristica Starlight, un sagèth avalat pera Unesco. Ena demarcacion de Lleida possen fòrça iniciatives publiques e privades, dera montanha e eth plan, que demòstren qu'aplicar practiques e assumir compromisi que favorisquen eth planeta e es persones non ei pas incompatible damb era prosperitat ne damb eth progrés.

ROSA INFINIT

L'ESPECTACLE NATURAL DE LA FLORACIÓ DELS ARBRES FRUITERS A LA PLANA DE LLEIDA

A la plana de Lleida els hiverns són llargs i boirosos, però tenen recompensa. Quan la primavera encara no és oficial, l'horitzó es converteix en un impressionant mar de color rosa. La floració dels arbres fruiters és un espectacle natural tan bell com efímer que atreu milers de visitants, alguns dels quals vinguts de molt lluny.

Text: Anna Saez

Fotos: Ajuntaments d'Aitona, Albatàrrec, Alcarràs, La Granja d'Escarp, Montoliu, Seròs i Soses, Consell Comarcal de les Garrigues, Juan Carlos Muñoz, Marc Trilla, Oriol Clavera

Aitona ha estat pionera en una proposta turística singular que a més reivindica l'ADN pagès del municipi, el patrimoni de la fruita.

El Consell Comarcal de les Garrigues promou la ruta “Les Garrigues, zona d’ametllers florits”, amb visites a finques de l’Albi, Arbeca, Castellldans, la Floresta i la Granadella.

Fa fred i així ho confirma el calendari: és hivern. Però si ens hi fixem bé, si ens apropem prou a les branques despullades dels arbres, veurem desenes de brotons que apunten flors. Sembla un prodigi. I ho és. Comença el compte enrere de l'espectacle de la floració. En pocs dies

Milers de visitants, alguns dels quals arribats de molt lluny, participen d'aquesta particular *hanami*

el paisatge es taca de color i els pobles es convertiran en petites illes envoltades per un mar de flors. Paga la pena de veure aquest espectacle natural tan bell com efímer.

Les xarxes socials bullen. Impossible resistir-se a compartir fotografies d'un horitzó que sembla un mostrari de Pantone on hi caben totes les gammes del rosa. Però si veure-ho és impressionant, viure-ho no té preu. Milers de visitants, alguns dels quals arribats de molt lluny, participen d'aquesta particular *hanami*. Costa de creure, però fa molt pocs anys que les flors dels arbres fruiters s'han convertit en un reclam turístic. Tot va començar a Aitona el 2012. L'alcalde, Rosa Pujol, i la primera tinenta d'alcalde, Maria Antònia Royes, barrinaven com aconseguir algun projecte Feder per a aquesta població del Segrià, però tots anaven encaminats al turisme i no s'ajustaven als estàndards preconcebuts... fins que li van donar el tomb i es van adonar que aquesta era la seva oportunitat, que podien oferir una cosa nova que, a més a més, reivindicava l'ADN pagès d'Aitona, el patrimoni de la fruita. I, dit i fet, van crear

la marca Fruiturisme. “Va costar molt que ens prenguessin seriosament”, recorda l'alcalde amb un somriure. Semblava una quimera que algú de fora vingués a veure els presseguers florits. “Però nosaltres crèiem en el projecte, en el valor afegit de la fruita”... i van encetar. Només durant el mes de març del 2019, 35.000 persones van visitar Aitona, de poc més de 2.500 habitants. I aquest èxit s'ha estès com una taca d'oli. Si bé el Fruiturisme és un segell distintiu d'aquesta població del Baix Segre, cada vegada més poblacions de la plana de Lleida organitzen rutes guiades i activitats al voltant de la floració dels fruiters i, recentment, s'hi han sumat les de terres de secà, que tenen els ametllers com a reclam (vegeu desglossament). “Tothom ha pujat al carro i nosaltres n'estem contents. Ens sentim orgullosos d'haver obert un camí inexplorat que ens beneficia a tots”, assegura Rosa Pujol.

Les flors dels ametllers tot just s'han començat a reivindicar turísticament, però l'acollida ha estat molt bona.

Des de l'any 2018 els visitants també poden gaudir de l'esclat de color rosa de la flor del presseguer des del cel.

Una gran catifa de patchwork

El Baix Segre (a la foto) i les Garrigues reben entre febrer i abril milers de visitants d'arreu de l'Estat i àdhuc d'altres països.

Hi ha centenars i centenars d'hectàrees plantades amb una mateixa varietat que fan que la vista es perdi en un horitzó rosa infinit

Si Aitona s'ha convertit en l'epicentre del turisme de la fruita no és tan sols perquè van ser els primers a adonar-se del seu potencial, sinó també per les immenses finques de presseguers que hi ha al poble. Centenars i centenars d'hectàrees plantades amb una mateixa varietat que fan que la vista es perdi en un horitzó rosa infinit. En d'altres poblacions aquest mar de flors s'assembla més a una catifa de patchwork formada per quadrats que van del blanc immaculat de la flor de la prunera o de la perera al fúcsia rotund de la platerina, un entremig de nectarina i paraguaià. I tot passa quan només és primavera al famós anunci de televisió d'uns grans magatzems. Almenys al Baix Segre, la subcomarca natural situada al sud-oest del Segrià on comença aquest impressionant espectacle natural. Acomiadar l'hivern amb un festival de flors no serà l'única vivència que ens emportarem. Tan bon punt deixem enrere Lleida

en direcció a Alcarràs, seguint el curs del riu, el paisatge comença a canviar. La plana deixa de ser (tan) plana. Un horitzó de serres blaves presidit per l'omnipresent silueta del Montmaneu semblarà encerclar-nos. No arriba als 500 metres d'altitud, però és el cim del Segrià i, per tant, serà ben visible durant tot el recorregut. Que hi hagi tants petits turons jugarà al nostre favor perquè els tossals ens proporcionaran miradors més que recomanables per tenir prou perspectiva (i alçària) per veure els bancals com si fossin mil i un quadradets de colors que s'estenen fins on se'ns perd la vista. Des de la carretera, ens semblarà haver-nos endinsat en un exòtic jardí al qual es pot entrar des de diversos pobles. El més gran és Alcarràs, que, com no podia ser d'una altra manera, també s'ha fet seu el fenomen "flower power". Alcarràs Florit és una proposta turística que convida els turistes a fer una visita guiada pels camps de fruiters acompanyats per pagesos de la població. Està pensat per passar una jornada inoblidable a l'aire lliure. Amb

Sota el nom de la "Ruta de la floració a l'Aiguabarreig", la Granja d'Escarp també ha iniciat interessants itineraris pels camps de fruiters del municipi.

esmorzar, temps per fer fotografies i, per acabar, un tast de productes locals a l'Agrobotiga de la Cooperativa. La floració s'ha convertit, doncs, en un nou reclam turístic fins al punt que des del Patronat de Turisme de la Diputació es va impulsar l'any passat un projecte del qual formen part, a més d'Aitona, Seròs, la Granja d'Escarp, Soses i Montoliu de Lleida i al qual també s'ha sumat Albatàrrec. Respectant la singularitat de cada poble, es proposen rutes amb valor afegit en què les flors són el pretext per descobrir elements de memòria històrica com búnquers de la Guerra Civil (Montoliu), turisme religiós (Aitona), arqueologia (Seròs i Soses) o espais naturals (l'Aiguabarreig de la Granja d'Escarp). Són només alguns exemples.

Perquè no només hi ha flors. Quan recorrem les poblacions del Baix Segre ens emportem moltes sorpreses. El nucli antic d'Aitona, per exemple, desprèn aroma morisca, com delaten els noms d'alguns carrers: Mesquita, Moreria...

Espècies com el préssec, la nectarina, la platerina i el paraguaià floreixen el març en un esclat cromàtic que transforma el territori en una bellíssima catifa artística.

Alcarràs Florit és una proposta que convida a fer una visita guiada pels camps de fruiters que inclou esmorzar, temps per fer fotografies i un tast de productes locals.

**Als camps no només hi ha flors:
quan recorrem les poblacions
del Baix Segre ens emportem
moltes sorpreses!**

Una passejada pels seus carrers estrets, en què les cases formen curiosos passadissos, ens farà dubtar que no ens hàgim mogut del poble de cases noves que ens ha mostrat la carretera. Presidint aquesta vella Aitona, les restes d'una torre circular ens recorden que allí hi va haver una fortalesa, el Castell del Moro en la tradició oral. Avui, però, volem veure camp, així que sortirem en direcció a Seròs i seguirem les indicacions fins a l'ermita de Sant Joan de Carratalà, del segle XII. Des d'aquest mirador privilegiat veurem una gran panoràmica del Baix Segre pintat de color rosa. Endevinarem on és el riu perquè el color verd dels arbres de ribera que serpenteja, fidels, al seu costat trencarà la monotonia de l'horta esclatada en flor. Cal tenir en compte que en aquesta època de l'any encara no hi ha ni una fulla als fruiters, com un recordatori de l'hivern que encara es reivindica al calendari. S'ha passat dels arbres despullats a les flors en unes poques setmanes i no serà fins que les flors es converteixin en fruits incipients que sortiran les fulles.

Arribem a Seròs, sempre seguint el curs del Segre, i l'espectacle continua. Els set quilòmetres de carretera que uneixen aquesta població amb la Granja d'Escarp, ja a la frontera administrativa que marca l'inici de la Franja de Ponent, semblen una postal. Les serres tanquen més el paisatge i encara destaquen més els bancals en flor. A Seròs, com que hi ha moltes hectàrees plantades de cirerers, es pot veure un paisatge més blanc i més tardà que el rosa dels presseguers. No trigarem a trobar-nos Avinyana, que al començament del segle XIII es va convertir en el primer monestir trinitari de la península Ibèrica. Molt a prop, hi ha un altre monestir que no ha estat tan ben tractat pel pas del temps. Va pertànyer a l'orde del Cister, però Santa Maria d'Escarp (a només un kilòmetre de la Granja d'Escarp però ja en terme de Massalcoreig) no pot presumir de la grandiositat de Poblet, Santes Creus o Vallbona de les Monges. Està situat just a l'aiguabarreig dels rius Segre i Cinca. Aquesta ubicació estratègica, però, li ha deixat moltes cicatrius de les batalles que hi ha lliurat la història. Des del pont vell, construït durant la

Albatàrrec ha iniciat també una ruta temàtica centrada en la floració que inclou elements patrimonials com l'antiga roda de la Sènia.

Segona República, en tindrem una visió insòlita. En un costat de barana veurem el campanar reflectint-se a l'aigua. A l'altre, descobrirem l'espectacle fluvial de l'Aiguabarreig. És només el principi. L'abundant vegetació s'anirà convertint en un espès bosc de ribera. El so ambiental anirà a càrrec de les 4.500 aus aquàtiques censades a la zona, que pertanyen a 280 espècies diferents.

Des de la recentment restaurada ermita de Sant Jaume, deixant la Granja en direcció a Mequinensa, tindrem una bona perspectiva d'aquest espai d'interès natural i descobrirem que, a l'altre costat de riu, davant per davant d'on ens trobem, hi ha l'horta de Torrent, ja a la província d'Osca. Com que hi abunda el cirerer, ens semblarà que les flors són més blanques que a la banda catalana. Tornem a la Granja d'Escarp per enfil·lar la Costa Genebral, un camí asfaltat que porta fins a Maials i ens apropa a Montmaneu. A més de guanyar alçada, ens endinsarem en el que popularment encara es coneix com el secà perquè no es va començar a regar fins passat els anys vuitanta. Aquí és on les finques són més grans, perquè es van plantar seguint criteris més moderns i, per tant, on els rengs d'arbres florits semblen no tenir fi. La geometria d'un paisatge tan bell com efímer. I fràgil, molt fràgil. Ja ho diu la saviesa popular que no es pot ser més dolent que el fred tardà.

Un altre mirador imprescindible és l'ermita de Carrassumada de Torres de Segre, situada sobre un turó de poc més de 200 metres, que permet tenir una bona panoràmica de la plana de Lleida,

La ruta "FlorSeròs" abasta àrees de secà, plantacions de fruiters regades pel Segrià Sud, les restes visigòtiques del Boverar i el monestir trinitari d'Avinyana.

capital inclosa. És a 2,5 km de la població i el camí està ben senyalitzat.

Seran quatre o cinc setmanes a tot estirar i cal aprofitar-les al màxim. Això sí, la floració no és l'únic reclam. Hi ha cigonyes tot l'any, per exemple. I a les serres blaves que ens hauran acompanyat al llarg del recorregut trobarem unes

altres flors que potser no són tan vistoses però que ho impregnen tot d'una aroma increïble: timó (farigola), romer (romani), argelaga (ginesta)... El perfum de la humilitat que ens recorda que no fa tants anys aquesta era una terra eixorca que demanava molt de sacrifici als pagesos que durant generacions l'han cuidat perquè ara gaudim d'una *hanami* al costat de casa.

La floració dels fruiters permet als visitants viure una experiència sensorial única en què es barregen els colors (blanc, groc, verd, rosat) i les aromes dels fruiters.

EL FRUITURISME, UNA OPORTUNITAT DE NEGOCI

Aitona s'ha convertit en l'epicentre del turisme de la fruita gràcies a la seva gran oferta d'activitats i a les immenses finques de presseguers que hi ha al poble.

L'èxit de les rutes de la floració als pobles fruiters de la plana de Lleida va impulsar una iniciativa similar per portar visitants a descobrir la delicada flor de l'ametller, que encara és més primerenca. El Consell Comarcal de les Garrigues promou la ruta "Les Garrigues, zona d'ametllers florits", amb visites a finques de poblacions com l'Albi, Arbeca, Castellldans, la Floresta i la Granadella que permeten assaborir, literalment, el paisatge, donat que tot sovint estan lligades a experiències gastronòmiques.

L'èxit del turisme de floració va impulsar iniciatives per portar visitants a descobrir la flor de l'ametller

Des de vermutos entre flors a visites a les cooperatives i els molins d'oli d'aquest territori.

Les flors dels ametllers tot just s'han començat a reivindicar turísticament, però l'acollida ha estat molt bona. El Fruiturisme d'Aitona ha aplanat el terreny i, com que hi ha ganes de flors després d'un llarg hivern, a les Garrigues treuen rèdit al fet de ser els primers. No hi ha una data exacta, perquè sempre depèn de les condicions meteorològiques, però al final de febrer ja es programen les primeres sortides al camp. Una manera de redescobrir un paisatge que amaga moltes sorpreses. D'una banda, a les diferents rutes senyalitzades, que es poden fer a peu o en BTT, hi veurem cabanes de volta fetes amb la tècnica de la pedra seca, com els marges que delimiten les finques.

Un patrimoni reconegut per la UNESCO, com l'art rupestre de l'Albi i, sobretot, del Cogul, on podrem visitar el Centre d'Interpretació de la Roca dels Moros. És un impressionant conjunt d'art rupestre descobert el 1908 on es poden veure una quarantena de figures, algunes de les quals daten del 7000 abans de Crist. També ens quedarem de pedra a la Floresta, d'on ha sortit la matèria primera amb què s'està bastint la Sagrada Família de Barcelona. No és casual. Ara només queda la nissaga del picapedrer Fèlix Martín en actiu, però hi va haver un temps en què molta gent vivia de les pedreres. És una tradició que ve de lluny, com ho demostren els carreus de l'immens castell amb elements gòtics i renaixentistes que dona la benvinguda al poble.

La Ruta de la Flor Blanca dels Perers de Montoliu combina els camps florits, espais naturals com els Patamolls de Montoliu i el patrimoni industrial i de memòria històrica de la població.

El Fruiturisme ha suposat una oportunitat de negoci. En pocs anys a Aitona han obert un obrador de mel, dos de melmelades, un parell de cases de turisme rural...

Els milers de visitants que rep cada any la població han animat a diversificar una economia eminentment agrícola

Els milers de visitants que rep cada any la població han animat a diversificar una economia eminentment agrícola. Sisco Querrill és un d'aquests emprenedors. Ell ha posat en marxa el Mirador Montefiu. "No he tingut gaire sort, perquè deu dies després de la inauguració es va decretar l'estat d'alarma pel coronavirus i vam haver de tancar i donar per perduda la temporada de la floració malgrat tenir moltes reserves", diu. Enguany ha estat un any complicat per a tothom, però es mostra optimista perquè, malgrat les intermitències a què ha obligat la pandèmia, ha anat treballant. "Som en un lloc privilegiat, amb molt bona vista i molt fàcil accés, però sense el Fruiturisme no sé si m'hauria animat

a obrir", reconeix. El Mirador Montefiu és un local sobre un turó molt proper al poble en què el terreny forma tres pisos que Querrill ha convertit en tres espais diferenciats: un aparcament, una zona d'autocaravanes i un local de restauració amb una gran terrassa enjardinada que permet albirar el gran mar de color rosa. "De fet, volem ser un centre d'interpretació que expliqui com aquest paisatge va lligat a la feina del camp i aprofundir no tan sols en la floració, sinó també en la recollida de

la fruita a l'estiu i els preciosos paisatges de tardor." De gent, no els n'hauria de faltar. "No és que augmentin els visitants, és que es multipliquen!", assegura. L'alcaldesa, Rosa Pujol, admet que és tot un repte gestionar les visites. "Encara bo que tot el poble s'hi implica i no ens falten guies ni voluntaris." Això també ha permès a les botigues "despatxar el doble" quan arriben els autocars plens de visitants i omplir tots els negocis d'hostaleria. Però no n'hi havia prou. Fina Roca és una altra de les emprenedores que han aprofitat l'èxit del Fruiturisme. "Sempre m'havia agradat fer melmelada i fa un parell d'anys la meva germana i jo ens vam animar a fer-ne de més per vendre als visitants", explica. No

tenien cap pretensió empresarial més enllà de participar del que ja és una gran festa al municipi. "El Fruiturisme dona molta vida", reconeix. I es van anar engrescant. "Teníem una masia del segle XIV i vam decidir restaurar-la i condicionar-la com a casa rural amb el nom de Torre Roca." Tot just fa un any i mig que van obrir, així que les restriccions sanitàries a què ha obligat la pandèmia no els han permès d'explotar tot el potencial d'aquest nou equipament.

Però la Fina té moltes esperances en el futur. "Ve tanta gent a Aitona que això seria un caos absolut si no estigués tan ben organitzat per l'ajuntament. Així que quan es recuperi la normalitat farem una mica de promoció i segur que arriben les reserves, perquè l'espai s'ho val i la casa és enmig del camp, envoltada d'arbres en flor." Una experiència única.

Més informació

Web: www.lafloracio.cat

La passejada "Soses en flor" transcorre pels camps de fruiters florits del terme municipal, pel poblat ibèric dels Gebuts i per la riba del riu Segre.

Rosa infinito

En la plana de Lleida los inviernos son largos y brumosos, pero tienen recompensa. Cuando la primavera aún no es oficial, el horizonte se convierte en un impresionante mar de color rosa. La floración de los árboles frutales es un espectáculo natural tan bello como efímero que atrae a miles de visitantes, algunos llegados desde muy lejos. En las Tierras de Lleida hace pocos años que las flores de los frutales se han convertido en un reclamo turístico. Todo comenzó en 2012 en Aitona, en el Baix Segre, donde se creó la marca Fruiturisme para promocionar el paisaje de árboles floridos, una iniciativa de su alcaldesa, Rosa Pujol, y la primera teniente de alcalde, Maria Antònia Royes. Más recientemente, otras poblaciones del llano y el secano de Lleida también organizan rutas guiadas y actividades en torno a la floración. Alcarràs Florit es una propuesta que invita a hacer una visita guiada por los campos de la mano de agricultores locales. El Patronato de Turismo de la Diputación de Lleida ha impulsado desde el año pasado un proyecto del que forman parte, además de Aitona, Seròs, La Granja d'Escarp, Soses y Montoliu de Lleida, al que también se ha sumado Albatàrrec. Por su parte, el Consejo Comarcal de las Garrigues promueve la ruta "Las Garrigues, zona de almendros floridos", que ofrece visitas a fincas de poblaciones como L'Albi, Arbeca, Castellldans, La Floresta y La Granadella.

Infinite pink

On the Lleida plain, winters are long and foggy, but this has its compensation. Before spring has officially arrived, the horizon turns into an impressive sea of pink. The flowering of the fruit trees is a natural spectacle which is as beautiful as it is short-lived, but it attracts thousands of visitors, with some arriving from very distant parts. In the Lands of Lleida, the flowers of the fruit trees have now become quite a tourist attraction. Everything began in Aitona, in El Baix Segrià, back in 2012, where the brand Fruiturisme was created to promote landscape s dominated by trees in bloom. This was mainly an initiative promoted by the mayoress, Rosa Pujol, and her deputy mayoress, Maria Antònia Royes. More recently, other villages on the Lleida plain and in the dry-land area have also organised guided tours and activities associated with this attractive blossom. For example, Alcarràs Florit (Alcarràs in flower) is a proposal that invites people to enjoy guided visits to fruit orchards accompanied by local farmers. Since the initiative began last year, the Patronat de Turisme of the Diputació de Lleida has promoted a project which began with the municipalities of Aitona, Seròs, La Granja d'Escarp, Soses and Montoliu de Lleida, and which now also includes Albatàrrec.

In the meantime, Consell Comarcal (Local District Council) of Les Garrigues has promoted the Les Garrigues almond trees in bloom route, which offers visits to orchards near the villages of L'Albi, Arbeca, Castellldans, La Floresta and La Granadella.

Rose à l'infini

Sur la plaine de Lleida, les hivers sont certes longs et brumeux, mais ils s'achèvent par une récompense. Alors que le printemps n'est pas encore officiel, l'horizon se transforme en une impressionnante mer de couleur rose. La floraison des arbres fruitiers est un spectacle naturel aussi beau qu'éphémère qui attire des milliers de visiteurs, dont certains venus de très loin. Dans la région de Lleida, cela fait seulement quelques années que les fleurs des arbres fruitiers se sont converties en attraction touristique. Tout a commencé en 2012 à Aitona, dans le Baix Segrià, où la marque Fruiturisme a été créée pour promouvoir le paysage des arbres à fleurs, à l'initiative de sa maire, Rosa Pujol, et de sa première adjointe, Maria Antònia Royes. Depuis plus récemment, d'autres communes de la plaine et des zones arides de Lleida organisent également des visites guidées ainsi que des activités autour de la floraison. «Alcarràs Florit» (Alcarràs en fleurs) est une initiative qui invite à faire une visite guidée à travers les champs en compagnie des agriculteurs locaux. Depuis l'année dernière, le Patronat de Turisme (Office de tourisme) de la Diputació de Lleida fait la promotion d'un projet qui comprend, outre Aitona, les municipalités de Seròs, La Granja d'Escarp, Soses et Montoliu de Lleida, auxquelles s'est joint Albatàrrec. Pour sa part, le Consell Comarcal (sorte de Conseil de district) des Garrigues promeut le circuit Les Garrigues, zone d'amandiers en fleurs, qui propose de visiter des champs situés dans des communes comme L'Albi, Arbeca, Castellldans, La Floresta et La Granadella.

Ròsa infinit

En plan de Lleida es iuèrns son longui e embromadi, mès an recompensa. Quan era primauera encara non ei oficiau, er orizont ven ua mar de color ròsa impressionanta. Era florida des arbes frutèrs ei un espectacle naturau tan bèth coma efimèr qu'atrè a milèrs de visitaires, quauqu'uns arribadi de fòrça luenh. Enes Tèrres de Lleida hè pòqui ans qu'es flors des frutèrs son un reclam toristic.

Tot que comencèc en 2012 en Aitona, en Baix Segrià, a on se creèc era mèrca Fruiturisme tà promocionar eth paisatge d'arbres floridi, ua iniciativa dera sua alcaldesa, Rosa Pujol, e era còsso prumèra, Maria Antònia Royes. Mès recentament, d'autes localitats deth plan e deth secan de Lleida tanben organizen rotes guidades e activitats ath torn dera florason. Alcarràs Florit ei ua iniciativa que convida a hèr ua visita guidada pes camps damb es pagesi locaux.

Eth Patronat de Torisme dera Deputacion de Lleida a impulsat des der an passat un projècte que tanben ne son part, ath delà d'Aitona, Seròs, era Granja d'Escarp, Soses e Montoliu de Lleida, e tanben se i a ahijut Albatàrrec. Peth sòn costat, eth Consell Comarcal de les Garrigues promò era rota Les Garrigues, zona d'ametllers florits, qu'aufrís visites entà camps de localitats com Albi, Arbeca, Castellldans, era Floresta e era Granadella.

ENCICLOPÈDIA UNIVERSAL (I CONDENSADA) DE L'ALT URGELL

Text: Albert Villaró

Fotos: Arxiu Consell Comarcal de l'Alt Urgell, Ajuntament Organyà, Ajuntament la Seu d'Urgell, El Castell de Ciutat, Jordi V. Pou, Juanjo Jarauta, Marisa Tartera

El principal problema a l'hora de parlar –d'escriure– sobre l'Alt Urgell és que no és gens senzill saber per on començar. És una evidència, i no hi ha res a pelar. Com ho fem? Seguint una lògica geogràfica, cardinal, altitudinal? Podem fer-ho des de dalt, repassant el curs del Segre, a partir del forat de la Cerdanya, entre Martinet i Pont de Bar. O potser per baix, encetant el trajecte des dels serrats amables del mig Segre –Bassella, Peramola, Oliana... O qui sap si és millor tirar per una via més heterodoxa i encetar aquest escrit per les perifèries, que donen caràcter i singularitat al país: la

vall de Lavansa, els pobles de la vall de Sant Joan que vigilen des de fa segles la frontera amb Andorra. O no: agafem el toro per les banyes i comencem pel centre mateix, des de la ciutat d'Urgell, mítica seu episcopal, capital *in pectore* del Pirineu català. No és fàcil, no, i qualsevol procediment que escollim podrà ser sotmès a una crítica legítima. De manera que s'optarà per l'ordre alfabètic (que és arbitrari i convencional, sí, però és un ordre, al cap i a la fi). Doncs som-hi. De la A fins a la Z (si és que hi arribem, perquè hi ha lletres de les quals ja us puc avisar que no en farem res de bo).

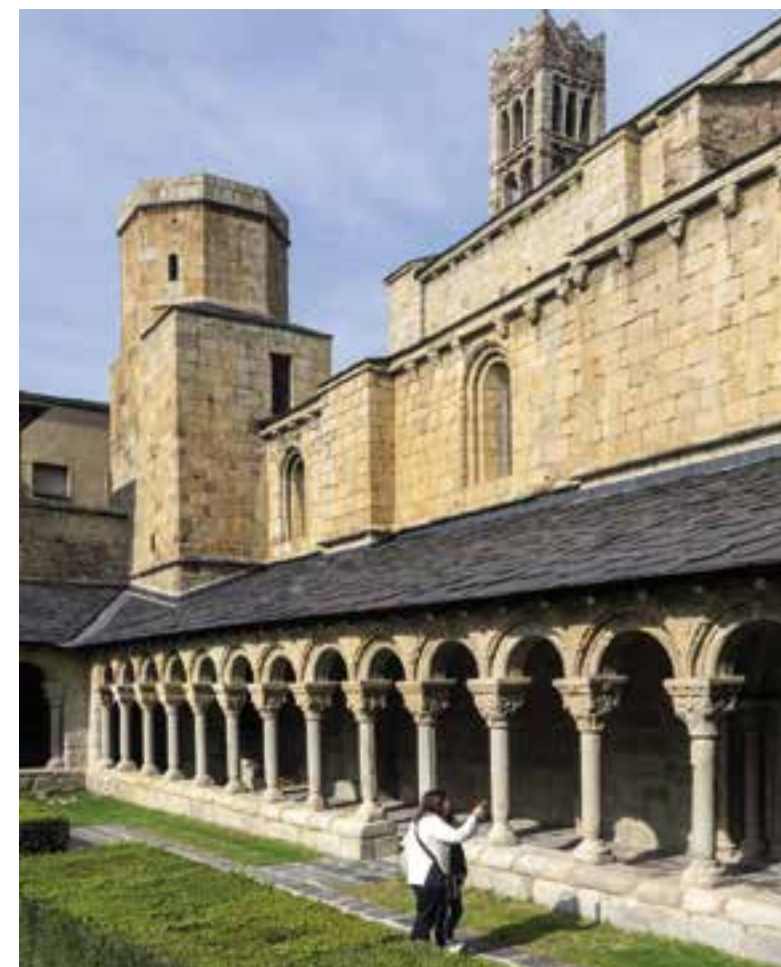
A Estamariu es pot contemplar el sistema de construcció amb pedra seca.

ARQUITECTURA

Tenim una arquitectura sense arquitectes. La dels margeners: generacions i generacions de constructors traçuts, coneixedors de la tècnica més ancestral de totes: la pedra seca. En aquest tros de país, tots els vessants possibles estaven ocupats per feixes, per guanyar un pamet de terra a la muntanya, sempre aspra i antipàtica, on plantar-hi un tros de vinya o un retall de blats. El viatger pot admirar aquestes obres d'enginyeria gairebé incaica a les parets de Pont de Bar, als formidables sistemes d'aterrassament que organitzen els conreus d'Estamariu. Un patrimoni valorat i menystingut a la vegada, sempre incomprès.

BISBAT

Des que hi ha memòria d'homes, per aquí hi ha hagut bisbes i, com és natural, han regat sobre el seu bisbat, un territori amplíssim, panpirinenc (que, ai las!, van anar retallant al llarg dels segles). Els representants de la Mitra han estat les autoritats més tossudament persistents que hem tingut. Des del segle V, probablement, i amb tota certesa des del VI. Amb una tirada tan llarga, n'hi ha hagut de tota mena: tarambanes, sants, constructors, impostors, absents, miraclers, visionaris, polítics, conspiradors, revolucionaris, guerrers, vividors, ascetes. Molts d'ells –a partir del 1133, ja fa dies– senyors (o consenyors) del país de dalt, Andorra. I, tot i que la controlaven els poderosíssims canonges d'Urgell, tenien la càtedra a la catedral, el més imponent dels edificis romànics del país, que aviat és dit.

Claustre de la catedral de Santa Maria d'Urgell, a la Seu d'Urgell.

Pont medieval de Castellbò..

CASTELLBÒ

I, al costat dels bisbes, tenim els ferotges vescomtes de Castellbò, amb qui van estar enfrontats durant segles per picabaralles feudals que no acabem d'entendre del tot però que ells se les prenen molt a la valenta. Avui, apaivagada aquella fúria antiga, Castellbò és un poble amable, dominat per les restes escasses però encara impressionants de la fortalesa vescomtal, amb una col·legiata de mèrit i, sempre present, el record dels càtars que hi van fer el niu i que van martiritzar els inquisidors que els volien fer tornar, tant sí com no, pel camí de la veritable fe. Set segles més tard, els frares dominics no hi tenen res a témer i poden visitar el poble sense problemes, anant de pas cap a Sant Joan de l'Erm o aturant-s'hi a menjar un arròs de muntanya d'aquells que atipen de valent. En alguna cosa s'hi ha guanyat.

DÒLMENS

Ei, que en tenim molts. Moltíssims, i difícils de gestionar. Més que en cap altra comarca catalana –amb l'excepció probable de les Alberes, a l'Alt Empordà. Generalment, emboscats i de mal trobar, però amb algunes digníssimes excepcions. Cabanes de moro, com en diuen, col·locades en llocs aeris i ventilats, amb les millors vistes possibles. Els més fàcils de visitar són a la vall de Cabó. Els nostres avantpassats del calcolític, si més no, sabien com morir-se, com acostar-se a l'eternitat. I nosaltres, simples passavolants de pis o nínxol –que és, si fa no fa, el mateix concepte–, hem perdut el gust pel que és essencial.

Dolmen del Molí de Favà, a la vall de Cabó.

Sant Vicenç d'Estamariu (imatge superior). Sant Climent de Nargó (imatge inferior).

ESGLÉSIES

Ah, el romànic. Què fariem sense ell? Art nacional, quinta essència del país. El tòpic de l'austeritat en pedra, el joc entre el focus de la llum absidial i la foscor de les naus. Cada poble, el seu temple. Si n'haguéssim de destacar deu (la catedral de Santa Maria d'Urgell no compta, perquè juga en una altra divisió), diríem –sense ordre particular–: Sant Climent de Nargó; Santa Maria de Castell-llebre; Santa Llúcia de Tragó; Sant Martí d'Ars (amb el campanar cilíndric!); Sant Serni de Tavèrnoles (el gran monestir pirinenc); Sant Vicenç d'Estamariu (amb els frescos romànics *in situ* més importants de Catalunya, que aviat és dit); la Mare de Déu de les Peces, a Alàs; el campanar de Sant Martí de Bescaran; Sant Julià dels Garrics, i, *last but not least*, Sant Romà de Valldarques.

Molt a prop de la frontera, la població d'Ars, amb el seu campanar cilíndric.

FRONTERA

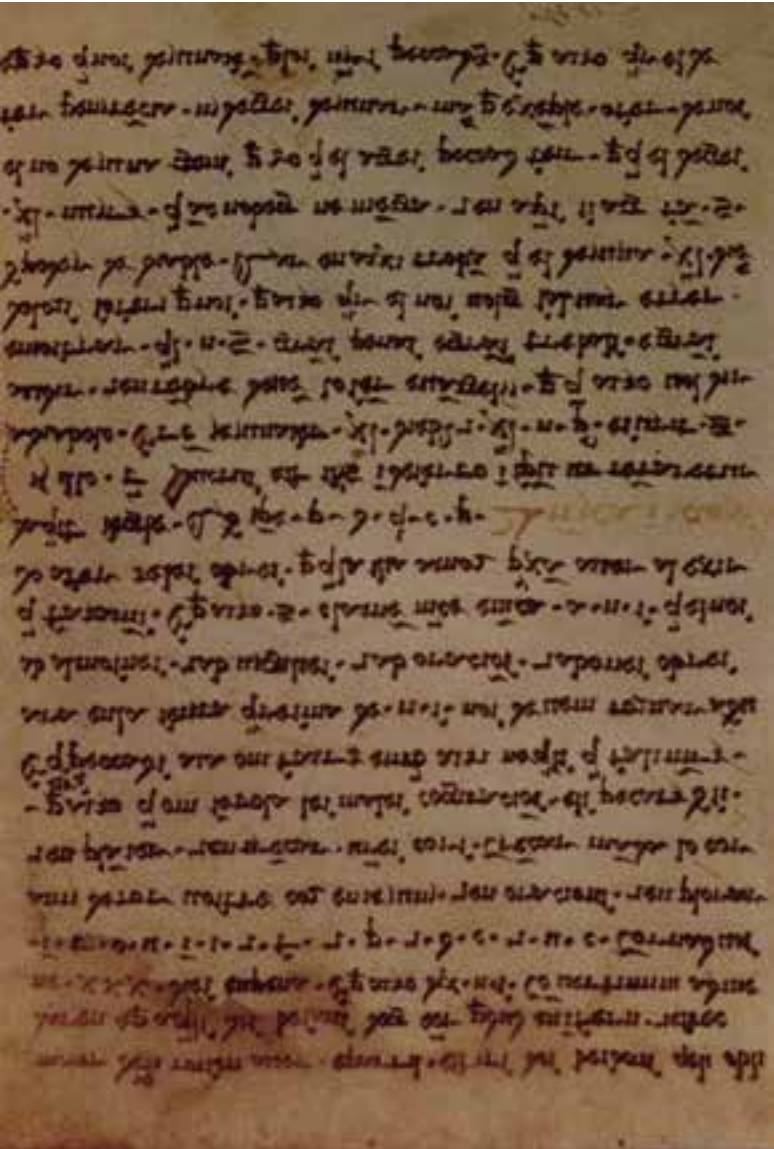
Tenim un tros de frontera amb un país germà. Andorra, que és una de les més sensacionals singularitats geopolítiques d'Europa. La ratlla que separa les dues entitats territorials, més que una barrera, ha estat una membrana permeable: ha servit d'estímul a l'economia, als intercanvis matrimonials i a mil negocis més, que sovint eren (o són) subreptícis o opacs. És, sens dubte, un element patrimonial de primeríssim nivell i, com a tal, hauria de ser respectat i protegit. Ara, que d'això –amb major o menor fortuna– ja se'n cuida la “Benemèrita”, Patrol amunt, Patrol avall.

Els formatges de l'Alt Urgell són reconeguts arreu del país.

(G)ASTRÒNOMS

Sí, a tots ens agrada endrapar. Anar a aquell poble, on t'han recomanat tal restaurant, que té tanta requesta que has de reservar taula amb temps. Abans, hi havia la figura de la fonda, on et donaven menjar gairebé com si fos un servei públic, com el telèfon del poble o el Tele-Club. Les coses han anat evolucionant, per sort. Teníem una cuina de subsistència, escassa i contundent, gens sofisticada però que ens mantenia vius a l'hivern. Trinxats i escudelles i la més diversa panòpia del porc desconstruït, verdureta de l'hort i, els dies de festa, fideus a la cassola o un gall de corral. Ara, emparats per una matèria primera d'excel·lentíssima qualitat, els nostres gastrònoms astrònoms apunten els seus telescopis més amunt, cap a les estrelles: una cuina amb els peus clavats a terra que mira al cel.

Detall d'una pàgina de les Homilies.

Exposició sobre les Homilies a l'Ajuntament d'Organyà.

HOMILIES

Al començament del segle XIII, un canonge de la col·legiata d'Organyà va adaptar al català un conjunt de sermons escrits, probablement, en occità. Anys a venir, el 1904, l'erudit Joaquim Miret i Sans els va rescatar de l'oblit i els va comprar, per l'astronòmica quantitat de vuitanta-cinc pessetes, al senyor rector, mossèn Rossell. Per ser el monument fundacional d'una llengua tan intensa, rica i maltractada com ho és el català, encara se'n va fer un bon preu. Qui les vulgui veure, a ca la Biblioteca de Catalunya.

Carrer dels Canonges, a la Seu d'Urgell.

IDIOMA

Aquella llengua que sortir de la crisàlide es va convertir, anys a venir, en un idioma sòlid i expressiu. Direu que el dialecte alturgellenc no existeix—o que no té el caràcter indòmit del pallarès—, però aquesta és una apreciació esbiaixada o potser errònia. Només cal parar l'orella a les converses el dia de mercat a la Seu per percebre un dialecte variat, expressiu, ple de paraules singulars i genuïnes (tot i que, la majoria, no pas exclusives): orc, posella, rasper, tavella, carrota, pamort, voliac, eixivernat, posella... I per acabar-ho d'adobar, al torrent de la Inglada arrenca la falla invisible que divideix, de nord a sud, el català occidental de l'oriental. Un tresor amagat, condemnat, probablement, a la residualització i a l'oblit. Però, com deia el poeta nostrat, passàvem per aquí per salvar-nos els mots.

Petits jugant a pilota a Arsèguel.

JOVES

No és país per a joves? No tinc les estadístiques a mà, però potser tampoc no calen per dir que la població de la comarca no és precisament jove. Hi ha molts padrins, sí, supervivents de la crisi agrària que ha buidat la major part dels pobles de la muntanya. La saviesa de la terra, l'experiència d'una vida arrelada a la natura, i que s'ha vist bandejada per una modernitat mal entesa que ha escombrat un sistema de producció que era sostenible abans que algú s'inventés el terme. Però, per sort, també hi ha jovent, que es reinventen, que treballen la terra, que es preocupen per tirar endavant el país: formatgers, ramaders, pagesos, historiadors, enginyers, restauradors... Hi ha molta feina i poques mans. Però mai no és tard i, com diu una amiga meva d'Alàs, “tot ho farem”.

Practicant l'esquí nòrdic a l'estació de Tuixent-Lavansa.

NEU

Amb tot aquell gel que hem vist més amunt, arriba la neu, i amb la neu les estacions d'esquí de fons. Oblidem-nos del concepte aparatós i insostenible de l'esquí alpi, que arrossega els seus descansos, els seus ginys-remuntadors, els seus apartaments decorats amb esquís de fusta i bibelots rústics, l'accent afectat

Vaques frisones, amb el Cadí al fons.

LLET

Fa un segle no hi havia ni prats de dall, ni vaques frisones, ni formatge de bola, mantega ni cooperatives. Vinyes i horta i camps de blat i farratges, grans ramats d'ovelles —llana i formatge serrat— i algun escamotet de cabres. Fins que el senyor Zulueta, home molt viatjat i amb visió de futur, va dissenyar la revolució verda. Fundador de la Cooperativa Cadí, va aconseguir implantar un model revolucionari de gestió agrària que, a empentes i rodolons, encara funciona avui, i que en bona part va modificar el caràcter més aviat secà i autàrquic del país. Un model creador de paisatge i de riquesa, propiciador d'aquell famós crit de guerra nocturn que emetien els estudiants alturgellencs a Barcelona: “Visca la pera / llimonera! / Visca la llet / de l'Urgellet!”.

Les majestuoses parets del Cadí custodien el poble d'Arsèguel.

MUNTANYES

Sempre hi han estat. Quan es van produir els plegaments, nosaltres no hi érem, de manera que ens les vam trobar ja posades allà on són, immutables a cop d'ull però sotmeses a les lentíssimes lleis de l'entropia i l'erosió. Per sort, el caos és només aparent. S'organitzen —les organitzem— en serralades, comelles, serrats, massissos. Les separen valls, rius, torrents, barrancs, llaus i rases. La més coneguda de totes, el Cadí: la serra-calidoscopi, omnipresent, la muralla que tot ho domina, que cada hora de cada dia se'ns mostra sota una llum diversa. Nevada de novembre a maig, pelada i rosa la resta de mesos, no cansa mai. I això, en una massa de centenars de milers i milers de metres quadrats de roca calcària. I no, no cal anar al Yosemite per trobar la muntanya més bonica del món.

ORC

Cap altre monosíl·lab ha estat capaç de recollir, amb les seves tres lletres escasses, l'ànima d'una terra. És que som orcs. És una paraula indefinible i intraduïble, però que reflecteix a la perfecció el nostre caràcter, repartit a parts iguals entre una educada introspecció i una subtil antipatia, producte de l'influx de les muntanyes, els llargs hiverns, una rica vida interior. Però no és una condició natural: els no nascuts que s'hi instal·len, si no en són, se'n tornen. Deu ser l'epigenètica, coses de l'ambient.

Passejant per les Valls d'Aguilar. Al fons, la Guàrdia d'Ares.

Mirador al Coll de la Trava, a 1.480 m, amb espectaculars vistes de l'Alt Urgell.

PAISATGE

La pell de la terra: modelat per la lenta geologia i pels treballs dels homes. Divers, riquíssim, que canvia a cada vall, que se'ns obre nou a cada revolt. Des de les altures alpines del Salòria, els boscos de Santa Magdalena, els plegaments torturats de la vall de Sallent, el canyó de Valldarques, la roca Narieda, l'encaixonada vall de Lavansa, els conglomerats de Peramola... Quants calendaris de postal no ompliríem?

QUER

Quers i Queres. Canturris, Asnurris, Llirts, Sorris, Sirts, Urgells, Estamarius, Ortedons, Bentanacs, Tuixens, Bescarans, Carcolzes, Nargons, Tosts... Un rosari interminable de toponímia preromana, inacabable, impossible de traduir —o, en el millor dels casos, amb etimologies agafades amb pinces i una dosi de fantasia. Al costat, toponímia llatina contundent, de bons súbdits —que no ciutadans— romans. Castellnous i Montferrers, Cornellanes, Fórnols, Muntants, Noves, Bellpuis, Cercs, Olianes... Aquesta doble ànima, pre i post, potser ens defineix: tenim padrins diversos i multiètnics. Biodiversitat de substrat.

Església romànica de Santa Maria de Catell-llebre, a Peramola.

La Festa dels Raiers rememora cada any l'antic ofici de raier.

RAIS

Entre bosc i lo riu hi passaven la vida, deien els antics raiers de Nargó. Homes valents com no n'hi ha hagut gaires, tallaven pins, els escairaven, els barranquejaven, els feien baixar Segre avall fins a Lleida o Tortosa i tornaven a casa espardenyant, amb quatre rals dringant a la faixa. Eren homes vitals, l'alegria dels cafès-cantants, i el seu record, gairebé esvaït, encara ens omple d'admiració i d'una punta d'enveja. D'aquesta pasta, ja no se'n fan.

SEGRE

El riu, l'artèria, l'eix. Lo Sícoris aurífer, que deia el vell Verdaguer. Ha vist de tot: els elefants d'Hannibal a la segona guerra púnica, el cos d'un bisbe esbalçat mentre inspeccionava les obres d'un pont, soldats amunt i soldats avall, traginers. Enginyers que van aconseguir estrangular-lo amb dos embassaments (però que en van projectar tres més). És un riu que s'enfurisma de tant en tant, capaç de produir racons bucòlics i la més pèrfida de les destruccions. Metàfora hidràulico-humana, en definitiva.

El riu Segre baixa cabalós entre un espectacular cromatisme tardoral.

Un dels pontarrons del congost de Trespunts, obra cabdal d'enginyeria medieval.

TRESPONTS

El congost per antonomàsia del Segre (però no pas l'únic!): un pas tan estret i ofegat que, abans que el bisbe Ermengol obrís el pas amb una obra d'enginyeria que encara avui ens fa treure el barret, obligava a unes marrades de consideració per dalt de les muntanyes. Trespunts separa la comarca en dos: de Trespunts avall, la tríada Organyà-Nargó-Oliana lliguen un espai més mediterrani i bonhomíós. Avui hi fan un túnel, i aviat els revolts de la carretera oberta a les primeries del segle XX seran tan exòtics i curiosos com els pontarrons del bisbe.

Restes de castell medieval de Castellciutat (imatge superior) i Torre Blanca, una de les fortificacions del conjunt.

URGELL(ET)

A veure: tenim tota mena d'Urgells, i el fet que el nostre paradigma comarcal arrossegui un adjectiu que no és que no es mereixi, sinó que, per ordre d'aparició, no li tocaria. Si de cas, són els altres, que l'han de portar. Com és que no hi ha enlloc un baix Urgell? Hauriem de reclamar-ho als comtes, als Ermengols, a partir del cinquè o del sisè, que es van estimar més combatre per les planes del sud que no pas caçar porcs fers a les muntanyes. El mal ja està fet. Ens quedem, però, amb el tendre diminutiu de l'Urgellet, la plana central de la comarca, pinyolet pla i ben irrigat, fins i tot amb les seves restes de cadastració romana. Urgell, topònim preromà, preciós i de difícil pronúncia per als forasters que tenen dificultats amb les palatals posteriors. El nostre xibòlet.

A cada racó de l'Alt Urgell trobem bucòliques imatges com aquesta de Josa de Cadí o la inferior, de Sant Joan Fumat.

XERA

El foc, la flama. La xera. El cor de les cases, el ball de les espurnes. Allà a la vora s'hi explicaven tantes històries... De carlins, de contrabandistes, d'encantades, d'emboscats, del secretari del Fiter d'Ares i els seus minairons. Mentre quedi un tronc d'alzina que cremi de nit, aquesta porta al món d'un somni que segurament és més real que el que vivim, no es tancarà mai.

VALIRA

L'altre gran riu que tenim, que recull les aigües andorranes i les baixa fins a la Seu i Castellciutat. Allà, després d'uns meandres d'il·lustració d'enciclopèdia, es lliura al Segre al punt que té el topònim més poètic de tots els nostres: el Mesclant de les Aigües. Ni a Mesopotàmia van ser capaços de trobar-ne un de més bonic.

Més informació

Consell Comarcal de l'Alt Urgell
Pg. Joan Brudieu, 15
25700 la Seu d'Urgell
Web: alturgell.cat
Tel. 973 35 31 12

Vista panoràmica de la capital, la Seu d'Urgell, des de Castellciutat.

Enciclopedia universal (y condensada) del Alt Urgell

A la hora de hablar sobre el Alt Urgell no resulta nada sencillo saber por dónde empezar. Aquí se optará por el orden alfabético. **Almadías:** Antaño, los almadieros de Nargó transportaban Segre abajo los pinos que talaban hasta Lleida o Tortosa. **Castellbò:** Los vizcondes de Castellbò estuvieron enfren-tados con el obispado. Hoy es un pueblo amable, dominado por los restos de la fortaleza. **Dólmènes:** Muchísimos. Los más accesibles se hallan en el valle de Cabó. **Frontera:** La de Andorra es una de las más sensacionales singularidades geopolíticas de Europa. **(G)astrónomos:** Amparados por una materia prima de excelentísima calidad, nuestros gastrónomos astrónomos hacen una cocina que mira al cielo. **Homilias:** Sermones adaptados por un canónigo de Organyà en el siglo XIII, monumento fundacional de la lengua catalana. **Iglesias:** El románico se erige en arte nacional. Destaca Santa Maria de Ur-gell. **Leche:** Hace un siglo, la Cooperativa Cadí implantó un modelo revolucionario de gestión agraria que todavía funciona. **Montañas:** Destaca el Cadí, la sierra-caleidoscopio, la muralla que lo domina todo. **Nieve:** Estaciones de Tuixent-Lavansa y Sant Joan de l'Erm, paraíso de calma para esquiadores parsimoniosos. **Obispado:** Históricamente, aquí ha habido siempre obispos, muchos de ellos señores de Andorra. **Paisaje:** Diverso y riquísimo, desde las alturas alpinas de Salòria hasta el encajonado valle de Lavansa. **Segre:** La arteria, el eje, capaz de producir rincones bucólicos y destrucciones terribles. **Tresponts:** El desfiladero por antonomasia del Segre, separa la comarca en dos. **Valira:** El otro gran río de la comarca recoge las aguas andorranas y las baja hasta La Seu y Castellciutat.

(Condensed) universal encyclopaedia of L'Alt Urgell

When it comes to speaking about L'Alt Urgell, it is not easy to know where to begin. We will therefore look at things in alphabetical order. **Bishopric:** His-torically speaking, there have always been bishops here, many of whom were originally from Andorra. **Border:** That with Andorra is one of the most sensa-tional geopolitical singularities in Europe. **Castell-bò:** The viscounts of Castellbò were opposed to the bishop. Today, this is a friendly village, dominated by the remains of the former fortress. **Churches:** Romanesque art and architecture is the national art form. It is particularly worth highlighting Santa Ma-ria de Urgell. **Dolmens:** There are lots of them. The most accessible ones can be found in the Cabó valley. **(G)astronomers:** With the aid of a raw material of the highest quality, our gourmet astronomers produce a cuisine that looks to the skies. **Homilies:** Sermons adapted by a canon from Organyà, in century 13th century, which are one of the founding monuments of the Catalan language. **Milk:** A century ago, the Cadí Cooperative introduced a revolutionary agricultural management model that still works today. **Mountains:** The most outstanding are El Cadí, the kaleidoscope mountain range, which form a wall that dominates everything. **River rafters:** In the past, the river rafters of Nargó transported the pine trees that they cut down to Lleida or Tortosa, along the River Segre. **Scenery:** Rich and diverse, ranging from the alpine highlands of Salòria to the closed valley of Lavansa. **Segre:** The artery and axis, which is able to produce areas of rural beauty and terrible destruction. **Snow:** The resorts of Tuixent-Lavansa and Sant Joan de l'Erm provide a paradise of peace and quiet for parsimonious skiers. **Tresponts:** The outstanding gorge on the River Seg-re, which divides the comarca (local district) in two. **Valira:** The other great river in the comarca, which collects water from Andorra and carries it down to La Seu d'Urgell and Castellciutat.

Encyclopédie universelle (et condensée) de l'Alt Urgell

Lorsqu'on évoque l'Alt Urgell, il est bien difficile de savoir par où commencer. Ici, nous opterons par l'ordre alphabétique. **Almadías (radeaux typiques des Py-rénées espagnoles):** autrefois, « les almadieros » (radeliers) de Nargó transportaient les pins qu'ils avaient abattus en descendant la rivière Sègre sur des radeaux jusqu'à Lleida ou Tortosa. **Castellbò:** les vicomtes de Castellbò étaient en conflit avec l'évêché. Aujourd'hui, c'est un village accueillant, dominé par les vestiges de la forteresse. **Dolmens:** très nombreux. Les plus accessibles se trouvent dans la vallée de Cabó. **Églises:** l'art roman s'érige en art national. La cathédrale Sainte-Marie d'Urgell en est un élément distinctif. **Évêché:** historiquement, il y a toujours eu des évêques ici, dont beaucoup sont des seigneurs d'Andorre. **Frontière:** celle d'Andorre constitue l'une des singularités les plus sensationnelles d'Europe en termes géopolitiques. **(G)astronomes:** grâce à une matière première d'excellente qualité, nos gas-tronomes astronomes font une cuisine tournée vers le ciel. **Homélies:** sermons adaptés par un chanoine d'Organyà au XIIIe siècle, qui ont servi de fondement à la langue catalane. **Lait:** il y a un siècle, la Coopérative Cadí implanta un modèle révolutionnaire de gestion agricole qui fonctionne toujours. **Montagnes:** le Cadí, ce massif kaléidoscope, cette muraille qui domine tout, se démarque particulièrement dans le paysage mon-tagneux. **Neige:** les stations de Tuixent-Lavansa et de Sant Joan de l'Erm sont un havre de paix pour skieurs exigeants. **Paysage:** divers et très riche, des hauteurs alpines de Salòria à la vallée encaissée de Lavansa. **Segre:** cette rivière qui fait figure d'artère et d'axe est aussi capable d'engendrer des sites bucoliques que de provoquer de terribles destructions. **Tresponts:** la gorge par excellence du Sègre, qui divise le district en deux. **Valira:** l'autre grande rivière du district, qui recueille les eaux d'Andorre pour les charrier jusqu'à La Seu et Castellciutat.

Enciclopèdia universau (e condensada) der Alt Urgell

Quan cau parlar der Alt Urgell non ei bric simple saber per a on començar. Ací qu'auem trigat er orde alfabetic. **Bisbat:** Istoricament, ací i a agut tostemps bisbes, força d'eri senhors d'Andòrra. **Carrassi:** Bèth temps a, es carrassèrs de Nargó transportauen Segre enjós es pins que bracauen enquia Lleida o Tortosa. **Castellbò:** Es vescomdes de Castellbò aueren conflictes damb eth bisbat. Aué ei un pòble aimable, dominat pes rèstes dera fortalessa. **Dolmèns:** Que n'i a força. Es mèns accessibles se tröben ena val de Cabó. **Frontèra:** Era d'Andòrra ei ua des singularitats geopolitiques mès sensacionaus d'Euròpa. **(G)astronòms:** Emparadi per ua matèria prumèra d'excel·lenta qualitat, es nòsti gastronòms astronòms hèn ua codina que guarde entath cèu. **Glèises:** Eth romaníc s'erigís en art nacionau. Subergés Santa Maria d'Urgell. **Lèit:** Hè un sègle, era Cooperativa Cadí implantèc un modèl revolucionari de gestion agrària qu'encara foncione. **Montanhes:** Cau remarcar eth Cadí, era serrada-caleïdoscòpi, era muralha qu'ac domine tot. **Nhèu:** Estacions de Tuixent-La Vansa e Sant Joan de l'Erm, paradís de calma entà esquiadors parsimoniosi. **Omilies:** Sermons adaptadi per un canonge d'Organyà en sègle XIII, monument fondacionau dera lengua catalana. **Paisatge:** Diuèrs e plan ric, des nautades aupines de Salòria enquiara embarrada val de Lavansa. **Segre:** Era artèria, er èish, capable de produsir cornèrs bucolics e destruccions terribles. **Tresponts:** Er estret per antonomàsia deth Segre, separe era comarca en dus. **Valira:** Er aute gran arriu dera comarca arremasse es aigües andorranes e les amie enquiara Seu e Castellciutat.

QUAN L'AIGUA MOVIA EL MÓN

Descendir al fons d'un antic pou de gel de pedra, banyar-se en una piscina d'aigua salada a 1.100 metres d'altitud o observar el funcionament d'una serradora i d'un moli fariner moguts per la força hidràulica són propostes singulars que, a més de constituir una experiència única, palesen l'increïble enginy dels nostres avantpassats. El Solsonès ens ofereix tres immillorables exemples d'equipaments relacionats amb l'aigua, ubicats per cert en tres paratges força evocadors.

Autor: Sebastià Tamarit

Fotos: Marc Ramonet/Salí de Cambrils, Òscar Rodbag/Turisme Solsonès, Sebastià Tamarit, Solsona Turisme

L'aprofitament de la força hidràulica (a la imatge, el rodet d'un molí de la Vall d'Òra) ha estat una constant en la història de l'home.

Les dues obertures del pou de gel per dipositar i treure els blocs: una lateral a nivell del terra exterior (la principal, per on accedeixen els visitants) i una altra zenital anomenada "brocal".

L'AIGUA I EL FRED

Va dir Leonardo Da Vinci que "l'aigua és la força motriu de tota la natura". Ho és ara i ho era en altres èpoques, i no només de la natura, sinó també de moltes activitats desenvolupades per l'home.

Èpoques en què l'ésser humà aguditzava la intel·ligència per treure el màxim profit d'aquest líquid.

La comarca del Solsonès ens obsequia amb tres interessants mostres de l'aprofitament de l'aigua

La comarca del Solsonès ens obsequia amb tres interessants mostres de l'aprofitament de l'aigua. Gràcies a l'existència d'antics equipaments que sorprendran el visitant pel seu enginyós plantejament i pel seu bon estat: es tracta del pou de gel de Solsona, les salines de Cambrils (Odèn) i els molins i serradores hidràuliques de la Vall d'Ora (Navès).

Comencem el nostre periple turístic per la capital de la comarca, Solsona, i més concretament

pel seu pou de gel, una remarcable construcció subterrània de pedra que, com el seu nom indica, servia per emmagatzemar el gel procedent de la neu compactada o dels rius gelats, i que era

comercialitzat durant l'estiu per conservar aliments o amb finalitats medicinals i gastro-nòmiques.

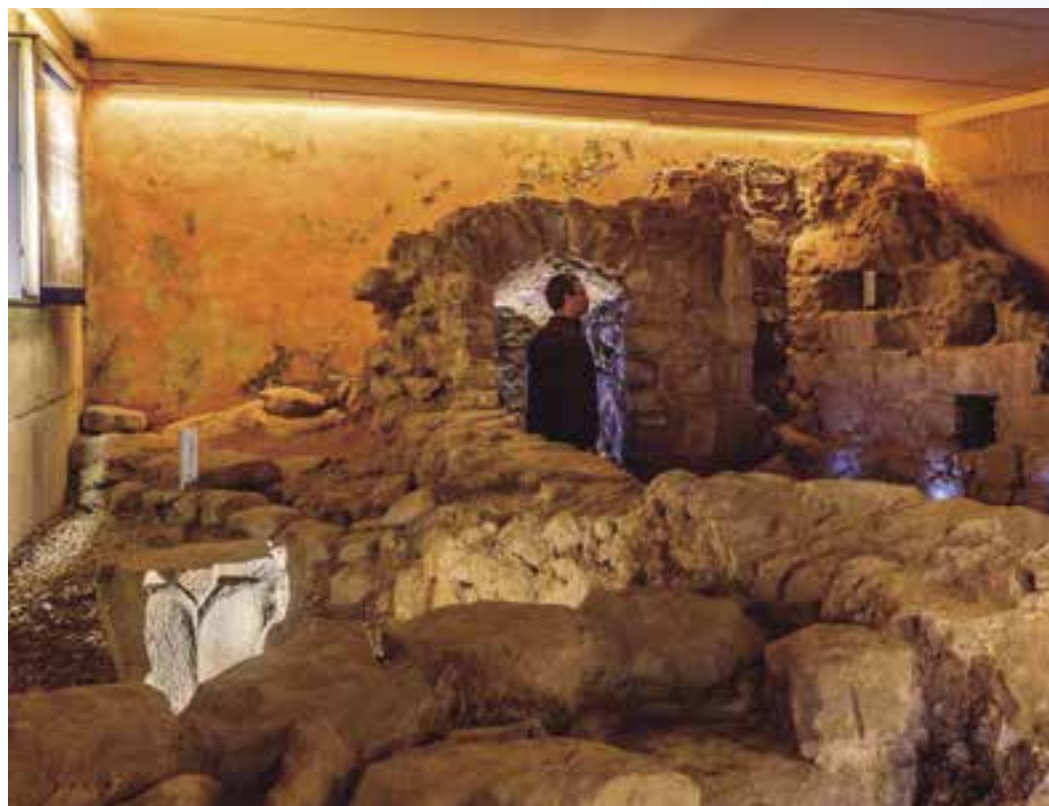
Situat davant del Portal del Pont, que dona entrada a la ciutat, el pou de gel és una magnífica estructura de planta circular coberta amb una cúpula, de 8 m de diàmetre i de 9,30 m d'alçària, que ha estat completament rehabilitada i condicionada per a la seva visita. La construcció disposa de dues obertures per dipositar i treure el gel: una lateral a nivell del terra exterior (la principal) i una altra zenital anomenada "brocal", utilitzada per omplir la part superior del pou quan l'altura de les capes de gel

superava la primera porta. Per mitjà d'una escala metàl·lica el visitant pot arribar al fons del pou, on pot observar les canalitzacions que servien per desguassar l'aigua que regalimava del gel i una recreació dels blocs tal com s'apilaven originàriament, en capes separades per palla o pellofes de blat per evitar que s'adherissin les unes a les altres.

L'entrada al pou de gel es fa per l'obertura lateral, a la qual podem accedir després de travessar un passadís de pedra en ziga-zaga dissenyat per evitar la circulació de l'aire i conservar el fred (de fet, tota la construcció estava pensada per evitar la calor, des del fet de ser subterrània a l'existència de diverses portes al túnel d'entrada). Per cert, a l'inici del passadís d'accés podem observar restes d'una claveguera medieval, d'un mur del segle XIII o XIV i d'un pont del XVIII, destruït aquest darrer a la Guerra Civil, a més d'alguns elements rars com una antiga nevera alimentada per blocs de gel.

Podem accedir al pou després de travessar un passadís de pedra en ziga-zaga dissenyat per evitar la circulació de l'aire i conservar el fred.

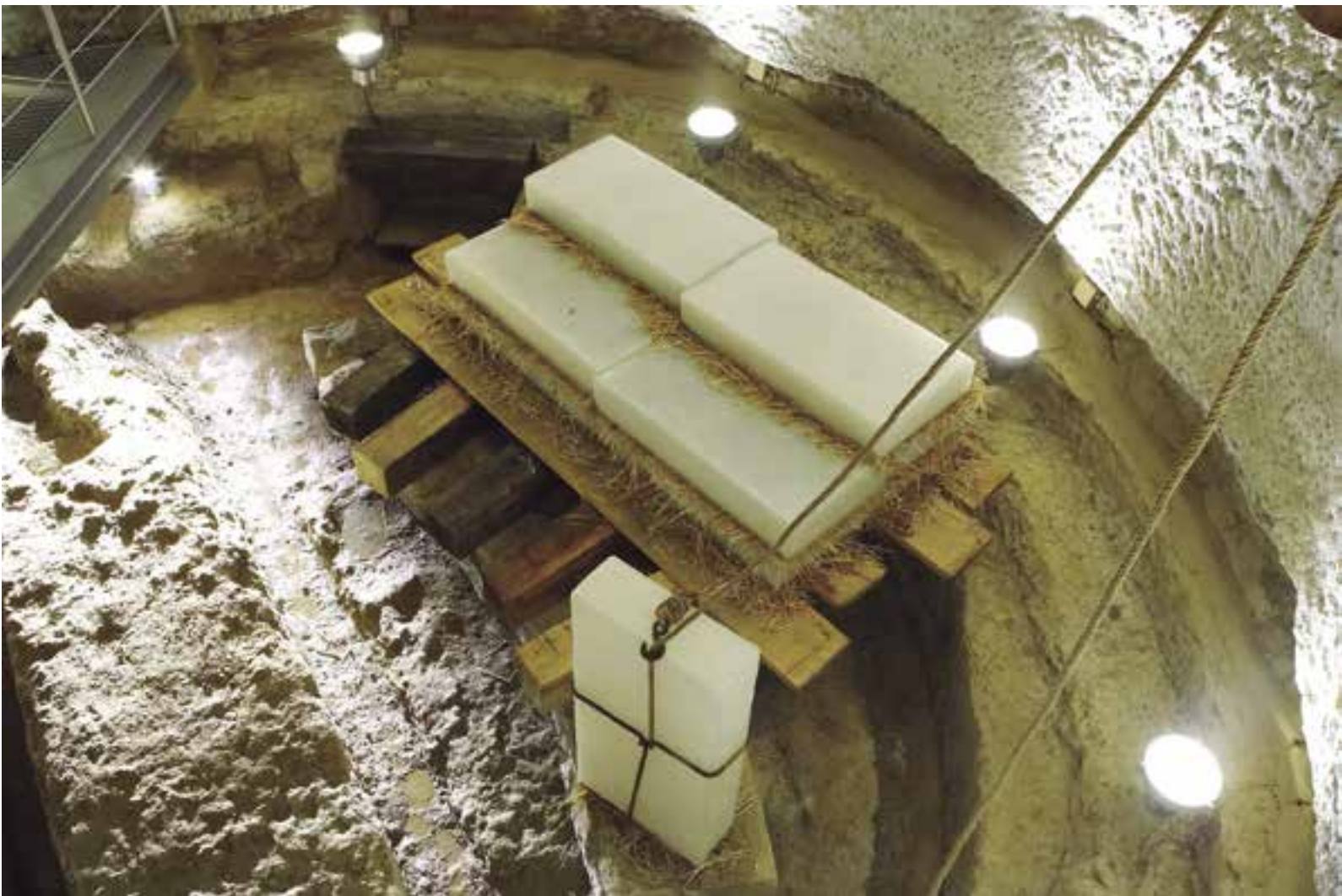

A l'inici del passadís d'accés al pou podem observar restes d'una claveguera i un mur medievals i d'un pont del segle XVIII, destruït aquest darrer a la Guerra Civil.

Un pou amb història

El primer document conservat que ens parla del pou de gel és del 1616, tot i que certs materials localitzats durant l'excavació permeten datar l'estructura cap al segle XVI. S'utilitzà ininterromputament fins al XIX: a partir de la meitat d'aquest segle, amb l'arribada del fred artificial (el 1884 es crea a Terrassa la primera fàbrica de gel), aquestes construccions van anar quedant obsoletes. Entre el 1875 i el 1910 s'utilitzà per dipositar-hi runa, fet que, paradoxalment, va servir perquè es conservés en un relatiu bon estat. Oblidat per tothom, l'any 2004 tornà a sortir a la llum en el decurs de la construcció d'una rotonda i es va procedir a fer els preceptius treballs arqueològics, i un any després es va condicionar per poder rebre públic.

Actualment el recorregut pel pou de gel es fa exclusivament amb guia. La visita inclou un interessant vídeo explicatiu, una sèrie de plafons situats en el recorregut i un tríptic informatiu. Sigui com sigui, aquesta serà una experiència que no ens deixarà freds!

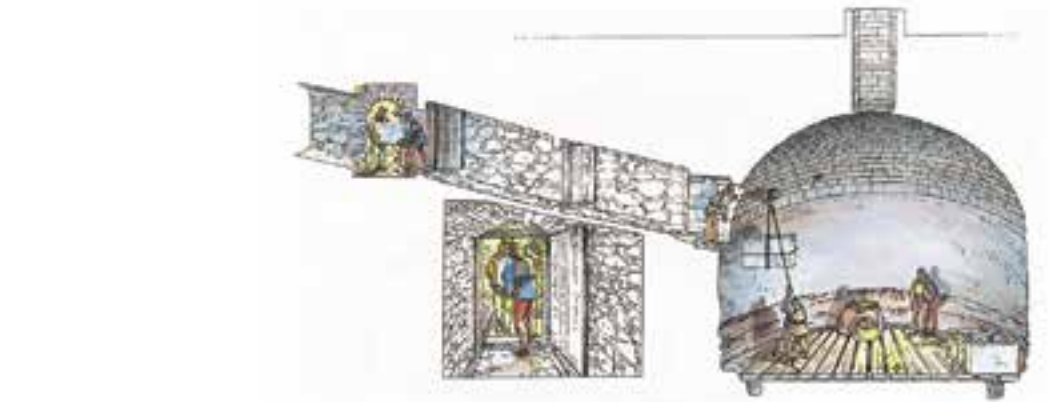

Els blocs s'apilaven en capes separades per palla o pellofes de blat per evitar que s'adherissin les unes a les altres.

El gel i les seves variades aplicacions

Conservar els aliments, refredar begudes, fer gelats, abaixar la febre o una inflamació, o servir d'anestèsic. Són algunes de les utilitats que ha tingut el gel al llarg de la història. Se sap que antigues civilitzacions com l'egípcia, la grega, la xinesa o la romana ja l'utilitzaven amb algunes d'aquestes finalitats.

A Catalunya, l'època daurada d'aquestes construccions va ser entre els segles XVI i XIX, període en el qual va sorgir una xarxa de pous destinats a emmagatzemar blocs de gel, obtinguts a l'hivern compactant la neu de la muntanya o tallant blocs de gel de 20 o 30 cm de gruix als recessos del riu o a les basses. D'allí es transportava, generalment amb cavalleries, fins al pou.

Recreació del mètode de transport i col·locació del gel al fons de la construcció.

A Solsona el gel, emmagatzemat i conservat a l'interior del pou durant els mesos freds, es comercialitzava des de l'abril fins a Tots Sants.

El pou era de propietat municipal i l'explotació s'arrendava per mitjà de subhasta pública a un particular, que adquiria certes obligacions com proveir la ciutat de gel en dates assenyalades com Corpus Christi o la Mare de Déu d'Agost.

El gel es venia a ciutats com Manresa, Lleida o fins i tot Barcelona, on era utilitzat per preparar begudes fresques i granissats. També era apreciat per les seves propietats terapèutiques, com ara tallar hemorràgies, abaixar la febre, combatre el mal de cap o servir d'anestèsia local en petites intervencions (de fet, els hospitals en

podien fer ús de forma gratuïta). El transport de gel es feia de nit per evitar la calor del dia, i així i tot entre un 20 i un 25% del producte es perdia pel camí.

Els anys daurats el pou de gel ocupava molta gent: a l'estiu hi treballaven manobres, fusters i traguers, preparant el magatzem per rebre el gel; mentre que a l'hivern ens trobem amb una munió de pagesos i camperols que compactaven la neu, tallaven el gel, transportaven els blocs (de fins a 50 quilos) i els emmagatzemaven al pou.

Finalment, a partir de mitjan segle XIX l'activitat començà a decaure i els pous de gel s'abandonaren.

La visita al salí de Cambrils constitueix una agradable passejada que inclou un descens paral·lel al riu Fred i a les canalitzacions d'aigua salada

L'AIGUA I LA SAL

A tot just 30 km al nord de Solsona, en un paratge únic del municipi d'Odèn, s'ubiquen les salines de Cambrils, molt interessants des de tres punts de vista: el seu audaç disseny, el fet que encara produeixen sal i el seu ús terapèutic, amb una piscina d'aigua salada oberta l'estiu. A més, són

una de les poques salines de muntanya de Catalunya i una part important ha estat rehabilitada acuradament, cosa que dona a la visita un caràcter únic.

Situat a la capçalera d'una vall recorreguda pel riu

Fred, a tocar del caseriu de Cambrils, el complex saliner està format per 5.100 m² de terrasses, basses, magatzems, diverses canalitzacions de fusta amb estalactites de sal, a més de quatre molins hidràulics que aprofitaven la força de les aigües del riu Fred. Les salines van funcionar entre el final del segle XVIII i l'any 1963 gràcies a l'aigua que brollava de les sis fonts que existien aleshores.

Antany l'aigua de la Font Salada s'emmagatzemava en dues grans basses, de les quals passava a les eres, on, en un termini de dos dies i per l'acció del sol, s'evaporava i deixava només la sal. El producte es transportava (en unes carretes que circulaven per uns carrils que encara es poden veure) fins al magatzem, on es molia per ser comercialitzada a ciutats com la Seu d'Urgell, Solsona, Ollana o Organyà (el transport es feia en burros que podien carregar fins a tres quintars, uns 126 quilos).

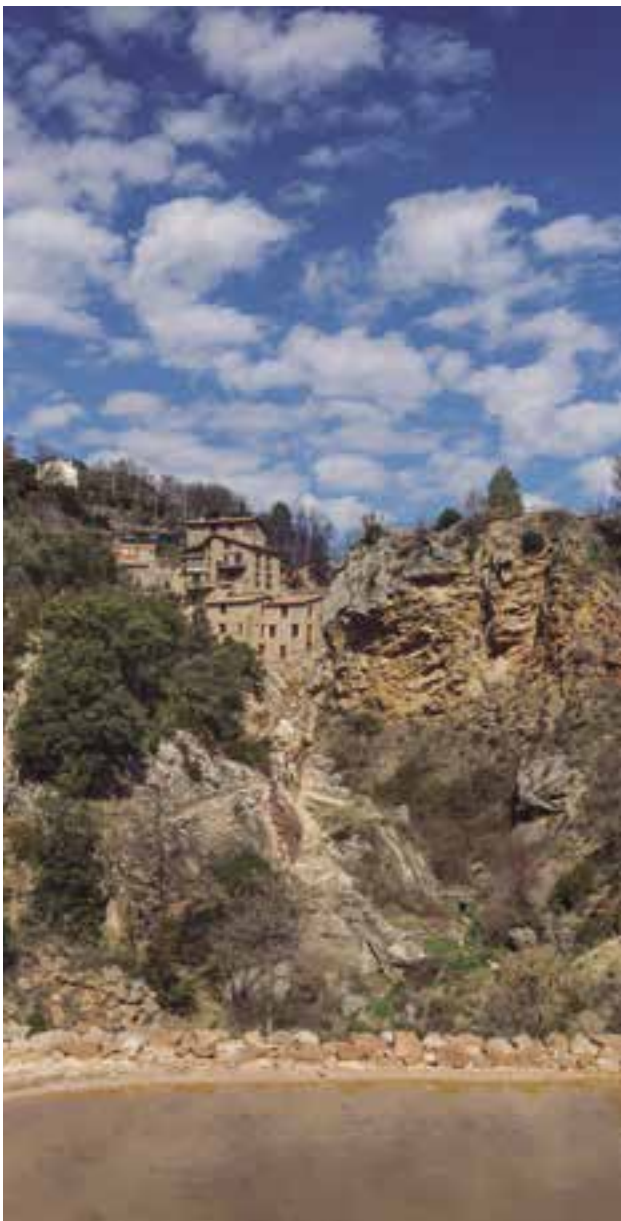
Bé, estem parlant en passat, però de fet una part de l'equipament encara està en ús. En Sergi, que juntament amb la Marta té la concessió municipal de les salines, s'encarrega de l'administració de l'equipament, la qual inclou l'extracció i comercialització d'una limitada quantitat de sal (que es pot comprar allà mateix, juntament amb altres productes del país com mel, herbes per a infusions, arròs amb bolets o navalles de Solsona), l'explotació de la piscina terapèutica i d'un petit bar que ofereix també menjar i, per descomptat, la gestió de les visites guiades.

El molí fariner de Cambrils ha estat habilitat com a petit museu amb peces del giny hidràulic, fotos històriques i elements relacionats amb la sal.

Les canalitzacions per a l'aigua salada estan fetes amb fusta de pi, un tipus de fusta que guanya consistència amb la sal.

Espectacular panoràmica del congost del riu Fred, amb diversos molins i habitatges, i la bassa d'aigua salada en primer pla.

Foto històrica del Salí de Cambrils, explotat des del final del segle XVIII fins al 1963

A més de familiaritzar-nos amb els secrets de l'elaboració de la sal, en el decurs del recorregut pel conjunt d'equipaments descobrirem els 5

molins que, aprofitant en aquest cas l'aigua dolça del riu, trobem (consecutivament i separats uns 50 metres l'un de l'altre) tot descendint per la vall: dos per moldre la sal, un per elaborar farina, un per moldre el pinso i un darrer per pelar el blat. El molí fariner, per cert, ha estat habilitat com a petit museu on podem observar fotos de la feina dels antics salinaires, o teules d'elaboració pròpia amb inscripcions de lloança

a Déu situades, és clar, a la part que mira al cel.

Després de visitar el magatzem del salí i un dels molins de sal, encara en funcionament

i amb tots els mecanismes en perfecte estat (espai, a més, perfectament condicionat per fer-hi reunions i celebracions de caire divers), acabarem la passejada en un gran forn on els mateixos treballadors del salí feien les rajoles per a les eres on es recollia la sal, les teules per als edificis i les canalitzacions d'argila per transportar l'aigua. Aquest forn, juntament amb l'enginyós sistema de molins, palesen el caràcter autosuficient que tenia el conjunt de l'explotació.

Pel camí ens hem assabentat de curiositats com que l'aigua de Cambrils conté un 33% de sal (un nivell similar al de la mar Morta), sal que té el seu origen en els temps en què els Pirineus, fa 115 milions d'anys, estaven coberts pel mar. Es tracta d'una sal molt pura, amb un 99% de clorur sòdic i lliure de microplàstics. També descobrirem que les curioses canalitzacions que transporten l'aigua salada cap a les basses, i de les quals pegen vistoses estalactites de sal, estan fetes de fusta de pi, un tipus de fusta que guanya consistència amb la sal.

El recorregut pel conjunt del Salí de Cambrils es pot fer per mitjà de visita guiada, sens dubte una bona opció però que sempre cal reservar prèviament, o bé per lliure. Els mesos d'estiu també hi ha la possibilitat de fer una capbussada a la piscina terapèutica (recomanada per a dolors musculars o afeccions relacionades amb els ossos, com l'osteoporosi, o amb la pell, com la psoriasi o l'acne) o d'adquirir una entrada combinada que inclou l'accés a la piscina i la visita guiada: gaudirem sens dubte d'una jornada ben aprofitada, amena i saludable!

Per als qui decideixin allargar la visita a Cambrils, la Fonda Restaurant Cal Agustí, la Fonda Casanova, el Càmping la Comella o les diverses cases de turisme rural de la zona constitueixen bones opcions d'allotjament, amb una gastronomia elaborada amb productes de la terra, un acollidor tracte familiar i un privilegiat entorn de tranquil·litat i silenci. Sens dubte, un indret ideal per gaudir d'una dolça estada... malgrat estar envoltat d'un context més aviat salat!

La piscina terapèutica del salí, recomanada per a dolors musculars o afeccions relacionades amb els ossos i la pell.

Resulta espectacular veure en marxa el rodet de fusta de Cal Guirre, mogut per l'aigua del riu, el qual acciona la serra i les dues moles del molí.

En Celestí, el nostre guia, ens fa una demostració pràctica de com funciona la serradora moguda per la força de l'aigua.

LA FORÇA DE L'AIGUA

Per a la nostra darrera visita ens desplaçem al municipi de Navès, i més concretament a la Vall d'Ora, també a uns 30 km de Solsona, aquest cop en direcció NE. El context històric i paisatgístic és evocador: afirma la llegenda que en aquesta vall de gran bellesa, creuada pel riu Aguadora i envoltada de boscos de pins, alzines i roures, va morir l'any 897 el comte Guifré el Pilós lluitant contra el cabdill musulmà Llop Ibn Muhammad, aleshores senyor de Lleida.

Tanmateix, la fama d'aquesta vall no prové d'afers relacionats amb la sang, sinó de qüestions més aviat referides a un altre líquid que també és font de vida, l'aigua. Aquí trobem, en efecte, l'Ecomuseu de la Vall d'Ora, un sorprenent conjunt format per molins i serradores hidràuliques, perfectament conservats, als quals cal afegir altres elements d'interès com un petit museu d'eines antigues situat a l'antiga escola, un pont romànic i alguns temples d'interès com l'església de Sant Pere de Graudescales, un antic monestir benedictí consagrat l'any 913.

Ens guiarà en el nostre periple per la zona en Celestí Camaposada, marit de la Dolors Pujol,

filla i neta de moliners de la vall i alma mater de la masia El Pujol, que és també restaurant. En Celestí no només és un guia atent i simpàtic, sinó també la persona encarregada del manteniment dels equipaments de l'Ecomuseu i, per aquest motiu i per la seva vinculació familiar a la vall, coneix a la perfecció la història i el funcionament dels ginyos hidràulics.

El recorregut comença amb una visita a l'antiga escola, tancada els anys 60 i ara convertida en petit museu dedicat als antics oficis locals. En aquest espai trobarem fotografies i estris relacionats amb feines com les de forner, ferrer, moliner, fuster, ferrador o pagès, a més d'una petita explicació de la darrera nissaga de moliners de la vall, els Pujol Pujols.

A continuació ens dirigim al molí de Cal Guirre, un grup d'edificis sorprenents ja que contenen una serradora i un molí fariner moguts per la força de l'aigua, a més d'una ferreria i una fusteria, tots ben conservats i que funcionen a la perfecció (una curiositat: antany hi havia també una barberia i un forn de pa, amb la qual cosa podem dir que el conjunt era l'equivalent al que actualment seria una gran superfície comercial).

Aquí trobem, en efecte, l'Ecomuseu de la Vall d'Ora, un sorprenent conjunt format per molins i serradores hidràuliques, perfectament conservats

L'estat de conservació de la ferreria de Cal Guirre és magnífic: hom diria que encara funciona actualment

La part del molí i la ferreria, a més, sorprèn per l'estructura d'engranatges, corretges i politges que, entre altres, fan moure el torn que separa la farina (la farina blanca panificable, la farina per al bestiar, etc.), un trepant per fer forats, una aplanadora per a la fusta, el bufador per a la ferreria...

L'estructura d'engranatges, corretges i politges que mou els aparells del molí i la ferreria de Cal Guirre és un veritable prodigi d'orfebreria

Un veritable prodigi d'orfebreria! Cal afegir que a la part superior de l'edifici podem visitar també un habitatge tradicional amb una cuina amb foc a terra, el menjador, els dormitoris amb mobles, llibres i roba antics...

Ca l'Ambrós és el segon molí visitable de la vall (antigament n'hi havia vuit) i conserva també en perfecte estat una serradora i la sala de molta. És interessant consignar que el desplaçament entre

un i altre molí es fa per un tram del Camí Ral, que anava des de Cardona a Gósol passant per Sant Pere de Graudescales, i al costat d'un rec creat per compensar el poc desnivell del riu i que discorre paral·lel al curs fluvial tot alimentant els rodets de Cal Guirre i Ca l'Ambrós.

No cal dir que, si voleu gaudir amb tranquil·litat de la vall, en Celestí i la Dolors us acolliran a la masia El Pujol, on gestionen un restaurant on podreu gaudir de bones menges casolanes elaborades amb productes de la terra i, sobretot, de la conversa amb la

Dolors, que us explicarà mil i una anècdotes de la seva família i de la vida a la vall (com el fet que el seu avi hi va arribar el 1905 per fer de ferrer, però que amb la mortalitat provocada per l'epidèmia de la grip del 1918 va quedar tot sol a Cal Guirre, cosa que el va obligar a prendre les regnes del molí). No ho dubteu: és un luxe compartir unes hores amb un matrimoni que, en bona part, ha esdevingut per mèrits propis l'ànima de l'Ecomuseu de la Vall d'Ora

Més informació

Oficina de Turisme del Solsonès

Web: <http://turismesolsones.com/>
Tel. 973 48 23 10

Pou de Gel de Solsona

Solsona Turisme
Web: <http://solsonaturisme.com>
Tel. 973 48 10 09
Solsona Experience (visites guiades)
Web: <https://solsonaexperience.com/>
Tel. 663 66 81 84

Salí de Cambrils

Web: <http://salidecambrils.cat/>
Tel. 621 24 43 64 (Sergi)

Ecomuseu de la Vall d'Ora

Web: <https://www.ecomuseuvalldora.cat/>
Tel. 608 99 81 64 (Dolors i Celestí)

L'antiga escola de la Vall d'Ora, tancada els anys 60, és ara un petit museu dedicat als antics oficis locals.

Cuando el agua movía el mundo

En la comarca del Solsonès encontramos interesantes muestras del aprovechamiento del agua, gracias a la existencia de antiguos equipamientos que sorprenderán al visitante por su ingenioso planteamiento y por su buen estado, fruto de los trabajos de recuperación llevados a cabo en estas últimas décadas. En la ciudad de Solsona destaca el pozo de hielo, una espectacular estructura circular coronada por una cúpula donde la nieve recogida en las montañas se guardaba en forma de hielo, que era comercializado durante el verano para conservar alimentos o para fines medicinales y gastronómicos. A apenas 30 km al norte de Solsona, en un paraje único, se ubican las salinas de Cambrils, muy interesantes desde tres puntos de vista: su audaz diseño, el hecho de que todavía producen sal (que, por cierto, se puede comprar) y su aprovechamiento lúdico, con una piscina de agua salada abierta en verano. También a unos 30 km, en dirección NE, podemos visitar los molinos y aserraderos del Ecomuseo de la Vall d'Ora, donde la fotogenia del paisaje se combina con varios ejemplos del aprovechamiento de la energía hidráulica para los usos más diversos. Dolors y Celestí, nuestros anfitriones, nos servirán de guías a la vez que nos ofrecerán comida y alojamiento.

When water moved the world

In the comarca (local district) of El Solsonès, we can find interesting examples of the use of water that will surprise visitors with their ingenuity and good state of conservation. This is largely thanks to the restoration work that has been carried out to conserve and recover this old equipment in recent decades.

One of the most outstanding features of the town of Solsona is its ice well. This is a spectacular circular structure, crowned by a dome, in which snow gathered from the mountains used to be stored in the form of ice. This was subsequently commercialized, in summer, being used to conserve food or for medicinal and gastronomic purposes.

Less than 30 km to the north of Solsona, there is another unique location: the salt mines of Cambrils. These are very interesting from three points of view: their audacious design; the fact that they still produce salt (which – by the way – is also on sale); and their use for leisure, including a salt-water swimming pool that is open in summer.

Also, about 30 km from Solsona, but to the north-east, it is possible to visit the old factories and sawmills of the Ecomuseum of the Vall d'Ora. Here, a very photogenic setting is combined with several examples of the use of water power for a wide variety of purposes. Dolors and Celestí, our hosts, will act as guides, and can also provide us with food and accommodation.

Quand l'eau faisait tourner le monde

Le district du Solsonès offre des exemples intéressants d'exploitation de l'eau, grâce à l'existence d'équipements anciens qui surprendront le visiteur par leur approche ingénieuse et leur bon état, fruit des travaux de récupération réalisés au cours des dernières décennies.

Dans la ville de Solsona, le puits de glace mérite une mention spéciale. Il s'agit d'une structure circulaire spectaculaire surmontée d'un dôme où l'on stockait la neige recueillie dans les montagnes sous forme de glace, avant de la vendre l'été, à des fins de conservation des aliments ou médicinales et gastronomiques.

À tout juste 30 km au nord de Solsona, jaillissent dans un site unique les sources d'eau salée de Cambrils, très intéressantes à trois points de vue : leur design audacieux, le fait qu'elles produisent encore du sel (que l'on peut d'ailleurs acheter) et leur utilisation récréative, avec une piscine d'eau salée ouverte en été.

Toujours à 30 km, en direction Nord-est, on peut également visiter les moulins et les scieries de l'Écomusée de la Vallée d'Ora, où la beauté du paysage s'allie à plusieurs exemples d'exploitation de l'énergie hydraulique pour les usages les plus divers. Nos hôtes Dolors et Celestí nous serviront de guides tout en nous offrant le gîte et le couvert.

Quan era aigua botjaue eth mon

Ena comarca deth Solsonès que trobam mòstres interessantes deth profitament dera aigua, gràcies ara existència d'equipaments antics que susprenen ath visitaire peth sòn plantejament engenhós e peth sòn bon estat, resultat des trabalhs de recuperacion desenvolopadi en aguesti darrèri decennis.

Ena vila de Solsona ei remerable eth potz de gèu, ua estructura circulara espectaculara coronada per ua copòla a on era nhèu arremassada enes montanhes se sauvaue en forma de gèu, qu'ère comercializat en ostiu entà conservar aliments o tà finalitats medicinaus e gastronomiques.

A tot just 30 km ath nòrd de Solsona, en un endret unic, i a es salines de Cambrils, fòrça interessantes d'aguesti tres punts de vista: eth sòn dessenh atrevit, eth hèt qu'encara ne trèiguen sau (que, per cèrt, se pòt crompar) e eth sòn profitament ludic, damb ua piscina d'aigua salada dubèrta en ostiu.

Tanben a uns 30 km entath nòrd-èst, podem visitar es mòles e arressècs der Ecomuseu de la Vall d'Ora, a on era fotogènia deth paisatge se combine damb mès d'un exemple deth profitament dera energia idraulica entàs usi mès diuèrsi. Dolors e Celestí, es nòsti amfitrions, mos haràn de guides e tanben mos aufriràn minjar e alòtge.

DESCOBRINT

EL CONGOST DEL MU

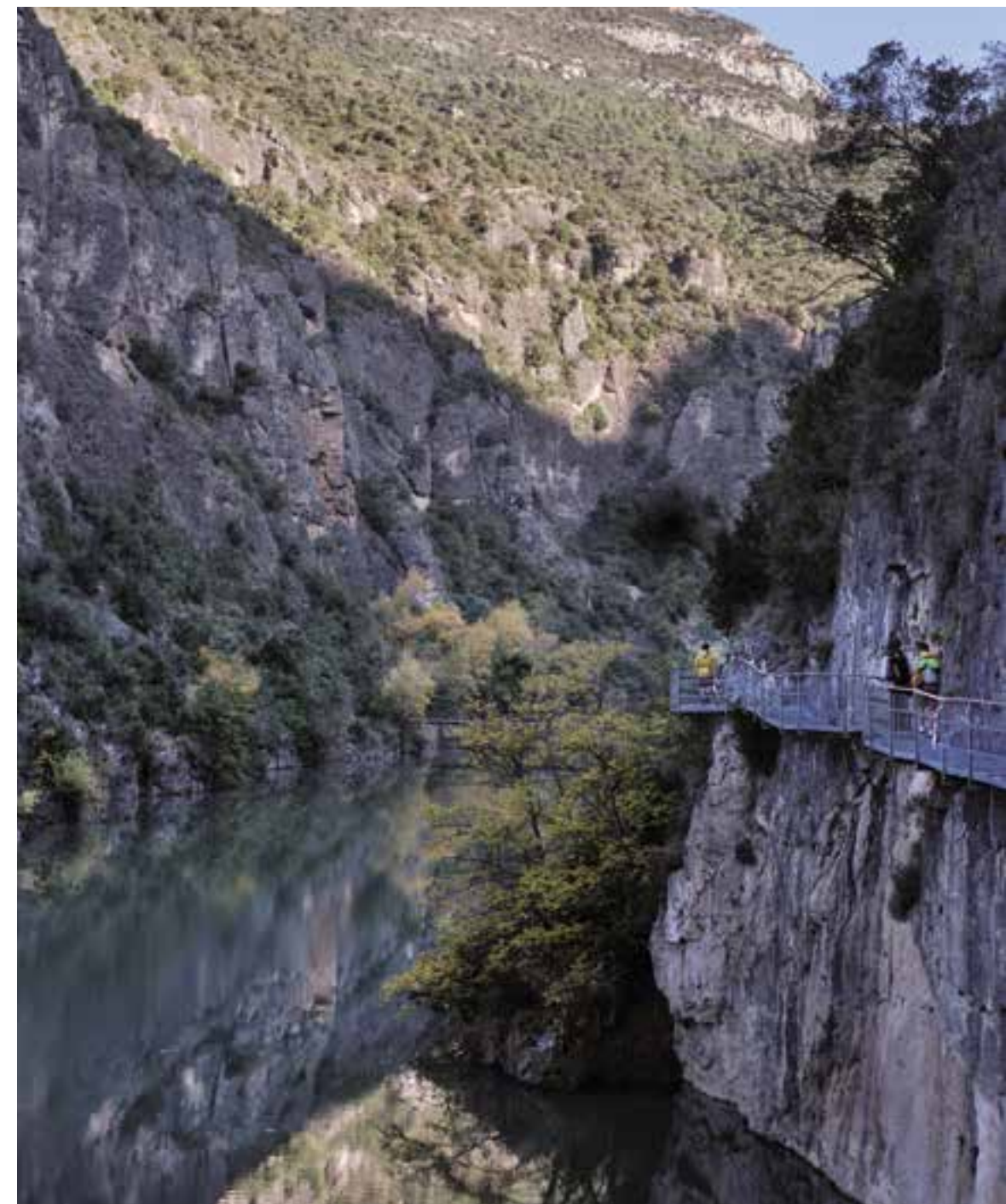
El riu Segre, entre Camarasa i Alòs de Balaguer, a la comarca de la Noguera, baixa encaixonat entre imponents muntanyes erosionades, que formen una espectacular gorja. Tot i que es pot recórrer a peu amb certa facilitat, no és gaire coneguda i això permet fer una visita tranquil·la i descobrir un indret inoblidable a la serra del Montsec.

Text: Diego Aránega

Fotos: Ajuntament d'Alòs de Balaguer i Oriol Clavera

El recorregut es pot fer a qualsevol època de l'any, però el cromatisme de la tardor aporta un encant especial al Congost del Mu.

Passarel·les aferrades a la roca ofereixen perspectives vertiginoses.

Malgrat la seva bellesa, era un indret gairebé secret fins que fa 5 anys l'Espai Terra de TV3, li va dedicar un reportatge

El Congost del Mu? Primer sona estrany i tot seguit desperta la curiositat. I n'hi ha per a això i per a molt més. Es tracta d'una impressionant i encara desconeguda gorja travessada per les aigües embassades del riu Segre, entre les localitats de Camarasa i Alòs de Balaguer, a la comarca de la Noguera. Sens dubte, un dels llocs més emblemàtics i fins ara força ignorats de la serra del Montsec, a les portes del Pirineu de Lleida. Malgrat la seva bellesa, era un indret gairebé secret fins que fa 5 anys l'Espai Terra de TV3, que presentava Tomàs Molina, li va dedicar un reportatge. Avui dia el recorre força gent, però tampoc en excés, de manera que és una excursió inexcusable per als amants de la natura i amb una petita dosi d'emoció. També és una visita molt recomanable per a famílies amb infants, tant si la fan en la seva totalitat o parcialment.

El misteriós i cridaner topònim del Congost del Mu fa referència a les muntanyes del mateix nom a la serra Carbonera, que tenen forma de M, segons Lluís Soldevila, alcalde d'Alòs de Balaguer. Hi ha una altra versió, però potser és massa extravagant: diuen que fa molts anys hi havia una finca amb vaques, animals llavors estranys per als vilatans, els quals es van sorprendre pels seus peculiars bramuts. Més versemblant, però, sembla la idea que Mu deriva de la paraula Mur, perquè les muntanyes del barranc són com parets o com murs d'una fortalesa.

Sigui com sigui, la ruta del Congost del Mu, solcada pel Camí del Solà o dels Dos rius, té 6,5 quilòmetres de longitud i enllaça l'embassament de Camarasa amb el poble d'Alòs de Balaguer (o viceversa). Presenta dos espectaculars trams sobre sengles passarel·les metàl·liques i majoritàriament es fa d'anada i tornada pel

mateix lloc (tret que algú del grup renunciï a l'excursió i porti el vehicle al punt d'arribada). També es pot fer una ruta semicircular, però té més de 20 quilòmetres i és més exigent.

Amb les aturades adients per gaudir del paisatge i descansar, la ruta aconsellada requereix unes 4 hores de passeig entre anar i tornar. Se sap que el sender que travessa tot el barranc existia fa 100 anys, quan els veïns d'Alòs de Balaguer anaven a treballar en la construcció de la presa de Camarasa, encara que és probable que originàriament, en època medieval, hi hagués un camí de ferradura. L'excursió pot iniciar-se indistintament des de Camarasa o des d'Alòs de Balaguer i en tots dos casos hi ha un premi final en forma d'espectacle d'aigua (un de més plàcid que l'altre, cal reconèixer-ho). En aquest cas, gaudirem de la ruta partint de Camarasa, una estimable vila a 13 quilòmetres de Balaguer

i a 40 de Lleida. A un parell de quilòmetres de la localitat per la carretera C-13 en direcció al Doll es troba el Pont del Pastor, que creua el riu Segre. Allà hi ha un petit aparcament que l'Ajuntament de Camarasa preveu ampliar i reordenar, segons l'alcaldessa Elisabet Lizaso. Des d'aquest punt, s'inicia un accés asfaltat per als vianants d'uns 2 quilòmetres cap a la minicentral d'Alòs de Balaguer. A l'esquerra, el riu Segre saltironeja i reclama una atenció que més tard, sens dubte, caldrà atorgar-li. A la dreta, joves escaladors simulen Spiderman i s'enfilen per les parets rocoses. Poc després s'arriba a les cases abandonades, però encara solemnes, de l'antic campament de l'Illa, on vivien els dirigents de la central de Camarasa. Tot seguit, a l'esquerra, ja s'albira entre els xops la imponent paret de la centenària presa de Camarasa, d'uns 100 metres d'alçària (la més alta d'Europa al seu temps).

Una excursió adequada per als petits pioners de l'aventura.

El seu descens des del mirador de la Penalta.

Va ser construïda per La Canadenc per convertir en electricitat l'ímpetu de la Noguera Pallaresa, que allà desemboca al Segre. Efectivament, som a l'Aiguabarreig Segre-Noguera Pallaresa, on es fusionen els dos rius i que dona nom a un espai natural protegit de 10.237 hectàrees incloses en la Xarxa Natura 2000.

Allà, la minicentral hidroelèctrica d'Alòs de Balaguer, del 1990, dona la benvinguda als caminants amb un colpidor salt d'aigua, l'estrepit del qual enterboleix els sentits i atreu cap a l'accés a la gorja. Una estreta passarel·la metàl·lica d'uns 100 metres de llarg i ancorada a la roca esdevé l'espectacular entrada a l'Estret o Congost del Mu. El disseny de la passarel·la ofereix la inoblidable sensació de caminar sobre

l'embassament, a força metres d'alçària. Ja en terra ferma, s'inicia el sender i trobem la primera bifurcació: cap a la dreta es puja la serra Carbonera fins a l'ermita de Sant Jordi i, cap a l'esquerra, es creua el Segre pel famós Pont Penjant. És una antiga i divertida passarel·la de fusta, sustentada per gruixuts cables metàl·lics. I és divertida perquè en creuar-la es balanceja de forma ostensible i, per a alguns, vertiginosa. El bany, per si algú en té la temptació, hi és prohibit i resulta molt perillós.

De nou a terra ferma, ara al marge dret del riu, es recupera el sender, primer al peu de la llera, tot i que poc després s'eleva fent ziga-zaga per la paret de la muntanya fins a arribar a una altra bifurcació. Cap a l'esquerra, s'ascendeix amb

una certa dificultat fins a l'espectacular Mirador de la Penalta, situat a la diabòlica altitud de 666 metres. Però per endinsar-se al Congost del Mu cal girar cap a la dreta i seguir el camí paral·lel al Segre, que en tot el seu recorregut reflecteix els bells matisos verds i grisencs de la majestàtica gorja. A contracorrent, es puja a poc a poc sota els contraforts de la serra del Montsec de Meià i del dom de Sant Mamet, on hi ha la cova del Parco, que acull un campament del paleolític molt important, però que no es pot visitar.

Separant-se i elevant-se sobre el riu, sempre pel marge dret, es puja a una alçària considerable, on les vistes són magnífiques, amb el riu Segre encaixat al fons del congost. Paga la pena aturar-se en algun punt per gaudir de l'impactant

paisatge càrstic, paraula abrupta que defineix els relleus en les roques calcàries erosionades per l'acidesa de l'aigua durant milions d'anys. El sender, encara que sense excessiva dificultat, té trams plens de pedres i roques, que serveixen d'escaltes i que poden ocasionar entrebancs indesitjats. Sempre és convenient avisar que cal portar roba i calçat adequats, com també aigua, sobretot a l'estiu quan el sol socarra. Curiosament, molts aficionats a les curses de muntanya utilitzen aquest recorregut per entrenar-se. A banda i banda del camí, acaricia o esgarra la vegetació abundant, plena de coscoll, carrascars, romaní i de nombroses plantes aromàtiques medicinals que exciten l'olfacte.

Per endinsar-se al Congost del Mu cal seguir el camí paral·lel al Segre, que en tot el seu recorregut reflecteix els bells matisos verds i grisencs de la majestàtica gorja

El riu es fa seu el verd que l'envolta.

Zona de la Font de l'Espadella, una aturada en el camí.

A les esclotxes de les parets on toca el sol s'amaguen el te de roca, el poniol, l'orella d'os o el clavell de roca, una planta de nom poètic molt protegida i valuosa.

Cal recordar, de nou, que és un espai protegit de gran interès natural, també per les diferents espècies animals. Les més ostensibles són les aus rapinyaires, que dansen en cercle sobre els cingles: àguiles cuabarrades o daurades, aufrany, arpelles, falcons o trencaossos. També hi ha ducs, perdis, ratpenats o picots negres. Molt més difícil és veure llúdrigues, i des de fa uns anys s'han detectat i fotografiat isards esquius.

Separant-se i elevant-se sobre el riu, sempre per la marge dreta, es puja a una alçària considerable, on les vistes són magnífiques, amb el riu Segre encaixat al fons del congost

Però continuem la ruta i cap a la meitat del recorregut sorgeix una nova passarel·la metàl·lica, una mica atrotinada i que es va construir perquè el camí original va quedar submergit sota les aigües embassades del riu. A la roca encara es poden veure els cables que permetien, fa un segle, que

Un salt d'aigua trenca el silenci del congost.

la gent de l'època, audaç i forta, s'hi aferrés quan hi havia riuada per anar a treballar a la central de Camarasa.

En aquest punt es pot dir que finalitza pròpiament el Congost del Mu, però encara queden uns 3 quilòmetres per arribar a Alòs de Balaguer i cal gaudir-ne.

A partir d'aquí el canyó es va eixamplant i es converteix en una vall, tot i que encara envoltada per altes parets amb grans estrats inclinats. El riu es va amansint i el sender, convertit ja en camí, transcorre molt a prop de l'aigua, entre frondosa vegetació de ribera. A l'altra banda del Segre s'aprecien prats i boscos de fulla caduca de xops, oms i freixes, que a la tardor pinten un quadre impressionista de tons grocs, taronges, vermells i ocres. Nedant al riu es pot arribar a veure una colònia d'ànecs fins a arribar a la Font de l'Espadella, que dona nom a una àrea de pícnic amb una cabana de pedra (o foc de rotlle) on es poden fer barbacoes.

A partir d'aquí es torna a caminar vora el riu, amb algunes platges (generalment vedats de pesca controlada) que donen accés directe a l'aigua. A

l'altra banda s'albira alguna edificació, inclosa la casa rural Can Sisquet, indret ideal com a base per fer excursions o per navegar amb piragua pel Segre. Cap al final del recorregut, s'arriba a un pont que condueix al poble de Rubió, amb el seu castell terminat del segle XI. Passat el pont, hi ha una font i algun cartell indicador que dona la benvinguda a Alòs de Balaguer. Una mica més enllà, ja per la carretera, hi ha horts (amb algun simpàtic espantaocells inclòs) i, a l'altre costat, s'imposa la gran mola de l'església de Sant Feliu, d'origen romànic.

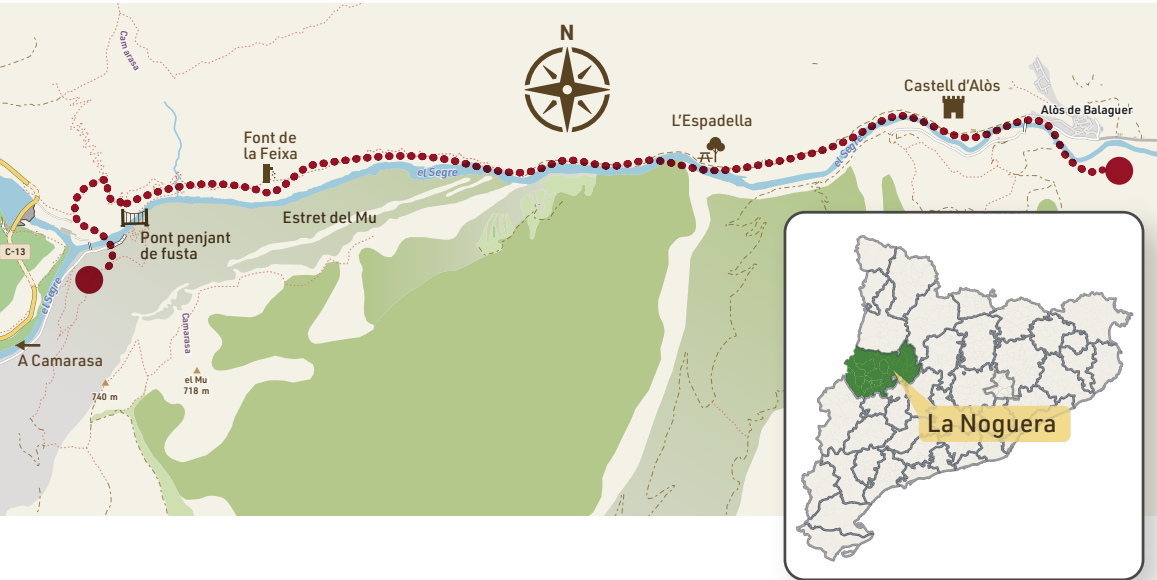
Coronant el poble, impressiona el castell de la Mare de Déu de la Torre, també conegut com la Carlana. Tot i que la pujada és una mica abrupta, val la pena visitar-lo per les magnífiques vistes i perquè es tracta d'un dels monuments defensius més antics de Catalunya (segle VIII), amb restes d'una fortificació andalusina. Tal com es va prometre a l'inici, el premi per als caminants que han acabat la ruta són els bonics carrerons i racons d'Alòs de Balaguer, clapats d'un gran nombre de fonts naturals i d'un safareig ben curiós, al davant del bar de les piscines, on es pot fer un mos i carregar les piles per iniciar la tornada cap a Camarasa, un municipi amb un patrimoni històric i natural incommensurable. Per fer un tastet, es pot efectuar una ruta pels jaciments prehistòrics de la Roca dels Bous i la Cova del Tabac o per les restes de poblament iber i romà

(Monteró), visigot (Palous), islàmic (castells de Sant Llorenç de Montgai i Camarasa) i medieval (la Baronia de Sant Oïсме, Fontllonga i altres). I, més proper en el temps, cal destacar el Tossal de Déu, més conegut com El Merengue, un indret emblemàtic i dramàtic on retre homenatge a les víctimes de la Guerra Civil.

Tanmateix, tant l'alcalde d'Alòs de Balaguer com la batlle de Camarasa coincideixen a descartar el turisme massiu i prefereixen els visitants

respectuosos i amants de la natura i la cultura. Per això no hi ha grans infraestructures hostaleres, tot i que destaca el càmping La Noguera, al bell poble de Sant Llorenç de Montgai, des d'on s'organitzen rutes guiades.

També hi ha cases rurals, apartaments i restaurants molt acollidors i casolans. Per acabar, val a dir que fer només una visita al Congost del Mu és del tot insuficient, ja que cada estació muda el seu paisatge engorjat, suggestiu i poderós.

Més informació:

Ajuntament d'Alòs de Balaguer
alosbalaguer.cat
Tel. 973 41 70 04

Ajuntament de Camarasa
camarasa.cat
Tel. 973 42 00 09

Consell Comarcal de la Noguera
montsec.cat
Tel. 973 44 89 33

Fitxa tècnica

Distància: 6.5 km
Desnivell: 173 m
Dificultat: fàcil

Un passeig plaent... i segur.

La darrera ascensió té recompensa: les vistes des del castell d'Alòs són magnífiques.

Descubriendo el desfiladero del Mu

El desfiladero del Mu es una impresionante y aún desconocida garganta atravesada por las aguas embalsadas del río Segre, entre las localidades de Camarasa y Alòs de Balaguer, en la comarca de la Noguera. Sin duda, uno de los lugares más emblemáticos de la sierra del Montsec. La ruta, que tiene 6,5 kilómetros de longitud, cuenta con dos espectaculares tramos sobre sendas pasarelas metálicas y se requiere unas 4 horas de paseo entre ida y vuelta. También se puede hacer una ruta semicircular más exigente, con más de 20 kilómetros.

El río Segre y sus saltos de agua, los escaladores encaramados a las paredes rocosas, las casas abandonadas del antiguo campamento de l'Illa, la imponente pared de la centenaria presa de Camarasa, la confluencia Segre-Noguera Pallaresa, la minicentral hidroeléctrica de Alòs de Balaguer, las estrechas pasarelas metálicas sobre el embalse, la sierra Carbonera, el famoso Puente Colgante, el Mirador de la Penalta, los contrafuertes de la sierra del Montsec de Meià y el domo de Sant Mamet, son algunos de los muchos rincones que encontramos en esta ruta de paisaje cárstico, con rocas calizas erosionadas por la acidez del agua durante millones de años. Todo ello, junto con las distintas especies animales y la vegetación abundante, han convertido el desfiladero del Mu en un espacio protegido de gran interés natural. Cabe advertir que disfrutar de solo una visita es del todo insuficiente, pues cada estación muta su paisaje encajonado, sugestivo y poderoso.

Discovering the Mu gorge

The Mu gorge is an impressive, and still relatively little-known, opening in a rock wall which is beached by the waters of the River Segre, at a point between the villages of Camarasa and Alòs de Balaguer, in the comarca (local district) of La Noguera. This is, without a doubt, one of the most emblematic places in the Montsec mountain range. The route, which is 6.5 kilometres long, has two spectacular sections that make use of metal footbridges. It takes about 4 hours to complete the walk, between going and coming back. It is also possible to do a more demanding semicircular route, which is over 20 kilometres long.

The River Segre and its waterfalls, climbers scaling the rocky walls, the abandoned houses of the former camp of Illa, the imposing wall of the century-old Camarasa dam, the confluence of the rivers Segre and Noguera Pallaresa, the mini hydroelectric power station at Alòs de Balaguer, the narrow metal footbridges that cross the reservoir, the Carbonera mountains, the famous Hanging Bridge, the Vantage Point at La Penalta, the buttresses of the Montsec de Meià mountains, and the dome of Sant Mamet..., these are just some of the many attractions that you will find on the route through this karst landscape, whose limestone rocks have bene eroded by the acidity of the water, over millions of years. All of these things, together with the different animal species and abundant vegetation, have made the Mu gorge a protected space of great natural interest. It should also be added that enjoying just a single visit will be totally insufficient, as with each season this enclosed, thought-provoking and powerful landscape gradually mutates.

À la découverte de la gorge de Mu

La gorge de Mu est un impressionnant défilé encore peu connu, qui est traversé par les eaux du barrage de la rivière Sègre, entre les communes de Camarasa et d'Alòs de Balaguer, dans le district de la Noguera. C'est sans aucun doute l'un des lieux les plus emblématiques du massif du Montsec. Long de 6,5 kilomètres, le parcours comporte deux sections spectaculaires sur deux passerelles métalliques et il faut prévoir environ 4 heures de marche aller-retour. On peut également faire un circuit semi-circulaire plus exigeant, sur plus de 20 kilomètres.

La rivière Segre et ses chutes d'eau, les grimpeurs perchés sur les parois rocheuses, les maisons abandonnées de l'ancien campement de l'Illa, l'imposante paroi du barrage centenaire de Camarasa, la confluence Sègre-Noguera Pallaresa, la mini centrale hydroélectrique d'Alòs de Balaguer, les étroites passerelles métalliques au-dessus du réservoir, la chaîne de montagnes de Carbonera, le célèbre pont suspendu, le belvédère de la Penalta, les contreforts du massif du Montsec de Meià et le dôme de Sant Mamet ne sont que quelques-uns des nombreux atouts de ce circuit au paysage karstique, ponctué de roches calcaires érodées par l'acidité de l'eau pendant des millions d'années.

Allié aux différentes espèces animales et à l'abondante végétation, tout cela a fait de la gorge de Mu une zone protégée de grand intérêt naturel. Il convient de souligner qu'une seule visite s'avère totalement insuffisante, car le paysage encaissé, évocateur et puissant de cette gorge change à chaque saison.

Descurbint er estret de Mu

Er estret de Mu qu'ei ua gòrja impressionanta e encara desconeishuda trauessada pes aigües embarrades der arriu Segre, entre es localitats de Camarasa e Alòs de Balaguer, ena comarca dera Noguera. Sens dobtè, un des endrets mès emblematics dera serrada deth Montsec. Era rota, que hè 6,5 quilòmetres de longitud, a dus sectors espectaculars que trauèssen dues palanques metalfiques e son de besonh ath torn de 4 ores de passejada entre anada e tornada. Tanben se pòt hèr ua rota semicirculara mès exigenta, damb mès de 20 quilòmetres.

Er arriu Segre e es sòns sauts d'aigua, es escaladors empenadi enes parets rocassoses, es cases abandonades der antic campament dera Illa, era imposanta paret dera restanca centenària de Camarasa, era confluència Segre-Noguera Pallaresa, era minicentrau idroelectrica d'Alòs de Balaguer, es estretes palanques metalfiques peth dessus deth barratge, era serrada Carbonera, eth famós pònt penjant, eth guardader dera Penalta, es contrafòrts dera Serrada deth Montsec de Meià e eth dòma de Sant Mamet, son quauqu'uns des cornèrs que podem trobar en aguesta rota de paisatge carstic, damb arròques calcàries erosionades pera aciditat dera aigua ath long de milions d'ans.

Tot aquerò, amassa damb es diferents espècies animals e era vegetacion abundanta, an hèt der estret de Mu un espaci protegit de fòrça interès naturau. Cau dèder que damb ua visita non n'í a pas pro, pr'amor qu'en cada sason mude eth sòn paisatge ensarrat, suggestiu e poderós.

65 Anys de
reconeixement
a l'excel·lència
natural

PARC NACIONAL D'AIGÜESTORTES I ESTANY DE SANT MAURICI

La joia de la corona del nostre patrimoni natural compleix aquest 2020 seixanta-cinc anys de la seva distinció com a Parc Nacional. El paratge d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici aconseguia el 1955 un segell que distingia l'excel·lència en la conservació de la biodiversitat d'aquest espai i que va permetre que tot el món conegués aquest indret natural únic. Desenes de milers de persones arriben cada any al parc per poder gaudir dels seus paisatges infinits i de gran bellesa, de les dues-centes espècies de fauna que hi habiten i de la gran varietat de flora que ens captiva. Amb tots aquests atractius, el Parc Nacional s'ha anat consolidant com un dels principals pols turístics de les Terres de Lleida, el Pirineu i Aran és també, juntament amb l'esquí, el principal element de dinamització econòmica de l'Alta Ribagorça, el Pallars Sobirà, la Val d'Aran i el Pallars Jussà.

Text: Xavier Rodríguez

Fotos: ASPID, Joel Ripoll-Arxiu Turisme Pallars Sobirà, Jordi Adrià, Patronat de Turisme, Roger Rovira

El parc és l'àrea dels Pirineus que concentra més estanys; supera els dos-cents. Alguns d'ells són basses temporals que poden assecar-se en acabar l'estiu i el desgel.

Vint-i-u d'octubre de 1955. Aquell dia, ara fa ja seixanta-cinc anys, el Boletín Oficial del Estado feia oficial el reconeixement de Parc Nacional “a los parajes denominados Aguas Tortas y Lago de San Mauricio”. Va ser el cinquè espai natural de tot l'Estat a rebre aquesta distinció, sota l'empareda de la llei de Parcs Nacionals de 1916, i el segon del Pirineu després del d'Ordesa i Monte Perdido. El decret que establia la seva creació argumenta que en aquest paratge “existeixen llocs d'excel·lencial bellesa” on la naturalesa ofereix “múltiples llacs” com els de Sant Maurici, Ratera o Llebreta i també “bosquets de pins situats a altures de més de dos mil metres”.

El Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici emprenia així una història que el 2020 arriba als seixanta-cinc anys de protecció i evolució

En els seus orígens, el parc disposava d'unes deu mil hectàrees i la propietat de la major part de la seva superfície era privada, cosa que va permetre l'explotació forestal de la zona fins al 1975. De fet, fins al mes de març del 1988 no es va aprovar la llei de reclassificació del parc, que va establir un règim jurídic per preservar l'espai de totes

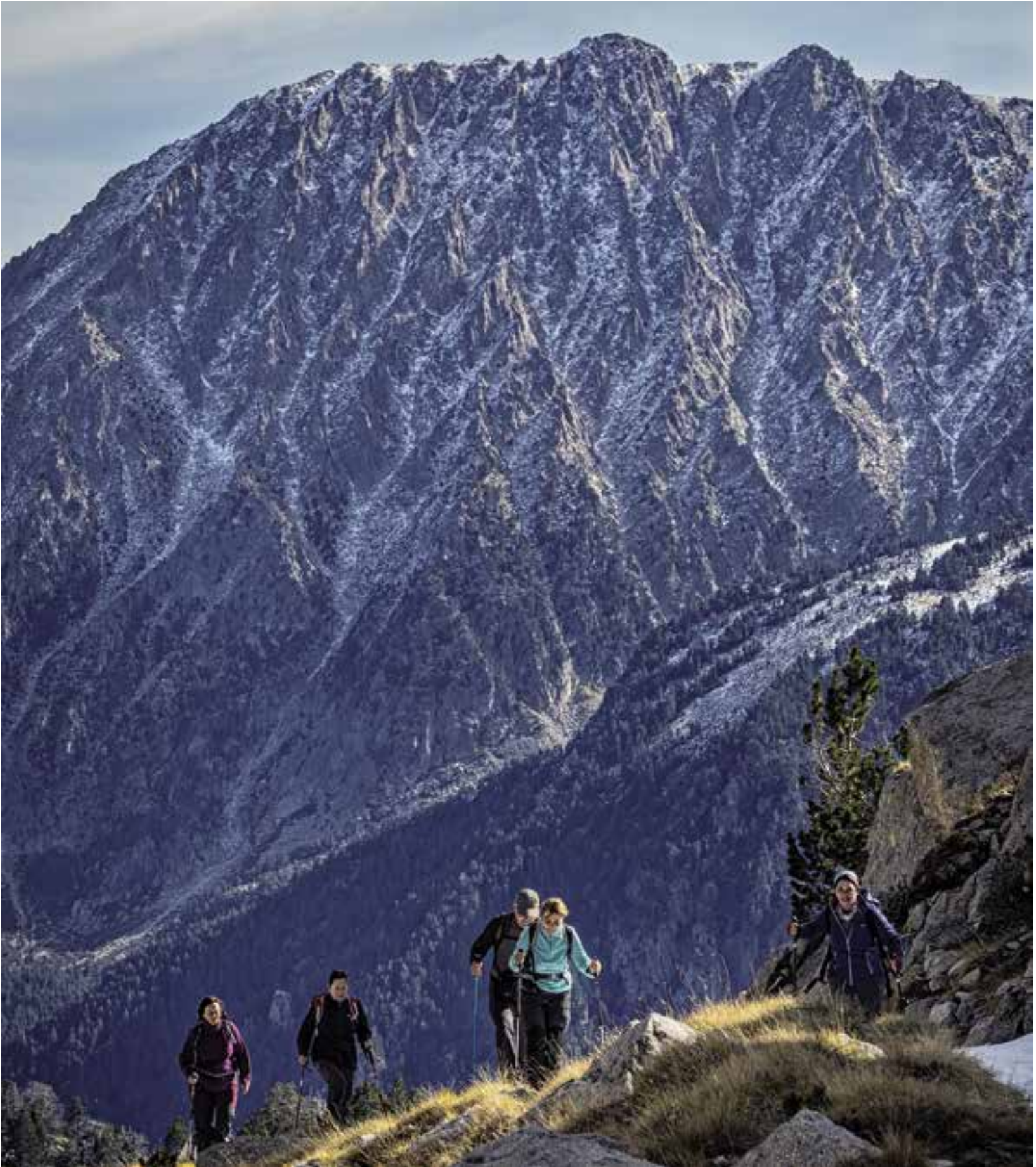
aquelles intervencions que poguessin alterar la fisonomia, la integritat i l'evolució dels seus sistemes naturals. Uns anys més tard, el 1996, el parc va créixer fins a les 14.119 hectàrees, que es reparteixen entre els termes municipals de la Vall de Boí i Espot. A aquestes s'hi han de sumar altres 26.733 de la zona perifèrica a Vilaller, Vielha, Naut Aran, Alt Àneu, Esterri d'Àneu, la Guingueta d'Àneu, Sort i la Torre de Capdella.

La directora d'Aigüestortes, Mercè Aniz, explica que el 1955 “les zones que hi havia al voltant del parc estaven molt aïllades” i “hi havia un turisme incipient”. Per aquest motiu, “amb la declaració com a Parc Nacional és quan es comença a donar a conèixer al públic en general tot aquest entorn”. Des d'aleshores, amb Aigüestortes al capdavant com la joia de la corona, les comarques de Lleida s'han convertit en un dels referents del turisme de naturalesa arreu del món. Aquest paratge rep cada any milers de visitants, que arriben per veure i recórrer els paisatges nevats a l'hivern, sentir les olors a la primavera, escoltar l'aigua rugir a l'estiu i observar els colors de les muntanyes a la tardor. Malgrat la pandèmia del coronavirus, el Parc Nacional ha rebut força visitants, que van omplir el Pirineu durant els mesos d'estiu. L'aposta pel turisme de proximitat a causa de les mesures imposades per la

crisi sanitària ha fet que lleidatans, catalans i espanyols descobreixin (o, en alguns casos, redescobreixin) una de les zones naturals més espectaculars de tot el Pirineu, amb tresors naturals i paisatgístics que s'amaguen entre els cims i les valls del Pallars Sobirà, l'Alta Ribagorça, el Pallars Jussà i la Val d'Aran.

Tot i la gran varietat de paisatges que ofereix el parc, el que uneix tota aquesta diversitat és l'aigua, que és també la que dona nom a aquest espai natural. L'aigua recorre tot el parc, saltant les muntanyes en forma de cascada, calmada i tranquil·la en els llacs i travessant les valls en el cas dels rius. Tot el paratge està banyat per aquestes aigües tortes que condueixen els visitants a conèixer les comarques de muntanya en el seu estat més pur. Així mateix, el parc és l'àrea dels Pirineus que concentra més estanys. En són més de dos-cents, tot i que només uns cent cinquanta són estanys en el sentit estricte de la paraula, mentre que altres són basses temporals que poden assecar-se en acabar l'estiu i el desgel.

Aquest Parc Nacional únic, que recull l'essència del Pirineu més verge i salvatge, també es caracteritza per la gran diferència d'altitud entre les parts més altes, situades a més de 3.000 metres, i les més baixes, a 1.383 metres. Aquesta

El Parc Nacional recull l'essència del Pirineu més verge i salvatge, amb altituds que van dels més de 3.000 metres als 1.383 metres, a les zones més baixes.

és també la que determina la vegetació. Per tant, els visitants i estudiosos poden trobar-se amb prats de pastura, boscos de roures o de pi roig, avets, boscos de pi negre i, fins i tot, flors alpines a les cotes més elevades. De la mateixa manera, els aficionats a la fauna poden observar unes dues-centes espècies diferents de vertebrats, entre les quals destaquen isards,

cabirols, trencaossos, perdius blanques, voltors, galls fers o escurçons pirinencs.

El gran valor del parc també rau en tot el patrimoni cultural i les tradicions, que li donen encara més personalitat. Les esglésies romàniques de la Vall de Boí, les pintures de Sant Pere del Burgal d'Escaló, la gastronomia, les festes del foc... Tots

aquests elements ajuden a donar context a un dels elements indispensables per conèixer la història i la idiosincràsia del Pirineu, on el Parc Nacional d'Aigüestortes té un paper molt rellevant com a reserva de la seva biodiversitat i patrimoni natural i també serveix com a porta d'entrada a tot un món de paisatges infinits de cims, valls i aigua i de tradicions per descobrir i gaudir.

Un patrimoni cultural de prestigi internacional

Els municipis que formen part del parc acullen també un patrimoni cultural de gran valor que ostenta diverses distincions de la UNESCO. Així, a la Vall de Boí es poden visitar les nou esglésies romàniques que des de l'any 2000 són Patrimoni de la Humanitat. La més icònica és la de Sant Climent de Taüll, que ofereix un mapping per conèixer una de les principals obres d'aquesta etapa artística. Les festes del foc del solstici d'estiu, amb les falles com a màxim exponent, també van ser declarades el 2015 com a Patrimoni Immaterial de la Humanitat per la UNESCO. Per la seva banda, la Val d'Aran va aconseguir el 2014 el segell de Biosphere Destination (avalat també per la UNESCO), que reconeix la sostenibilitat ambiental d'un territori i que la Diputació de Lleida vol aconseguir per al conjunt de la demarcació.

A la Vall de Boí cal aprofitar la visita al parc i veure les nou esglésies romàniques de la Vall de Boí, Patrimoni de la Humanitat.

Però el patrimoni d'Aigüestortes no és només terrenal. I és que el cel és un dels seus infinits atractius i ostenta un reconeixement mundial que li va atorgar la Fundació Starlight (que té l'aval de la UNESCO) l'any 2018. Així, el parc i la seva zona perifèrica van ser distingits com a reserva i destinació Starlight, un segell que avala la qualitat del cel nocturn per a l'observació de les estrelles i les constel·lacions. El parc forma part, doncs, de la Lleida que brilla en la foscor, juntament amb el Montsec, que va aconseguir aquest segell l'any 2013 i és ja tot un referent astronòmic. L'acampada al Parc Nacional és prohibida i, per això, tots aquells qui vulguin gaudir d'aquest espectacle nocturn ho podran

fer participant en alguna de les activitats que es programin o allotjant-se en un dels refugis que hi ha dins l'àmbit del parc. En relació amb aquest segell, Mercè Aniz destaca que dona una oportunitat al territori "de tenir activitats que es poden fer al llarg de l'any i que poden anar variant". Per aquest motiu, amb el reconeixement Starlight s'obre la porta a un àmbit nou: el turisme astronòmic, que atreu experts i aficionats a l'observació del cel. Així mateix, també pot permetre la tan anhelada desestacionalització del turisme a la zona, un dels objectius del sector a la demarcació de Lleida per aconseguir mantenir el nivell de visitants en èpoques que habitualment registren una ocupació més baixa.

Aprofitant aquesta certificació, s'han anat creant nous espais i equipaments per difondre aquest patrimoni celestial i ajudar a la divulgació astronòmica. En aquest sentit, l'estació d'esquí d'Espot va estrenar la passada temporada d'hivern el primer mirador, amb un plafó informatiu. Com a activitat d'après-ski, també s'oferia la possibilitat de fer una excursió en una màquina trepitjaneu fins a les cotes altes per poder observar després les estrelles.

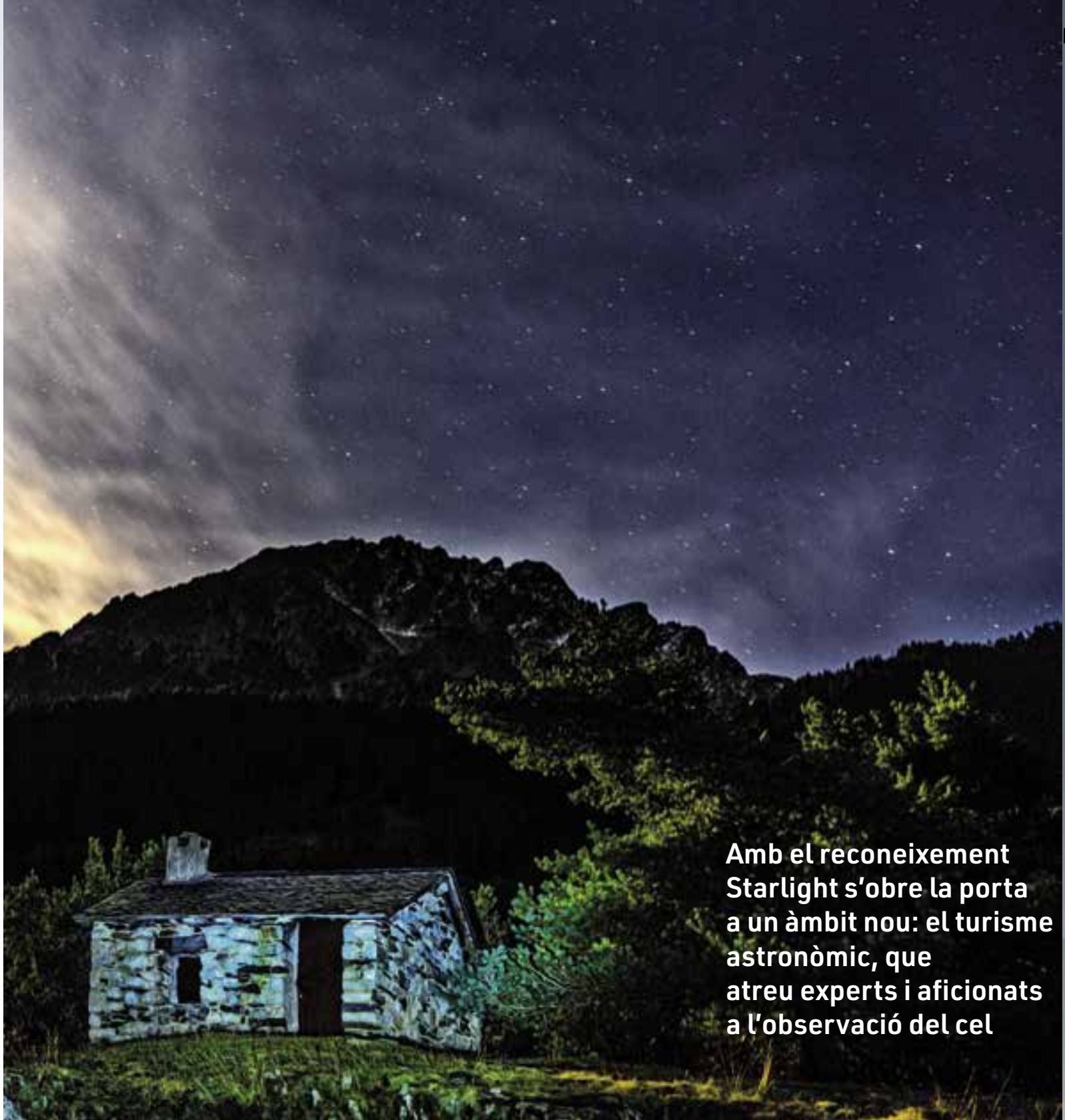
Per la seva banda, l'Ajuntament de Vilaller va estrenar a l'estiu un altre mirador, a la part més alta del municipi, on després d'introduir el dia, el mes i l'hora de l'observació s'indica les

constel·lacions que es poden veure. Així mateix, el consistori de la Vall de Boí disposa del seu propi mirador Starlight, estrenat fa només uns mesos al costat de l'ermita de Sant Quirc de Durro, que és també un dels llocs amb menys contaminació lumínica i ofereix unes vistes espectaculars de la vall.

A aquest reconeixement se li suma la declaració el 2019 del parc i la seva zona perifèrica com a zona d'especial protecció de la qualitat acústica per part de la Generalitat. Aquest és l'espai més gran de Catalunya que disposa d'aquest segell. I és que a Aigüestortes es pot gaudir d'experiències sensorials com per exemple el

cant del gall fer, tot i que també l'espectacle que ofereix el so de l'aigua creuant les valls o saltant per les muntanyes és tot un món per als sentits. Aquesta nova distinció per al paratge més important de la demarcació, que només tenen altres tres espais a Catalunya, ofereix protecció jurídica envers la contaminació acústica. Així, tant el segell Starlight com el que protegeix la qualitat acústica reforcen la qualitat ambiental del que és l'espai natural més espectacular de les comarques de Lleida i tot un referent mediambiental. A més a més, el parc també està inclòs en el Conveni Ramsar de protecció de zones humides d'àmbit mundial.

A més d'atreure turistes, també són molts els experts que viatgen al parc per estudiar la fauna i la flora d'aquest espai de primer ordre. Aniz destaca que durant l'any s'atorguen uns noranta permisos d'investigació. En aquesta línia, assenyalava que les persones que es dediquen a la recerca "venen sobretot d'universitats", principalment del territori espanyol, però també n'arriben des d'altres països com Suïssa o Alemanya, ja que poden comparar Aigüestortes "amb sistemes alpins del centre d'Europa". Aquests estudis, segons Aniz, estan relacionats amb els sistemes aquàtics i d'alta muntanya, tot i que també es fan seguiments de fauna o anàlisis de la vegetació de les glaceres.

L'espectacle de l'Univers és increïble des de qualsevol indret elevat del Parc Nacional.

Amb el reconeixement Starlight s'obre la porta a un àmbit nou: el turisme astronòmic, que atreu experts i aficionats a l'observació del cel

Un parc per a tothom

Les persones amb mobilitat reduïda també poden gaudir de les meravelles del parc gràcies a recorreguts adaptats. A la imatge inferior, usuaris d'ASPID.

Tot i que l'accés al Parc Nacional d'Aigüestortes amb cotxes particulars està restringit, s'hi permet l'entrada de vehicles de persones amb mobilitat reduïda, sempre presentant la corresponent acreditació. De la mateixa manera, alguns dels espais més emblemàtics ofereixen recorreguts adaptats i accessibles a tothom. Així, el parc disposa de cartells en braille, maquetes tàctils i lavabos adaptats perquè totes les persones puguin gaudir d'aquest entorn màgic. En aquest sentit, hi ha diverses rutes que és possible fer amb cadires de rodes, entre les quals es troba la del planell d'Aigüestortes o la passarel·la de Sant Maurici, que dona a la vora de l'estany del mateix nom i que és el lloc més emblemàtic i immortalitzat dins de tot l'àmbit del parc.

Refugi de Josep Maria Blanc (foto superior). A sota, un dels taxis del parc, i a la dreta, imatge d'una família gaudint d'un picnic en plena natura.

Per poder entrar a contemplar l'espectacle que la naturalesa ofereix a Aigüestortes, els visitants poden accedir-hi amb taxi des de Boí o des d'Espot, les dues principals entrades al Parc Nacional, i amb els de la zona d'influència. Així mateix, els vehicles particulars s'han d'estacionar a les zones habilitades com a aparcament perquè la seva entrada al parc està limitada. Des d'allà, els turistes poden seguir el seu recorregut a peu. Per entrar a l'espai natural, també hi ha l'opció de fer-ho amb el Bus del Parc, que circula per fora d'Aigüestortes, uneix les dues entrades de Boí i Espot i enllaça el tren de la Pobla amb el telefèric de la Vall Fosca. Aquest darrer és un altre dels atractius turístics d'Aigüestortes i funciona durant els mesos d'estiu. En menys d'un quart d'hora salva un desnivell d'uns quatre-cents

metres i durant el recorregut els visitants poden gaudir del paisatge d'aquesta zona perifèrica del parc. Tot això, juntament amb l'encant històric del telefèric, fa que aquesta sigui una de les opcions preferides pels turistes per accedir a Aigüestortes.

També al municipi de la Torre de Capdella, la Generalitat projecta ara recuperar l'antic carrilet. Aquesta infraestructura, que actualment està en desús i s'ha transformat en una via excursionista, es va habilitar l'any 1911 per transportar material per a les obres de la Central Hidroelèctrica de Capdella. Així mateix, en aquesta localitat del Pallars Jussà es vol habilitar un nou centre de visitants d'Aigüestortes a la Casa Matter, que acollirà una exposició sobre els valors del cel

nocturn i el patrimoni. Així, es donarà difusió al valor astronòmic del Parc Nacional, aprofitant el segell Starlight de la zona. A més a més, aquest centre se sumaria a les actuals cases del parc, que es troben a Boí i a Espot, i als centres d'informació ubicats a Llessui, a Senet i a Estany Gento.

Mig milió de visitants cada any i un patrimoni cultural de gran valor

El Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici rep aproximadament mig milió de visitants cada any. El 2019, van ser 560.273 les persones que van recórrer la joia del patrimoni natural del Pirineu. Aquesta xifra podria ser inferior aquest 2020. Això és degut al fet que durant el confinament dur no va poder rebre turistes, tot i que els mesos d'estiu milers de persones han pogut gaudir del parc. De fet, al mes de juliol les visites van augmentar un 10%, mentre que a l'agost l'increment va ser del 31%. A tall d'exemple, un dia de l'estiu passat van arribar a transitar gairebé 2.000 persones per Colomers, segons les dades de la Generalitat de Catalunya. Aquesta situació es va donar a tots els parcs naturals del territori. La directora, Mercè Aniz, explica que "el cor del parc no ha patit gaire". En canvi, "hi havia molta concentració de vehicles a la zona de Cavallers i els pobles de la Vall de Boí i Espot estaven saturats de cotxes". Així mateix, punts com l'accés a Colomers van estar "hipercol·lapsats". En aquest sentit, Aniz assegura que fins a la segona quinzena de juliol no van començar a treballar amb una "certa normalitat". La directora apunta que "el perfil del visitant ha canviat molt aquest estiu" i ha passat d'un turista més vinculat amb la muntanya a un altre "més urbanitzat", que "no venia habitualment a les zones de muntanya i les ha conegut enguany". Així, aquest espai és també un dels principals motors de la zona i ajuda a crear llocs de treball vinculats amb el sector turístic, que van des de guies fins a allotjaments. El sector de l'esquí també fa un gran paper en aquest sentit durant els mesos d'hivern, amb les estacions de Baqueira Beret, Boí Taüll, Espot i Port Ainé. Aquests complexos generen milers de llocs de treball directes i altres tants d'indirectes en sectors com l'hostaleria.

Aproximadament mig milió de persones visiten cada any el Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici. Ho fan des d'arreu del món, ja que al voltant d'un 20% dels turistes són estrangers. Així, anglesos, francesos, holandesos, portuguesos i fins i tot israelians viatgen fins al Pirineu per conèixer de primera mà aquest espai natural per veure el que és un paisatge en el seu estat més pur. De fet, els turistes que arriben des d'Israel són dels que més s'atenen a les oficines del parc. Aquest 2020, a causa de la crisi sanitària provocada pel coronavirus, el nombre d'estrangers que han visitat el parc ha disminuït dràsticament, tot i que Aniz assegura que han rebut uns quants francesos, que és també el principal mercat internacional per al conjunt de les comarques de Lleida per la proximitat entre ambdós territoris. No obstant això, la gran majoria de les persones que arriben a aquest paratge tan singular són catalans. Tots aquests turistes van a Aigüestortes a veure els paisatges, a observar la gran varietat de flora i de fauna o a fer excursions per alguna de les rutes habilitades.

I és que Aigüestortes és el paradís per excel·lència per als amants de l'excursionisme justament per aquesta gran varietat de recorreguts que ofereix i que s'adapten a tots els públics i gustos.

Les sortides que es poden fer pel Parc Nacional són inesgotables. Des d'agafar el taxi a Espot i arribar fàcilment a l'estany de Sant Maurici fins als recorreguts més exigents com els de la Carros de Foc

A més de poder fer rutes per lliure, hi ha la possibilitat de fer-ho amb guies, la qual cosa ajuda a gaudir encara més de les visites perquè permet conèixer encara més aquest entorn natural incomparable.

Entre les rutes més populars per l'interior del parc, trobem la que surt des del planell

d'Aigüestortes (una plana a la Vall de Boí entre el planell de Sant Esperit i el planell de la Molina), passa per l'estany Llong i arriba al Redó. Aquesta excursió permet veure dos dels llacs més famosos del parc i no és pas complicada. Arribar al planell d'Aigüestortes és ben senzill, ja que es pot fer amb els taxis del parc o bé a peu. També des de Boí es pot arribar a l'estany de Llebre, d'origen glacial i que és un altre dels emblemes del parc, seguint el curs del riu Sant Nicolau.

Des de les Valls d'Àneu, un altre dels recorreguts més famosos és el que permet descobrir les Agulles d'Amitges i anar observant els canvis en el paisatge a mesura que es va guanyant altitud. Aquesta és una ruta que parteix de l'estany de Sant Maurici i passa també per la cascada i l'estany de Ratera.

Les famoses agulles dels Encantats estan situades a la muntanya del sud del llac de Sant Maurici. El Petit Encantat té 2.734,3 m d'altitud i el Gran Encantat, 2.748,7 m.

Visitar l'Ecomuseu de les Valls d'Àneu o Sant Pere del Burgal són dues propostes culturals molt recomanables al voltant del parc.

Veure daines, cabirols i isards per la zona és molt habitual.

La llegenda dels Encantats

Un espai amb tanta personalitat com el Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici no es podria entendre sense una de les històries que expliquen l'origen d'un dels seus indrets més emblemàtics i també el més fotografiat pels turistes. Així, diu la llegenda que a Espot hi havia dos caçadors que van fugir d'una missa a l'ermita de Sant Maurici per ser els primers a caçar l'isard i van ser maleïts i petrificats. Des de llavors, aquests dos caçadors, convertits en dues enormes estàtues de pedra, vigilen des de les altures l'estany de Sant Maurici, la postal més característica d'aquest espai natural.

Un altre dels llocs més singulars d'Aigüestortes és el circ de Colomers, que presenta la concentració més gran d'estanys de tot el Pirineu, ja que n'hi ha una cinquantena. N'hi ha de totes les mides i formes i fan les delícies de tot aquell qui s'apropa a aquesta zona a gaudir d'un espai únic en tota la serralada. Una de les formes d'accedir-hi és des de Salardú, a la Val d'Aran, fins a l'aparcament dels Banhs de Tredòs i des d'allà es pot continuar a peu fins a l'encreuament de Colomers. No obstant això, durant els mesos d'estiu hi ha un servei de transport fins a aquest punt. En aquest circ hi ha també un refugi, de manera que els senderistes es poden allotjar en aquest establiment per gaudir encara més d'aquest espai singular.

Propostes al voltant del parc

Al Parc Nacional d'Aigüestortes i els seus voltants no tot és flora, fauna i paisatge. Aquells qui vulguin conèixer com era antigament la vida al Pallars poden visitar l'Ecomuseu de les Valls d'Àneu, que té la seva seu a Casa Gassia d'Esterri. Un dels personatges més famosos és l'Esperanceta, que s'encarrega de les visites teatralitzades i explica als visitants i curiosos el modus vivendi dels pallaresos. En aquesta vall també es pot visitar Sant Pere del Burgal, on hi ha la reproducció de les pintures murals atribuïdes al Mestre de Pedret (les originals són al Museu Nacional d'Art de Catalunya) o els búnquers de la Guingueta d'Àneu.

A Llessui hi trobem l'Ecomuseu dels Pastors de la Vall d'Àssua, que permet descobrir com era tradicionalment la vida dels pastors. Entre les propostes culturals més populars també hi ha el Concurs de Gossos d'Atura que té lloc als prats de la Coma de Llavorsí i cada any aplega milers d'aficionats i curiosos. A més a més, també cal destacar la gran quantitat i varietat de fires i festes tradicionals de les comarques del Pirineu, que apropen els visitants als productes del territori, des del formatge fins a la girella. A la Val d'Aran, els turistes poden conèixer un territori singular on es poden trobar altres paratges naturals de gran bellesa com l'Artiga de Lin i esglésies romàniques de primer nivell. Aran ofereix, doncs, tota una nova cultura per descobrir a les lleres de la Garona.

A la Val d'Aran, una passejada per l'Artiga de Lin no té preu

Ecomuseu dels Pastors de la Vall d'Àssua, a Llessui.

El Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici és, doncs, un far mediambiental, amb una àmplia varietat de flora, fauna i paisatges. És també un referent en la conservació de la biodiversitat i en la preservació de la vida natural en tots els àmbits. Així mateix, la cultura i les tradicions hi tenen també un paper molt rellevant a l'hora de comprendre la seva importància i idiosincràsia. Per tots aquests motius, aquest parc, situat entre cims i valls del Pirineu, és un dels principals atractius turístics de les comarques de Lleida, que basen la seva oferta en un patrimoni natural de primer ordre i també en la sostenibilitat. Aquests elements han fet que les comarques de

muntanya visquessin l'estiu passat una de les seves millors temporades, ja que la crisi sanitària del coronavirus va fer que els turistes optessin per espais oberts i fugissin de les massificacions de les grans ciutats. Amb el segell Starlight, tant els responsables del Parc Nacional com els seus visitants han tornat a posar la vista al cel. D'aquesta manera, la posada en valor del patrimoni astronòmic del paratge obre les portes a noves ofertes turístiques per complementar un espai natural que és un referent arreu del món i ajudar a desestacionalitzar l'oferta d'aquesta zona tan emblemàtica de les comarques de muntanya de Lleida.

Més informació:

Casa del Parc de Boí:
Tel. 973 69 61 89

Casa del Parc d'Espot:
Tel. 973 62 40 36

Informació sobre el Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici:
<http://parcsnaturals.gencat.cat/ca/aiguestortes>

Parque Nacional de Aigüestortes i Estany de Sant Maurici: 65 años de reconocimiento a la excelencia natural

El Parque Nacional de Aigüestortes i Estany de Sant Maurici cumplió el año pasado 65 años de su distinción por la excelencia en la conservación de su biodiversidad. Desde entonces, con este extraordinario paraje al frente como la joya de la corona, las comarcas de Lleida se han convertido en uno de los referentes del turismo de naturaleza en todo el mundo.

A pesar de la gran variedad de paisajes que ofrece el parque, lo que une toda esta diversidad es el agua, que es también la que da nombre a este espacio natural. Entre sus numerosos atractivos cabe destacar su variada vegetación, determinada por la gran diferencia de altitud entre las partes más altas y las más bajas, y las más de doscientas especies diferentes de vertebrados. Por otra parte, el gran valor del parque también radica en todo el patrimonio cultural y las tradiciones, que cuentan con varias distinciones de la UNESCO. Además, el cielo del parque cuenta con el reconocimiento de Reserva y Destino Starlight (con el aval de la UNESCO). Y, por último, hay que destacar que tanto el parque como su zona periférica fueron declarados zona de especial protección de la calidad acústica por parte de la Generalitat de Catalunya.

Por todos estos motivos, Aigüestortes, situado entre cumbres y valles del Pirineo, es uno de los principales atractivos turísticos de las comarcas de Lleida, que basan su oferta en un patrimonio natural de primer orden, referente en la conservación de la biodiversidad y en la preservación de la vida natural a todos los niveles, y también en la sostenibilidad.

The Aigüestortes i Estany de Sant Maurici National Park: 65 years of recognition of natural excellence

Last year, the Aigüestortes i Estany de Sant Maurici National Park celebrated the 65th anniversary of its recognition for excellence in the conservation of its biodiversity. Since gaining this status, this outstanding location has remained at the forefront, as the jewel in the crown, while the comarques (local districts) of Lleida have become one of the world's leading references for nature tourism.

Despite the great variety of landscapes that the park offers, what unites all of its diversity is water; this is also what gives this natural space its name. Amongst its numerous attractions, it is relevant to highlight its highly varied vegetation, which is the result of the significant difference in altitude between its highest and lowest parts, and the fact that it is home to more than two hundred different species of vertebrates. The tremendous value of the park also stems from all of its cultural heritage and traditions, which have also received several distinctions from UNESCO. On top of this, the park's skies have received recognition from UNESCO as forming part of a Starlight Reserve and Starlight Destination. Finally, it is important to emphasize that both the park and its periphery have been declared a zone of special acoustic protection by the Generalitat de Catalunya.

For all of these reasons, Aigüestortes, which nestles between the peaks and valleys of the Pyrenees, is one of the main tourist attractions in the comarques (local districts) of Lleida. It is a gem within an area that bases its tourism offer on a natural patrimony of the highest order and which is a reference point for the conservation of biodiversity, the preservation of natural life at all levels, and also sustainability.

Parc national d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici: 65 ans de reconnaissance de l'excellence naturelle

L'année dernière, le Parc national d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici (Lac Saint-Maurice) a fêté les 65 ans de sa distinction pour l'excellence dans la conservation de sa biodiversité. Depuis lors, avec ce site extraordinaire en tant que joyau de la couronne, la région de Lleida s'est imposée parmi les références du tourisme de nature dans le monde entier.

Malgré la grande variété des paysages qu'offre le Parc, c'est l'eau qui unit toute cette diversité et qui donne aussi son nom à cet espace naturel. Parmi ses nombreux atouts, il convient de mentionner sa végétation variée, déterminée par la grande différence d'altitude entre la partie la plus haute et la plus basse et les plus de deux cents espèces différentes de vertébrés. Par ailleurs, la grande valeur du Parc réside également dans son patrimoine culturel et ses traditions, qui ont reçu plusieurs distinctions de l'UNESCO. En outre, le ciel du Parc est reconnu comme Réserve et destination Starlight (avec l'aval de l'Unesco). Enfin, il convient de souligner que le Parc et sa zone périphérique ont été déclarés zone de protection spéciale de la qualité acoustique par la Generalitat de Catalunya (Gouvernement autonome de Catalogne).

Pour toutes ces raisons, niché entre sommets et vallées des Pyrénées, Aigüestortes est l'un des principaux attraits touristiques de la région de Lleida, dont les atouts reposent sur un patrimoine naturel de premier ordre qui sert de référence en matière de conservation de la biodiversité et de préservation de la vie naturelle à tous les niveaux, ainsi que sur la durabilité.

Parc Nacionau d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici: 65 ans de reconeishença ara excel·lència naturau

Eth Parc Nacionau d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici hec est 'an passat 65 ans dera sua distincion pera excel·lència ena conservacion dera sua biodiversitat. D'alavetz ençà, damb aquest endret extraordinari ath capdauant com era jòia dera corona, es comarques de Lleida an vengut ua des referències deth torisme de natura en tot eth mon.

Maugrat era grana varietat de paisatges qu'aufrís eth parc, çò qu'amasse tota aquesta diversitat qu'ei era aigua, que tanben ei era que da nòm ad aguest espaci naturau. Entre essòns nombrosi atractius, cau remarcar era sua vegetacion variada, determinada pera grana diferència d'altitud entre es parts mès nautes e es mès baixes e es mès de dues centes espècies diferentes de vertebradi. De un aute costat, eth gran valor deth parc tanben se tròbe en tot eth patrimonì culturau e es tradicions, qu'an recebut quauques distincions dera Unesco. Ath delà, eth cèu deth parca era reconeishença de resèrva e destinacion Starlight (damb era garantia dera Unesco). E, tà acabar, cau remarcar que tant eth parc com era sua zòna periferica sigueren declaradi zòna d'especiàu proteccion dera qualitat acostica pera Generalitat de Catalonha.

Per toti aguesti motius, Aigüestortes, situat entre montanhes e vals deth Pirenèu, ei un des atractius toristics principaus des comarques de Lleida, que basen era sua auferça en un patrimonì naturau de prumèr nivèu, referència ena conservacion dera biodiversitat e ena preservacion dera vida naturau en toti es nivèus, e tanben en desvolopament durable.

Oficines de Turisme

CONSELLS COMARCALS

Consell Comarcal de l'Alt Urgell
Pg. Joan Brudieu, 15
25700 la Seu d'Urgell
Tel. 973 35 31 12
turisme@alturgell.ddl.net
alturgell.cat

Consell Comarcal de l'Alta Ribagorça
Av. de Victoriano Muñoz, 48
25520 el Pont de Suert
Tel. 973 69 03 53
consell@ccar.ddl.net
pturisme@ccar.ddl.net
altaribagorça.cat

Consell Comarcal de la Cerdanya
Pl. del Rec, 5
17520 Puigcerdà
Tel. 972 88 48 84
recepcio@cerdanya.org
cerdanya.cat

Consell Comarcal de les Garrigues
Av. Francesc Macià, 54
25400 les Borges Blanques
Tel. 973 14 26 58
consell@garrigues.cat
ccgarrigues.com

Consell Comarcal de la Noguera
Plaça de la Unió Catalanista, 1
25600 Balaguer
Tel. 973 44 89 33
consell@ccnoquera.cat
montsec.cat

Consell Comarcal del Pallars Jussà
C. Soldevila, 18 (casa Sullà)
25620 Tremp
Tel. 973 65 01 87
turisme@pallarsjussa.cat
pallarsjussa.net

Consell Comarcal del Pallars Sobirà
C. del Mig, 9
25560 Sort
Tel. 973 62 10 02
turisme@pallarssobira.cat
turisme.pallarssobira.cat

Consell Comarcal del Pla d'Urgell
C. Prat de la Riba, 1
Edif. Can Niubó
25230 Mollerussa
Tel. 973 71 13 13
consell@plaurgell.cat
plaurgell.cat

Consell Comarcal de la Segarra
Pg. Jaume Balmes, 3
25200 Cervera
Tel. 973 53 13 00
consell@ccsegarra.cat
ccsegarra.cat
lasegarra.org

Consell Comarcal del Segrià
C. Canyeret, 12
25007 Lleida
Tel. 973 05 48 00
turisme@segria.cat
segria.cat

Consell Comarcal del Solsonès
C. Dominics, 14
(Pl. del Consell Comarcal)
25280 Solsona
Tel. 973 48 20 03
consell@elsolsones.cat
solsones.ddl.net

Consell Comarcal de l'Urgell
C. Agoders, 16
25300 Tàrrrega
Tel. 973 50 07 07
turisme@urgell.cat
urgell.cat
turismeurgell.cat
larutadelcister.info

Conselh Generau d'Aran
Pg. dera Libertat, 16
25530 Vielha
Tel. 973 64 18 01
conselharan.org

OFICINES DE TURISME

Agramunt
Of. Municipal de Turisme d'Agramunt
Pl. del Pou, s/n
25310 Agramunt
Tel. 973 39 10 89
turisme@agramunt.cat
agramunt.cat

Alguaire
Of. Turisme Aeroport de Lleida-Alguaire
Tel. 973 03 27 44

Alinyà
La Rectoria d'Alinyà
Plaça del Ball Pla
25794 Alinyà
Tel. 608 05 56 66
info@alinyamuntanya.cat
alinyamuntanya.cat

Arbeca
Espai Cèsar Martinell - Cooperativa del Camp
C. Lleida, 32
25140 Arbeca
Tel. 973 16 01 82 / 973 16 00 08
turismearbeca206@arbequina.coop
arbeca.cat

Arties
Of. Turisme de la Val d'Aran (Només oberta primavera i estiu)
C. dera Mòla, s/n - 25599 Arties
o.s.torisme@aran.org
visitvaldaran.com

Balaguer
Pl. Comtes d'Urgell, 5
25600 Balaguer
Tel. 973 44 51 94 / 973 44 66 06
turisme@balaguer.cat
balaguer.cat

Baronia de Rialb, la
C. Monestir, 1
25747 Gualter, la Baronia de Rialb
Tel. 973 46 02 34
turisme@baroniarialb.cat
baroniarialb.cat

Barruera
Patronat de la Vall de Boí
Pg. Sant Feliu, 43 - 25527 Barruera
Tel. 973 69 40 00
vallboi@vallboi.com
vallboi.com

Bellpuig
Of. Municipal de Turisme de Bellpuig
Pl. Sant Roc, 23 - 25250 Bellpuig
Tel. 973 32 05 36 / 973 32 04 08
oficinaturisme@bellpuig.cat
bellpuig.cat
Punt d'Informació del Convent de Sant Bartomeu
Ctra. Belianes, s/n
25250 Bellpuig
Tel. 973 32 02 92
bellpuig.cultura@gencat.cat
bellpuig.cat

Bellver de Cerdanya
Centre d'informació, interpretació i recerca del Parc Natural del Cadí-Moixeró
C. de la Font, 5
25721 Talló (Bellver de Cerdanya)
Tel. 973 51 08 02
centredetallo@bellver.org
bellver.org
bellverecoturismecerdanya.cat

Borges Blanques, les
Cons. Com. de les Garrigues
Av. Francesc Macià, 54
25400 les Borges Blanques
Tel. 973 14 26 58
turisme@garrigues.cat
turismegarrigues.com

Oficina Comarcal i Local de Turisme Espai Macià
Pl. Ramon Arqués, 5
25400 les Borges Blanques
Tel. 973 14 08 74
info@espaimacia.cat

Bossòst
(Només oberta primavera i estiu)
Eth Grauèr, s/n - 25550 Bossòst
Tel. 973 64 72 79
torisme@bossost.es
bossost.es

Cervera
Turisme Cervera
Av. President Macià, 78
25200 Cervera
Tel. 973 53 44 42
turisme@cerverapaeria.cat
turismecervera.cat

Oficina Comarcal de Turisme
Pg. Jaume Balmes, 3
25200 Cervera
Tel. 973 53 13 00
turisme@ccsegarra.cat
lasegarra.org

Cogul, el
Punt d'Informació "Centre d'interpretació de les pintures rupestres del Cogul"
Camí de l'Albagés, km 1
25152 el Cogul
Tel. 672 44 59 90
reservescogul.acdpc@gencat.cat
cogul.cat

Coll de Nargó
Ajuntament i Dinosfera
Pl. de l'Ajuntament
25793 Coll de Nargó
Tel. 973 38 30 48
culturaiturisme@collnargo.ddl.net
collnargo.ddl.net

Estany d'Ivars i Vila-sana
Punt d'Atenció Turístic (Zona aparcaments)
Tel. 973 71 13 13
info@estanyivarsvilasana.cat
estanyivarsvilasana.cat

Esterri d'Àneu
C. Major, 42
25580 Esterri d'Àneu
Tel. 973 62 63 45
turisme@esterrianeu.cat
vallsdaneu.org

Gerri de la Sal
Of. Tur. del Baix Pallars
Pl. Àngel Esteve, s/n
25590 Gerri de la Sal
Tel. 973 66 20 40 / 630 05 61 38
turisme@baixpallars.ddl.net
baixpallars.ddl.net

Gósol (Berguedà)
C. del Conseller Agustí Querol i Foix, s/n
25716 Gósol
Tel. 973 37 00 16 / 973 37 00 55
cmuntanya@minorisa.es
gosol.ddl.net

Granadella, la
Of. Turisme de la Granadella
Plaça de la Independència, 1
25177 la Granadella
Tel. 973 09 41 01
info@culturadeloli.cat

Guissona
C. del Tint, 2
25210 Guissona
Tel. 973 55 14 14
turisme@guissona.cat
guissona.cat
museudeguissona.cat

Isona i Conca Dellà
Punt d'informació Museu Conca Dellà
C. del Museu, 7
25650 Isona
Tel. 973 66 50 62
ofturisme@parc-cretaci.com
parc-cretaci.com

Ivars d'Urgell
Punt d'Atenció Turístic Cal Sinén
(Afores d'Ivars d'Urgell)
25260 Ivars d'Urgell
Tel. 973 71 13 13
estany@plaurgell.cat
turismeplaurgell.cat

Les
(Només oberta primavera i estiu)
Av. Sant Jaume, 39
25540 Les
Tel. 973 64 73 03
torismeles@torismeles.com
torismeles.com

Llavorsí
Punt de reforç d'estiu
Ctra. Vall de Cardós, s/n
25595 Llavorsí
Tel. 973 62 20 08
ajuntament@llavorsi.ddl.net
llavorsi.ddl.net

Lleida
Of. Tur. de Catalunya a Lleida
Pl. Edil Saturnino, 1
25007 Lleida
Tel. 973 24 88 40
ot.lleida@gencat.cat

Punt d'Informació
Turó de la Seu Vella
Edifici Canonja
25002 Lleida
Tel. 973 23 84 46
ot.lleida@gencat.cat
Turisme de Lleida
C. Major, 31 bis
25007 Lleida
Tel. 973 70 03 19
infoturisme@paeria.es
turismedelleida.cat

Llessui
Centre d'informació de Llessui
Ecomuseu dels Pastors de la Vall d'Assua
Escoles de Llessui, s/n
25567 Llessui
Tel. 973 62 17 98

Mollerussa
Oficina Turisme del Consell Comarcal del Pla d'Urgell (planta baixa Casa Canal)
Av. Jaume I, 1
25230 Mollerussa
Tel. 973 60 39 97
turisme@plaurgell.cat
turismeplaurgell.cat

Oficina Turisme del Pla d'Urgell
(Can Niubó)
C. Prat de la Riba, 1
25282 Sant Llorenç de Morunys
Tel. 973 71 13 13
turisme@plaurgell.cat
plaurgell.cat

Oliana
Av. Barcelona, 81
25790 Oliana
Tel. 973 47 03 39
turisme@oliana.cat
oliana.cat

Organyà
Pl. de les Homilies
25794 Organyà
Tel. 973 38 20 02
ajuntament@organya.cat
organya.cat

Pobla de Segur, la
Of. Tur. de la Pobla de Segur (Estació d'esports i natura del Pirineu)
Plaça del Ferrocarril
25500 la Pobla de Segur
Tel. 973 69 04 57
turisme@lapobladesegur.cat
lapobladesegur.cat

Pont de Suert, el
Patronat Comarcal de Turisme de l'Alta Ribagorça
Av. de Victoriano Muñoz, 48
25520 el Pont de Suert
Tel. 973 69 04 02
pturisme@ccar.ddl.net
turismealtaribagorca.cat

Of. Municipal de Turisme del Pont de Suert
Av. de Victoriano Muñoz, 22
25520 el Pont de Suert
Tel. 973 69 06 40 / 973 69 00 05
turisme@elpontdesuert.cat
elpontdesuert.com

Port del Comte
Estació d'Esquí
25284 la Coma i la Pedra
Tel. 973 49 23 78
ajuntament@comapedra.cat
comapedra.cat

Puigcerdà
Turisme Cerdanya
Ctra. N-260, km 179-180
17520 Puigcerdà (Girona)
Tel. 972 14 06 65
info@cerdanya.org
cerdanya.org

Salardú
Of. de Turisme de la Val d'Aran
Trav. de Balmes, 2
25598 Salardú
Tel. 973 64 51 97
o.s.torisme@aran.org
visitvaldaran.com

Riner
Of. Tur. del Santuari del Miracle
Santuari del Miracle, s/n
25290 Riner
Tel. 973 09 09 16
reserves@elmiracle.cat
elmiracle.cat

Sant Llorenç de Morunys
Oficina de Turisme
Ctra. de Berga, s/n
25282 Sant Llorenç de Morunys
Tel. 973 49 21 81
info@lavalldelord.com
lavalldelord.com

Seu d'Urgell, la
Of. Tur. de la Seu d'Urgell
C. Major, 8
25700 la Seu d'Urgell
Tel. 973 35 15 11 / 973 35 30 57
info@turismeseu.com
turismeseu.com

Turisme Alt Urgell
Pg. Joan Brudieu, 15
25700 la Seu d'Urgell
Tel. 973 35 31 12
turisme@alturgell.ddl.net
alturgell.cat

Turisme Pallars Sobirà
Camí de la Cabanera, s/n
25560 SORT
Tel. 973 621 002 - Fax. 973 621 003
www.pallarssobira.cat
otpallarssobira.wordpress.com

Solsona
Of. Tur. del Solsonès
Ctra. de Bassella, 1
25280 Solsona
Tel. 973 48 23 10
turisme@turismesolsones.com
turismesolsones.com
solsonaturisme@ajsolsona.cat
solsonaturisme.com

Sort
Of. Com. de Turisme del Pallars Sobirà
Camí de la Cabanera, s/n
25560 Sort
Tel. 973 62 10 02
turisme@pallarssobira.cat
turisme.pallarssobira.cat

Tàrrrega
Of. Com. de Turisme de l'Urgell
C. Agoders, 16
25300 Tàrrrega
Tel. 973 50 07 07
turisme@urgell.cat
turismeurgell.cat
larutadelcister.info

Tavascan
Ctra. de Tavascan, s/n
25577 Tavascan
Tel. 973 62 30 79
info@tavascan.net
tavascan.net

Torre de Capdella, la
Ajuntament de la Torre de Capdella
Punt d'Informació Turisme Vall Fosca
Pl. de l'Ajuntament, 1
25515 la Torre de Capdella
Tel. 973 66 30 01
turisme@vallfosca.net
vallfosca.net

Tremp
Epicentre. Centre de visitants del Geoparc
Pg. del Vall, 13
25620 Tremp
Tel. 973 65 34 70
oficinaturisme@pallarsjussa.cat
pallarsjussa.net

Tuixent
Ajuntament
Pl. Serra del Cadí, 1
25717 Tuixent
Tel. 973 37 00 30
museu@trementinaires.org
trementinaires.org

Utxesa
Punt d'Informació i d'Interpretació d'Utxesa
Av. Pearson, 2
25170 Torres de Segre
Tel. 973 79 63 94 / 660 61 26 15
utxesa@utxesa.org
utxesa.org

Vallbona de les Monges
Of. Municipal de Turisme de Vallbona de les Monges
C. Prat de la Riba, 6
25268 Vallbona de les Monges
Tel. 973 98 25 00
turisme@vallbonadelesmonges.cat
vallbonadelesmonges.cat

Vall de Cardós
Punt de reforç d'estiu
Camí de la Reguera, s/n
25570 Ribera de Cardós
Tel. 973 62 31 22
ajuntament@vallcardos.ddl.net
valldecardos.cat

Verdú
Of. Municipal de Turisme
Pl. Bisbe Comelles, 13
25340 Verdú
Tel. 973 34 72 16
turisme@verdu.cat
verdu.cat

Vielha
Foment Torisme Val d'Aran
Pg. dera Libertat, 16
25530 Vielha
Tel. 973 64 06 88
info@visitvaldaran.com
visitvaldaran.com

Of. Torisme dera Val d'Aran
C. Sarriulèra, 10
25530 Vielha
Tel. 973 64 01 10
o.torisme@aran.org
visitvaldaran.com

Vilagrassa
Of. Municipal de Turisme
C. Tàrrrega, 12
25330 Vilagrassa
Tel. 973 31 11 62
ajuntament@vilagrassa.cat
vilagrassa.cat

Vila-sana
Punt d'Atenció Turístic de Vila-sana (Afores de Vila-sana)
25245 Vila-sana
Tel. 973 71 13 13
estany@plaurgell.cat
estanyivarsvilasana.cat
turismeplaurgell.cat

PUNTS D'INFORMACIÓ DELS PARCS

Centre dels Parcs dels Pirineus
Av. Valls d'Andorra, 33
25700 la Seu d'Urgell
Tel. 973 36 09 54
pnaltpirineu@gencat.cat
parcsnaturals.gencat.cat

Parc Nacional d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici
Seu administrativa Ca de Simamet
C. de les Graieres, 2
25528 Boí (Alta Ribagorça)
Tel. 973 69 61 89
pnaiguestortes@gencat.cat
info.aiguestortes@oapn.es
parcsnaturals.gencat.cat/ca/aiguestortes

Casa del Parc
C. de Sant Maurici, 5
25597 Espot (Pallars Sobirà)
Tel. 973 62 40 36

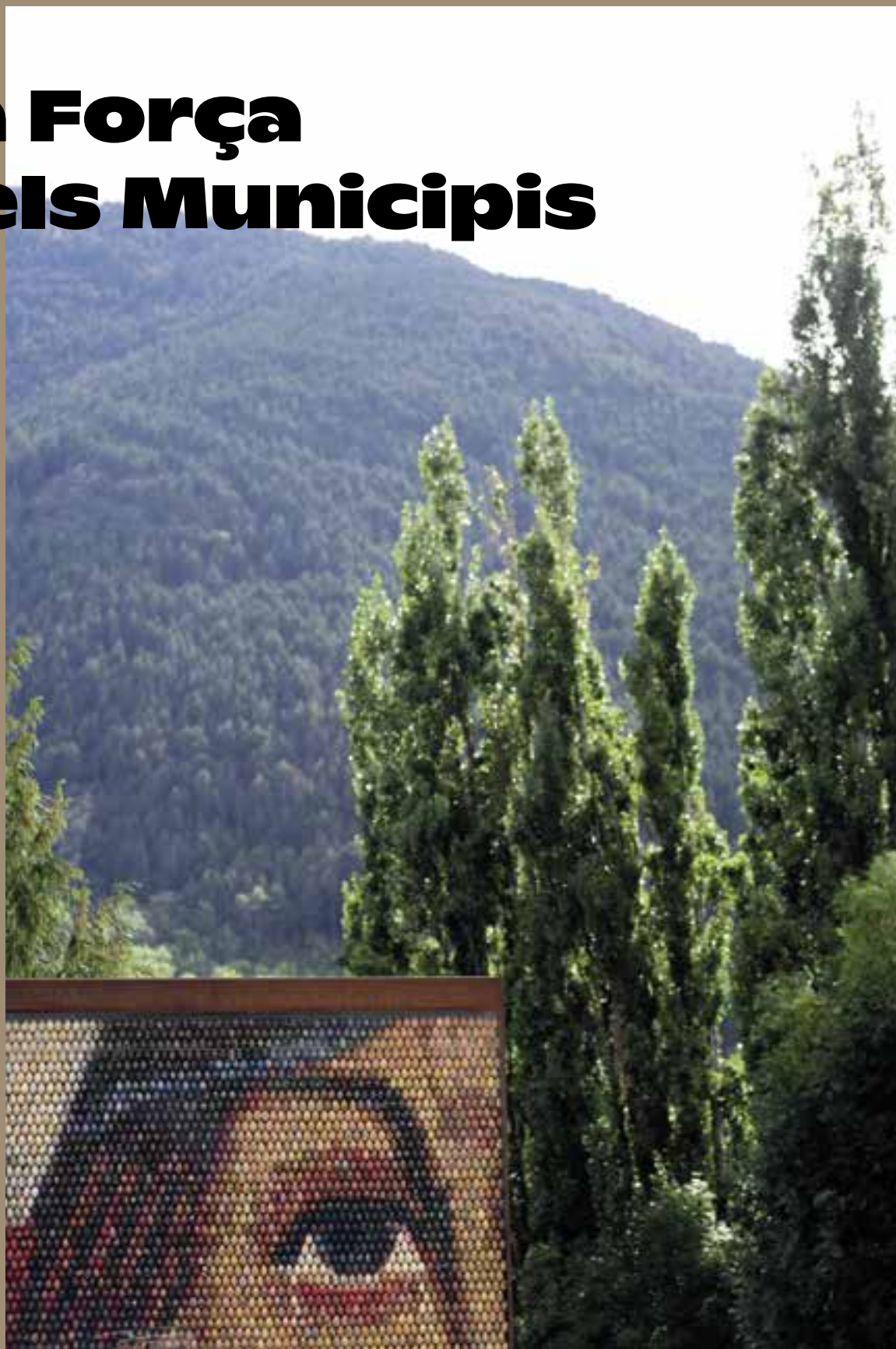
Parc Natural de l'Alt Pirineu Seu del Parc Natural de l'Alt Pirineu
C. de la Riba, 1
25595 Llavorsí
Tel. 973 62 23 35
pnaltpirineu@gencat.cat
parcsnaturals.gencat.cat/ca/alt-pirineu

Parc Natural del Cadí-Moixeró
C. la Vinya, 1
08695 Bagà
Tel. 938 24 41 51
pncadimoixero@gencat.cat
gencat.cat/parcs/cadi

Patronat de Turisme de la Diputació de Lleida
Rambla Ferran, 18, 3r pis
25007 Lleida
Tel. 973 24 54 08
info@aralleida.cat
aralleida.cat
lleidatur.com

Una herència que es viu i se sent a cada racó del territori

La Força dels Municipis

Dels Pirineus a la plana de Lleida

Diputació de Lleida

La força dels municipis